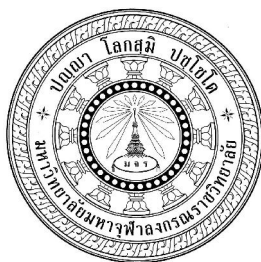

ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่
ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก
THE RELATIONSHIP BETWEEN DHAMMA SELF-PRACTICE AND DUTY
PERFORMANCE OF PERSONNEL OF BUDDACHINARAJ HOSPITAL,
PHITSANULOEK PROVINCE

จิรวรรณ โปรตบำรุง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

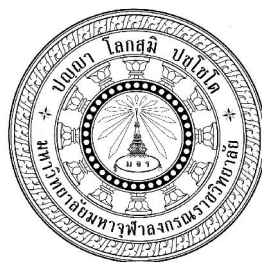

ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่
ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก

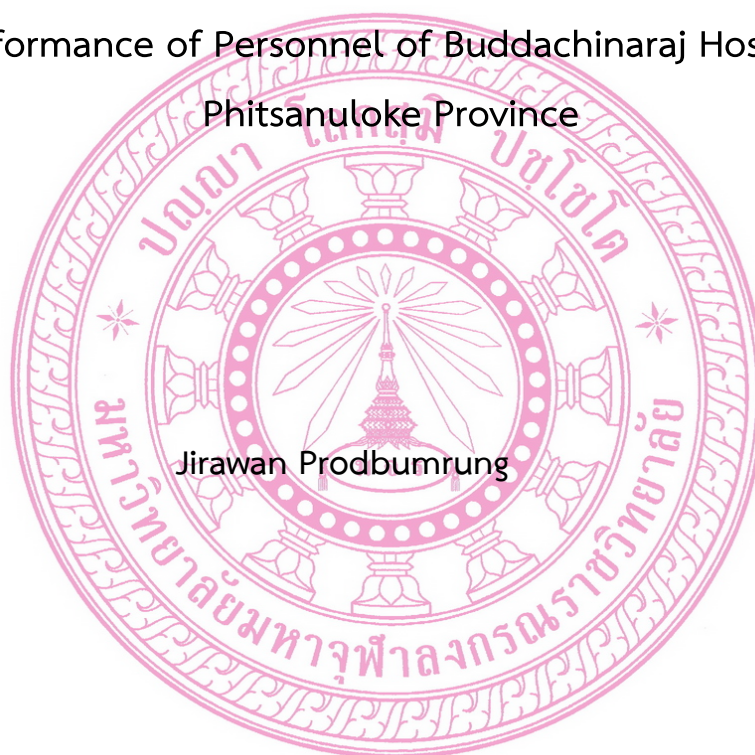

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Relationship between Dhamma Self-practice and Duty
Performance of Personnel of Buddachinaraj Hospital,
Phitsanuloke Province

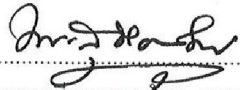

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Public Administration)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2013

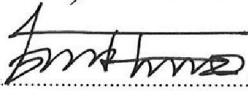
(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

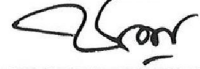
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล พุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

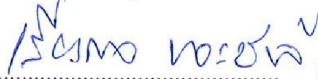

.....
(พระสุธีธรรมมานันต์, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

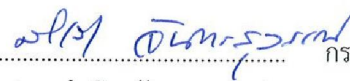
คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระมหาไชว์ ทสสนียโย, ดร.)

..... กรรมการ
(ดร. ปัญญา คล้ายเดช)

..... กรรมการ
(ผศ.ดร. ชาญชัย ฮวดศรี)

..... กรรมการ
(ดร. เรียงดาว ทวะชาลี)

..... กรรมการ
(รศ. สำเริง จันทรสวรรณ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดร. ปัญญา คล้ายเดช ประธานกรรมการ
ผศ.ดร. ชาญชัย ฮวดศรี กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

.....
(จิรวรรณ โปรตบำรุง)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของ
เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก

ผู้วิจัย : นางจิรวรรณ โปรดบำรุง

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)

คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

: ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี พธ.บ.(สังคมศึกษา),M.A. (Sol.Sc.) ,
Ph.D.(Pol.Sc.)

: ดร.ปัญญา คล้ายเดช ป.ธ.๗, พธ.บ.(เศรษฐศาสตร์) ,
ร.ป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), Ph.D. (Sol.Sc.)

วันสำเร็จการศึกษา : ๘ / มกราคม / ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ๒) เพื่อศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ๓) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลกจำนวน ๓๒๐ คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด ๑,๘๑๒ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชากร คือ ค่าความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) อธิบายข้อมูลการปฏิบัติตนตามหลักธรรม และการปฏิบัติหน้าที่ ใช้สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ๒ ตัวที่เป็นอิสระต่อกันโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) (r)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๖$) โดยพิจารณาในรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านมูทิตา มีการปฏิบัติตนในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$) ด้านอุเบกขา มีการปฏิบัติตนในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๙$) ด้านเมตตา มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๕$) ด้านกรุณา มีการปฏิบัติตนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๓๖$)

๒. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$) โดยพิจารณาในรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านวิริยะ มีการปฏิบัติตนในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$) ด้านจิตตะ มีการปฏิบัติตนในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$) ด้านฉันทะ มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$) และด้านวิมังสา มีการปฏิบัติตนในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๕$)

๓. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$)

๔. การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r = 0.630$)

๕. การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r = 0.804$)

Thesis Title : The Relationship between Dhamma Self-practice and Duty Performance of Personnel of Buddachinaraj Hospital, Phitsanuloke Province

Researcher : Jirawan Prodbumrung

Degree : Master of Arts (Public Administration)

Thesis Supervisory Committees

: Asst. Prof. Chanchai Huadsri, B.A. (Social Study), M.A. (Pol.Sc.), Ph.D. (Sol.Sc.)

: Dr. Panya Klaydesh, B.A., (Economics), M.A. (Public Administration), Ph.D. (Pol.Sc.)

Date of Graduation : 8 / January /2014

ABSTRACT

Three objectives of this research were: (1) to study the Dhamma self-practice of personnel at the Buddachinaraj hospital, Phitsanulok province, (2) to study the duty performance of personnel at the Buddachinaraj hospital, Phitsanulok province, and (3) to study the relationship between the Dhamma Self-practice and the duty performance of personnel at the Buddachinaraj hospital, Phitsanulok province. The sample was 320 persons of 1,812 personnel at the Buddachinaraj hospital, Phitsanulok province. The research instrument for data collection was questionnaire, analyzed with the use of the SPSS program. The statistics to analyze the general collected data was frequency, percentage, means, and standard deviation (S.D.) with describing the Dhamma self-practice and duty performance analyzed with the use of Pearson's Product Moment Correlation Coefficient (r).

A result of this study was found in the following aspects.

1. The personnel at the Buddachinaraj Hospital, Phitsanulok province generally followed four sublime states of mind (Brahmavihāra) in the high level ($\bar{X}$ =3.76). If each aspect was considered, it was learned from the highest level to the lowest level: the sympathetic state practiced in the high level ($\bar{X}$ =4.04), equanimity practiced in the high level ($\bar{X}$ =3.99), loving kindness practiced in the middle level ($\bar{X}$ =3.45), and compassion practiced in the middle level ($\bar{X}$ =3.36).

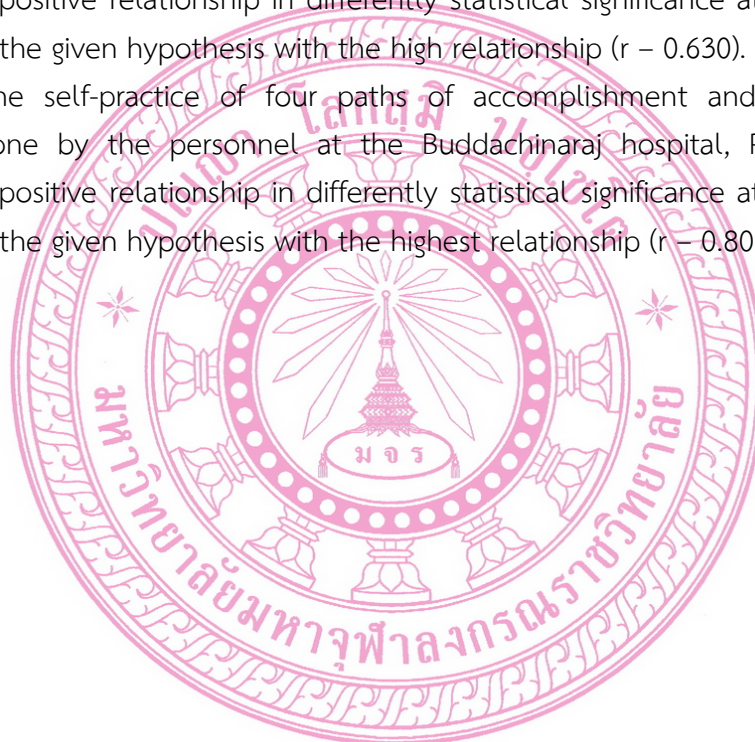
2. The personnel at the Buddachinaraj Hospital, Phitsanulok province generally followed four paths of accomplishment (Iddhipāda) in the high level ($\bar{X}$ = 3.04). If each aspect was considered, it was learned from the highest level to the

lowest level: effort practiced in the high level ($\bar{X}=4.11$), thoughtfulness practiced in the high level ($\bar{X}=4.11$), aspiration in the high level ($\bar{X}=4.03$), and investigation practiced in the high level ($\bar{X}=3.95$).

3. The personnel at the Buddachinaraj Hospital, Phitsanulok province generally performed their duty in the high level ($\bar{X}=4.14$).

4. The self-practice of four sublime states of mind and the duty performance done by the personnel at the Buddachinaraj hospital, Phitsanulok province had a positive relationship in differently statistical significance at 0.05. This result accepted the given hypothesis with the high relationship ($r=0.630$).

5. The self-practice of four paths of accomplishment and the duty performance done by the personnel at the Buddachinaraj hospital, Phitsanulok province had a positive relationship in differently statistical significance at 0.05. This result accepted the given hypothesis with the highest relationship ($r=0.804$).

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ประธานและคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ พระมหาไชว์ ทสสนิโย, ดร., ดร.ปัญญา คล้ายเดช, ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี, ดร.เรียงดาว ทวะชาลี และรศ.สำเร็จ จัทรสุวรรณ

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี และ ดร.ปัญญา คล้ายเดช ที่ได้อนุเคราะห์ช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้และขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการทำวิจัยคือ พระมหาสำราญ กมมสุทโธ. ดร. ห้วนหน้าสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น, อาจารย์นิเทศ สนั่นนารี อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ดร.เจษฎา มุลยาพอ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย, อาจารย์บุญส่ง สีนนอก อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคายและพ.ต.ท. ทวีศักดิ์ ใหม่ประยูร อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ขอขอบพระคุณ คุณกรกช พิพัฒน์ศาสตร์ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ที่ช่วยประสานเก็บข้อมูลการทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) และขอขอบพระคุณ ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตา คุณ แต่คุณบิดา – มารดา บุรพาจารย์ ญาติพี่น้องร่วมสายโลหิต ครอบครัวและผู้มีพระคุณทุกท่าน ซึ่งถือว่าทุกท่านได้ร่วมสรรค์สร้างวิทยานิพนธ์กับผู้วิจัยจนประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง

จิรวรรณ โปรดบำรุง

๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญแผนภาพ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๔
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๕ สมมติฐานของงานวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์คาดว่าจะได้รับ	๘
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับหลักธรรม	๙
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่	๒๑
๒.๓ สภาพทั่วไปของโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๓๐
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๒
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๓๙
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๔๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๔๐
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๔๐
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย	๔๒
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๕

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๔๖
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๔๗
๔.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๔๘
๔.๒ ระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม	๔๙
๔.๓ ระดับการปฏิบัติหน้าที่	๕๕
๔.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๗
๔.๕ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๖๒
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย	๖๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๖๘
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๗๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๗๔
บรรณานุกรม	๗๖
ภาคผนวก	๘๑
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	๘๒
ภาคผนวก ข ตารางสำเร็จรูปคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์ แกน	๘๔
ภาคผนวก ค ผลของการหาค่า IOC แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา	๙๐
ภาคผนวก ง รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและหนังสือขอ ความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์	๙๗
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๐๕
ประวัติผู้วิจัย	๑๐๙

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจริงโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ปี ๒๕๕๔	๓๒
๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มภารกิจของเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๔๑
๓.๒ แสดงค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	๔๔
๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๔๘
๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตน ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๔๙
๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตน ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านเมตตา ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๐
๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตน ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านกรุณา ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๐
๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตน ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านมุทิตา ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๑
๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตน ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านอุเบกขา ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๑
๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตน ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๒
๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตน ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๒
๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตน ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๓
๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตน ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๓
๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตน ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านอุเบกขา ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๔

ตารางที่	หน้า
๔.๑๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๕
๔.๑๓ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ กับ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๗
๔.๑๔ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้าน เมตตากับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๗
๔.๑๕ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้าน กรุณากับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๘
๔.๑๖ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้าน มุทิตากับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๘
๔.๑๗ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้าน อุเบกขากับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๙
๔.๑๘ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ กับ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๕๙
๔.๑๙ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้าน ฉันทะกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๖๐
๔.๒๐ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้าน วิริยะกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๖๐
๔.๒๑ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิต ตะกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๖๑
๔.๒๒ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้าน วิมังสากับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๖๑
๔.๒๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก	๖๒

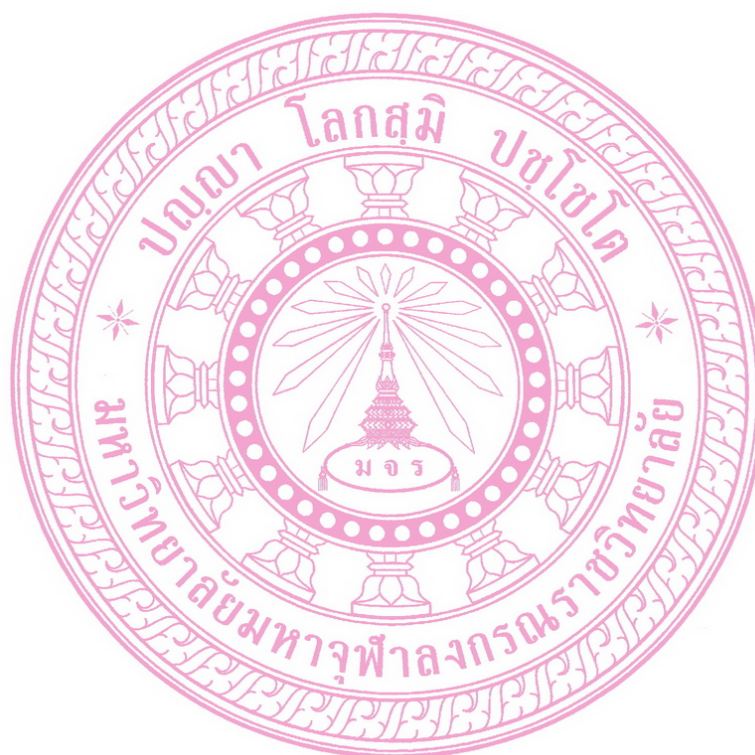
สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

- ๒.๑ ระบบผลการปฏิบัติงาน
- ๒.๒ โครงสร้างการบริหารงานโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก
- ๒.๓ กรอบแนวคิดการวิจัย

หน้า

- ๒๖
- ๓๑
- ๓๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลีและพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งจะระบุ เล่ม / ข้อ / หน้า/ เช่น ที.สี.(บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗, ที.สี.(ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘. หมายถึง ทีฆนิกาย สลักขณธวคคปาติ ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๐๐ และ ทีฆนิกาย สลักขณธวคค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

		พระสูตรตันตปิฎก		ชื่อคัมภีร์	
เล่ม	คำย่อ				
๑๑	ที.ปา. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกาวรรค (ภาษาไทย)
๑๔	ม.อุ. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปัณณาสก์ (ภาษาไทย)
๑๙	ส.ม. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค (ภาษาไทย)
๒๑	อง.จตุกก. (บาลี)	=	สูตรตันตปิฎก	องคุตตรนิกาย	จตุกกนิปาตปาติ (ภาษาบาลี)
๒๒	อง.ปญจก. (บาลี)	=	สูตรตันตปิฎก	องคุตตรนิกาย	ปญจกนิปาตปาติ (ภาษาบาลี)
๒๒	อง.ปญจก. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต (ภาษาไทย)
๒๔	อง.ทสก. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม, เศรษฐกิจและด้านเทคโนโลยีส่งผลต่อการพัฒนาให้มีการรับส่งข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้มีการรับรู้ถึงข้อมูลข่าวสารและสิทธิขั้นพื้นฐานที่ตนเองพึงควรได้ เมื่อเข้ามาใช้บริการที่สถานพยาบาล ถ้าได้รับการบริการที่ไม่พึงประสงค์มีช่องทางให้มีการแจ้งข้อร้องเรียน เช่นกล่องในการรับข้อร้องเรียน, โทรศัพท์สายตรงที่ผู้บริหารเปิดตลอดเวลาในการรับเรื่องข้อร้องเรียน เป็นต้น โรงพยาบาลมีการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาคุณภาพที่มาดูแลเรื่องความเสี่ยงต่างๆที่จะเกิดขึ้นกับผู้มารับบริการ มีการตอบแบบสอบถามที่ประเมินความพึงพอใจในการมารับการบริการที่ทุกหน่วยงานจะต้องทำการประเมินวัดความพึงพอใจกับผู้มารับบริการรวมทั้งญาติผู้ป่วยและผู้ป่วยรายใหม่ทุกๆเดือนซึ่งการประเมินมีด้านต่างๆดังนี้คือด้านกระบวนการการให้บริการ, ด้านบุคลากรที่ให้บริการ, ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและด้านผลจากการใช้บริการ มีการสรุปผลส่งรายงานทุกเดือน จากผลของการสำรวจคุณภาพในการให้บริการพบว่าความไม่พึงพอใจของผู้มาใช้บริการยังคงมีปัญหาเรื่องการร้องเรียนเกี่ยวกับการให้บริการ^๑ โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลกเป็นโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลมหาราชแห่งหนึ่งของกระทรวงสาธารณสุขสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข มีจำนวนเตียง ๙๓๓ เตียง จำนวนบุคลากรทั้งสิ้นจำนวน ๑,๘๑๒ คน^๒ รวมทั้งแพทย์, พยาบาล, กลุ่มสนับสนุนทางคลินิก กลุ่มอื่นๆ โดยมีผู้มารับการบริการ จากจังหวัดข้างเคียง เช่น สุโขทัย, พิจิตร, กำแพงเพชร เป็นต้น ให้การบริการตรวจวินิจฉัย รักษาโรคทุกสาขาวิชาแพทย์ในระดับตติยภูมิ รวมทั้งการฟื้นฟูสภาพ ส่งเสริมสุขภาพและการควบคุมป้องกันโรค เป็นโรงพยาบาลในโครงการสร้างเสริมสุขภาพ นอกจากนั้นยังเป็นสถานที่ศึกษาและฝึกอบรมบุคลากรทางสาธารณสุขต่างๆของกระทรวงสาธารณสุขและของสถาบันระดับอุดมศึกษาอื่นๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ตลอดจนรับนักศึกษาแพทย์จากต่างประเทศที่สนใจเข้าอบรมอีกด้วย นอกจากนั้นตามมติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลกซึ่งสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทำหน้าที่เป็นสถาบันการศึกษาแพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก โดยร่วมกับคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวรที่ได้จัดตั้งขึ้นด้วยมติของคณะรัฐมนตรีในครั้งเดียวกัน ด้วยข้อตกลงเรื่องความร่วมมือกันในผลิตแพทย์และบุคลากรสาธารณสุขระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและทบวงมหาวิทยาลัย โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก จึงได้เริ่มรับนิสิตแพทย์จากคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร มีบัณฑิตสำเร็จการศึกษาแล้ว ๑๑

^๑ รายงานประจำปี โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก, พิษณุโลก : รัตนสุวรรณการพิมพ์, ๒๕๕๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘ - ๓๒.

รุ่น จำนวน ๕๘๕ คน ^๓ ประกอบกับโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก สังกัดอยู่ในสำนักงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรต้องเป็นไปตามกระทรวงสาธารณสุข กำหนดกล่าวคือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นส่วนราชการที่ทำหน้าที่หลักในการให้การ บริการทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีและเข้าถึงการ บริการทุกด้าน สอดคล้องกับสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ โดยการให้การบริการประชาชนครอบคลุม และมีมาตรฐาน ดังนั้นการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้แก่ประชาชนอย่างมีคุณภาพจึงขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการซึ่งมีจิตสำนึกในหน้าที่ กระทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม เสียสละและมุ่งประโยชน์ สาธารณะส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ดังนั้นจึงได้มีกฎข้อบังคับว่าด้วยจรรยาข้าราชการจากกรอบมาตรฐาน จริยธรรมเพื่อให้ข้าราชการเป็นผู้มีความประพฤติดี สำนึกในหน้าที่โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม ความเชื่อถือ และยกย่องจากประชาชน สอดคล้องคล้อยกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ได้มีจรรยาข้าราชการขึ้นมาดังสรุปดังนี้ ๑) ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่แสวงหาประโยชน์แก่ตนเอง หรือผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่องานที่กระทำลงไป ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ เสียสละอุทิศเวลาให้แก่ ทางราชการจนงานสำเร็จถูกต้องตามมาตรฐานของงาน ๒) ยืนหยัดและยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องตามหลัก วิชาการ กฎหมาย และกรอบนโยบายปกป้องผลประโยชน์ของชาติ ประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีของ ประชาชน ๓) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและเสมอภาค มีความสุภาพ มีน้ำใจเอื้ออาทรและมีจิต บริการอย่างเท่าเทียม มีความยุติธรรม ๔) ปฏิบัติหน้าที่อย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ ๕) มุ่ง ผลสัมฤทธิ์ของงานโดยวิธีการ กระบวนการที่ถูกต้องเป็นธรรม มีความรู้ความสามารถและมีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ ๖) มีการดำรงชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียงยึดถือและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงามของสังคมเป็นต้นแบบความเรียบง่าย

จากจรรยาของข้าราชการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าบุคลากรทุกคนจะต้องยึด หลักการให้การบริการดังกล่าว เพื่อตอบสนองแก่ที่ผู้มารับบริการที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก คือผู้มารับบริการต้องการที่ได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพรวดเร็ว ได้รับการ การถูกคำนึงและตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเสมอภาคของมนุษย์ชนได้รับการบริการ ปราศจากอคติ มีการดูแลใส่ใจอย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ที่ให้การบริการทุกระดับจึงต้องปฏิบัติ เอาใจใส่อย่างเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งชนชั้น กิริยาการพูดจาไพเราะที่แสดงออกถึงการใส่ใจดูแล อย่างอ่อนโยน มีเจตนาที่ดีต่อวิชาชีพของตนเอง มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีความกระตือรือร้นใน การให้การบริการเสียสละ อดทนทั้งกายและใจ มีน้ำใจเอื้ออาทรและโรงพยาบาลจะต้องมีระบบการ ให้การบริการอย่างมีคุณภาพมาตรฐาน บุคลากรทางการแพทย์มีความเชี่ยวชาญในการให้การรักษาคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ป่วย มีเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัย ดังนั้นการให้บริการที่จะให้ได้ ประสิทธิภาพจะต้องมีระบบการปฏิบัติงานที่ได้รับการพัฒนาอย่างทันสมัยมีมาตรฐาน บุคลากรมีการ

^๓ ประวัติโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www/budhosp.go.th/history.asp> [๕ เมษายน ๒๕๕๖].

^๔ ประกาศข้อบังคับสำนักงานปลัดกระทรวงว่าด้วยจรรยาบรรณสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ลงวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๓ (ออนไลน์) : แหล่งที่มา <http://www.moph.go.th/powermoph> : (๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖).

พัฒนาความรู้ ความชำนาญเชี่ยวชาญในด้านวิชาการเฉพาะวิชาชีพของตนเอง พฤติกรรมการดำเนินชีวิตจะต้องมีคุณธรรม ใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อช่วยทำให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ด้านการอยู่ร่วมกันในองค์กรบุคลากรจะต้องมีความสามัคคีซื่อสัตย์สุจริต เอาใจเขามาใส่ใจเราอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

เมื่อโรงพยาบาลเป็นสถานที่ให้บริการทั้งทางด้านวิชาการและการรักษาพยาบาลที่ให้การบริการแก่คนจำนวนมาก การปฏิบัติแก่ผู้มารับบริการต้องดีเยี่ยม บุคลากรในองค์กรเป็นทรัพยากรที่มีค่าเป็นกลไกที่สำคัญในการปฏิบัติงานให้สัมฤทธิ์ผล สามารถที่จะนำพาองค์กรให้มีผลการปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าประสงค์ตามนโยบายขององค์กรได้นั้น บุคลากรต้องตระหนัก มีความใส่ใจในหน้าที่ของตนเอง การปฏิบัติงานที่ดีของบุคลากรต้องประกอบไปด้วยความสามารถ ลักษณะเฉพาะบุคคลและความสนใจของบุคคล^๕ จึงจะส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ สามารถทำงานสำเร็จตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งเป็นความสำเร็จขององค์กร

ในพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันและส่งเสริมการดำเนินชีวิตให้ไปในทางที่ถูกต้องดีงาม มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงานสามารถอยู่ร่วมกันในองค์กรอย่างมีความสุขได้ ปัจจัยการพัฒนาคนทั้งภายในและภายนอกจะต้องมีการพัฒนาควบคู่ไปพร้อมๆกัน หลักธรรมที่นำมาประยุกต์ในทางการพยาบาลพบว่า หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมที่ทำให้เกื้อกูลต่อผู้อื่น เสียสละ อดทน อดกลั้น เป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข^๖ ส่วนหลักธรรมที่หนทางสู่ความสำเร็จ อันเป็นคุณธรรม ที่ทำให้การปฏิบัติงานบังเกิดผลสำเร็จ บรรลุตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ ที่เรียกว่าอิทธิบาท ๔^๗ การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการปฏิบัติงานพบว่าทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานอยู่ในระดับดีมาก^๘

ดังนั้นการที่จะให้ผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี บุคลากรอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สามัคคี ในการทำงานเจ้าหน้าที่จะต้องมีการนำหลักธรรมในทางพุทธศาสนาใช้ในการครองตนด้วย คือ ๑) หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมที่ควรมีประจำใจเพื่อเกิดการอยู่ร่วมกันในองค์กรได้ ๒) หลักธรรมอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ทุกคนควรมีเพื่อทำให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

^๕ สมรภูมิ ขวัญคุ้ม, “ความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่มีต่อการจัดสวัสดิการภายในมหาวิทยาลัย”, **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓).

^๖ ยุภา เทิดอุดมธรรม, “การศึกษาหลักพุทธธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการให้การรักษาพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพ: ศึกษากรณีพยาบาลวิชาชีพสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^๗ ที. ปา (ไทย) ๑๑/๑๑๐/๘๐ - ๘๑.

^๘ ไพบุลย์ ตั้งใจ, “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลักอิทธิบาท ๔ กรณีศึกษา บริษัทแอมพาสอินดัสตรี จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัย จึงมีความคิดเห็นว่า หลักธรรมทั้ง ๒ ประการสามารถนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน อันจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราชเพื่อทำให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป จึงได้สนใจศึกษาวิจัยถึงความสัมพันธ์ของการใช้หลักธรรมทั้ง ๒ ประการดังกล่าวข้างต้น

๑.๒ วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลกอยู่ในระดับใด
- ๑.๓.๒ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลกอยู่ในระดับใด
- ๑.๓.๓ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลกมีความสัมพันธ์กันหรือไม่และไปในทิศทางใด

๑.๔ ขอบเขตงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในการศึกษาดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก โดยการใช้หลักธรรมทั้ง ๒ ประการคือ พรหมวิหาร ๔ และ อธิปไตย ๔

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑.๔.๒.๑ ตัวแปรต้น คือการปฏิบัติตนตามหลักธรรมได้แก่หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ประกอบด้วย เมตตา, กรุณา, มุทิตา, อุเบกขา หลักธรรมอธิปไตย ๔ ประกอบด้วย ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา

๑.๔.๒.๒ ตัวแปรตาม คือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก จำนวน ๑,๘๑๒ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยเฉพาะโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินงานตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ รวม ๗ เดือน

๑.๕ สมมติฐานของงานวิจัย

๑.๕.๑ การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปฏิบัติหน้าที่

๑.๕.๒ การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปฏิบัติหน้าที่

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย

๑.๖.๑ หลักธรรม หมายถึง หลักคำสอนเดิมแท้จริงของพระพุทธเจ้าที่มีลักษณะทั่วไปคือ แสดงหลักความจริงสายกลางและแสดงข้อปฏิบัติสายกลางที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกเถรวาท ซึ่งในการวิจัยนี้ได้แก่

๑.๖.๑.๑ หลักพรหมวิหาร หมายถึง หลักคุณธรรมสำหรับบุคคลโดยการที่มีจิตแผ่ไมตรีและเป็นประโยชน์ ประารถนาความสุขความเจริญแก่ผู้อื่น ใฝ่ใจอันจะปลดปล่อยความทุกข์ยากของผู้อื่น การมีหลักธรรมประจำใจอันประเสริฐที่จะเหนี่ยวนำจิตใจให้มีการอยู่ร่วมกันในองค์กร ทำให้มีความรัก ความสามัคคี รักใคร่ปรองดองซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย

๑. เมตตา หมายถึง ความรัก ประารถนาดี อยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี และคิดทำประโยชน์แก่ผู้อื่น

๒. กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อน

๓. มุทิตา หมายถึง ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตใจผ่องใส บันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อผู้อื่นในยามปกติ พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นเขาได้ดีมีสุข

๔. อุเบกขา หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง เมื่อเกิดปัญหาหรือเพื่อนเราทำผิด ย่อมวางใจเป็นกลาง ถือความถูกต้อง ดิงาม

๑.๖.๑.๒ หลักอิทธิบาท หมายถึง หลักธรรมที่ไว้อยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อให้เกิดความรัก ความพอใจ ความขยัน อดทน ความตั้งมั่น มีใจจดจ่อ และความไตร่ตรองในงานที่ปฏิบัติเป็น หลักธรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานโดยตรง สามารถวัดระดับความสำเร็จในงานได้อย่างแม่นยำ หากปฏิบัติตามกรอบหลักอิทธิบาท ๔ ได้ครบถ้วนก็ถือว่าผลงานที่ได้รับนั้นประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

๑. ฉันทะ หมายถึง ความพอใจในการทำงานที่ทำทุกอย่าง คือความต้องการที่ทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป

๒. วิริยะ หมายถึงความเพียรคือขยันหมั่นเพียรกระทำการงานนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทนเอาธุระไม่ทอดทิ้งงานการนั้นจนกระทั่งสำเร็จ

๓. จิตตะ หมายถึงความคิดมุ่งไปคือตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตใจฝักใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

๔. วิมังสา หมายถึงความไตร่ตรองคือหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น

๑.๖.๒ การปฏิบัติตน หมายถึง การดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวันตามปกติของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

๑.๖.๓ การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ได้ปฏิบัติอยู่ในหลักธรรมโดยการ มีความเมตตารักใคร่ ซึ่งกันและกัน เมื่อเห็นผู้อื่นมีปัญหา มีความทุกข์ ก็มีจิตใจสงสารหาวิธีช่วยแก้ปัญหาให้เพื่อพ้นทุกข์ในเวลาที่เขาต้องการ เมื่อผู้อื่นมีความก้าวหน้าได้รับความดี ความชอบ ก็ต้องพลอยยินดีด้วย และวางใจเป็นกลางทุกเรื่อง

๑.๖.๔ การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีการปฏิบัติตนอยู่ในหลักธรรมโดยการมีความพอใจในงานที่ทำ ปรารถนาทำงานอย่างมุ่งมั่น ความหมั่นเพียรและอดทนในงานที่ทำนั้นๆ ความตั้งใจอุตสาหะงานที่ทำจนสำเร็จ ไม่ย่อท้อและหมั่นไตร่ตรอง ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง หาเหตุผลในสิ่งที่กระทำด้วยความพิเคราะห์ มีการวางแผนและการวัดผลงานที่ทำอยู่เสมอ

๑.๖.๕ การปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง การทำงานในบทบาทหน้าที่ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

๑.๖.๖ เจ้าหน้าที่ หมายถึง บุคคลากรที่มีการปฏิบัติหน้าที่ในโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนในกระทรวงสาธารณสุขแต่งตั้งหรือสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการพลเรือน โดยได้รับเงินเดือนจากส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นของรัฐด้วย

๑.๗ ประโยชน์คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบระดับ การปฏิบัติตามหลักธรรมของเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

๑.๗.๒ ทำให้ทราบระดับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

๑.๗.๓ ทำให้ทราบความสัมพันธ์การปฏิบัติตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

๑.๗.๔ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองโดยการใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาใช้ในการชีวิตประจำวันอันจะส่งผลถึงการปฏิบัติงานในหน้าที่ประจำได้ ทำให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการทำการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น ส่วนต่างๆ ดังนี้

- ๒.๑ หลักพรหมวิหาร ๔
- ๒.๒ หลักอิทธิบาท ๔
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่
- ๒.๔ สภาพทั่วไปของโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับหลักธรรม

๒.๑.๑ หลักพรหมวิหาร ๔

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักพรหมวิหาร ๔ ตามคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จุดประสงค์ในการใช้ชีวิตแบบประเสริฐ มีการใช้หลักธรรมประจำใจทำให้ชีวิต มีความสุข เป็นหลักธรรมคำจูนโลก

๒.๑.๑.๑ ที่มาของหลักพรหมวิหาร ๔

ในอานาปานสติสูตร มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงพรหมวิหารธรรม ว่า

๑. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ย่อมมีภิกษุในภิกษุสงฆ์นี้ ที่เป็นผู้ประกอบความเพียรในอันเจริญเมตตาอยู่ แม้ภิกษุเช่นนี้ในหมู่ภิกษุนี้ ก็มีอยู่ ฯ
๒. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ย่อมมีภิกษุในภิกษุสงฆ์นี้ ที่เป็นผู้ประกอบความเพียรในอันเจริญกรุณาอยู่ แม้ภิกษุเช่นนี้ในหมู่ภิกษุนี้ ก็มีอยู่ ฯ
๓. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ย่อมมีภิกษุในภิกษุสงฆ์นี้ ที่เป็นผู้ประกอบความเพียรในอันเจริญมุทิตาอยู่ แม้ภิกษุเช่นนี้ในหมู่ภิกษุนี้ ก็มีอยู่ ฯ

๔. คุณกรภิกษุทั้งหลาย ย่อมมีภิกษุในภิกษุสงฆ์นี้ ที่เป็นผู้ประกอบความเพียรในอันเจริญอุเบกขาอยู่ แม้ภิกษุเช่นนี้ในหมู่ภิกษุนี้ ก็มีอยู่^๙

๒.๑.๑.๒ ความหมายและความสำคัญของหลักพรหมวิหาร ๔

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่าพรหมวิหาร ๔ คือเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา^{๑๐} หมายถึงธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ, ธรรมประจำใจอย่างประเสริฐ ความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกับความสามารถที่จะได้ชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายโดยชอบ

ก. เมตตา หมายถึง ความรักปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตใจอันแผ่เมตตาและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์ทั้งหลาย

ข. กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ไม่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อน

ค. มุทิตา หมายถึง ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตใจ ผ่องใส บันเทิง พลอยยินดีเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้น

ง. อุเบกขา หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญาคือมีจิตใจเรียบตรง เทียงธรรมดุจตาชั่ง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่กระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งวางเฉยสงบใจ มองดูผู้ดำรงในพรหมวิหาร ย่อมช่วยเหลือกัน เมตตา กรุณา และย่อมรักษาธรรมไว้ด้วยอุเบกขา นั้นแม้จะมีกรุณาที่จะช่วยเหลือสัตว์ทั้งปวงแต่ก็ต้องมีอุเบกขาด้วยที่จะไม่ให้เสียธรรม พรหมวิหาร ๔ เรียกอีกอย่างว่า อปัณณียา ๔ เพราะแผ่สม่ำเสมอโดยทั่วไป ไม่มีประมาณไม่มีขอบจำกัด^{๑๑}

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า พรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมที่ใช้ในการทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ต้องใช้ ความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

๒.๑.๑.๓ องค์ประกอบของหลักพรหมวิหาร

หลักพรหมวิหาร ๔ (Holy Abidings) หมายถึง ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ, ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความสามารถที่จะได้ชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ บางทีแปลว่า ธรรมประจำใจ ที่ทำให้เป็น

^๙ ม.อ. ๑๔/๒๘๖/๑๕๔.

^{๑๐} อง.ปญจก (บาลี) ๒๒/๑๙๒ /๒๕.

^{๑๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๗.

พรหมหรือให้เสมอด้วยพรหม หรือธรรมเครื่องอยู่ของท่านผู้มีคุณยิ่งใหญ่ เรียกอีกอย่างว่า อปัมัญญา ๔ เพราะแผ่สม่ำเสมอ โดยทั่วไปในมนุษย์สัตว์ทั้งหลายไม่มีประมาณ ไม่จำกัด

๑. เมตตา (Loving - Kindness) หมายถึง ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้าต่อสรรพสัตว์ทั่วไปไม่มีประมาณแผ่ทั่วไปในมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายอย่างไม่จำกัดขอบเขต คุณธรรมนี้เป็นพื้นฐานทำให้เกิดหลักธรรมอื่นๆ ถ้าขาดเมตตาธรรมแล้วคุณธรรมอื่นก็ยากที่จะเกิดขึ้นในจิตใจได้เมตตาธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้เป็นพยาบาลเพราะหมายถึงการเอาใจใส่ปรารถนาดีห่วงใยและเอื้ออาทรต่อผู้ป่วย อย่างไรก็ตามการปฏิบัติความเมตตาจะต้องมีความรู้เท่าทันสิ่งที่อยู่รอบๆด้านโดยความเมตตานี้ต้องไม่นำไปสู่ปัญหาที่จะตามมานั่นคือต้องมีความเมตตาด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์ประกอบด้วยกุศลมูลแล้วใช้ปัญญาพิจารณาสิ่งต่างๆโดยรอบอย่างชัดเจนถ้าปฏิบัติได้เช่นนี้จะช่วยให้ผู้อื่นได้รับผลประโยชน์อย่างสูงสุด การแสดงความเมตตา สามารถแสดงออกได้ทั้งทางกายวาจาใจจิตใจที่เมตตาย่อมทำให้บุคคลนั้นเข้าใจถึงความทุกข์ของเพื่อนมนุษย์รู้จักการช่วยเหลือและอภัยผู้อื่น ในอังคุตตรนิกายได้กล่าวถึงอาณิสสของการเจริญเมตตาไว้ ๑๑ ประการคือ

๑. หลับเป็นสุข
๒. ตื่นเป็นสุข
๓. ไม่ฝันลามก
๔. เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย
๕. เป็นที่รักของอมมนุษย์ทั้งหลาย
๖. เทวดาทั้งหลายย่อมรักษา
๗. ไฟยาพิษหรือศัตรากล้ากรายไม่ได้
๘. จิตตั้งมั่นโดยรวดเร็ว
๙. สีน่าย่อมผ่องใส
๑๐. เป็นผู้ไม่หลงลืมสติตาย
๑๑. เมื่อยังไม่แทงตลอดคุณวิเศษอันยอดเยี่ยมย่อมเข้าถึงพรหมโลก^{๑๒}

๒. กรุณา (Compassion) หมายถึง ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์เดือดร้อนของปวงสัตว์ ยกตัวอย่าง เช่น ผู้ที่ได้รับความทุกข์ทรมานทางกายและใจเกี่ยวกับความเจ็บป่วยของตน สภาวะเช่นนี้ย่อมต้องการความช่วยเหลืออย่างใดอย่างหนึ่งอย่างน้อยช่วยทำให้เขาเกิดความมั่นใจและมีกำลังใจที่จะรักษาโรคให้หาย เป็นปกติเหมือนเดิม

^{๑๒} อภ.ทสก. (บาลี) ๒๔/๑๕/๒๘๔ -๒๘๕, อภ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๕/๔๒๕ -๔๒๖.

๓. มุทิตา (Sympathetic Joy) หมายถึงความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุขมีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุขพลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดี มีสุขเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปหรือส่งเสริมให้กำลังใจเพื่อเขาจะได้ทำความดียิ่งๆขึ้นไป

๔. อุเบกขา (Neutrality, Equanimity) หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตน ประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้ง รู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขาได้รับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสม กับความรับผิดชอบของตน คุณธรรมข้อนี้มีความสำคัญต่อการนำไปใช้แก้ปัญหาอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้ผู้ปฏิบัติละความยึดมั่นถือมั่นทั้งหลายและมองสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริงโดยไม่มีการเลือกเอาเลือกเอา^{๑๓}

ในการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา พระธรรมปิฎกได้แสดงทัศนะว่า ธรรมในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้เป็นชุด เพราะเป็นระบบ (Holistic) คือระบบองค์รวม หมายความว่าต้องทำให้ครบชุด มีคุณภาพทั้ง ๔ ด้าน นั่นคือ หลักพรหมวิหาร ๔ นี้ต้องทำให้ครบทุกด้าน ถูกต้องพอดีตามสถานการณ์ กล่าวคือ

๑. เมื่อเขาอยู่ภาวะปกติควรมีเมตตา หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุขสบายต่อไป

๒. เมื่อเขาตกหล่นไปจากสภาพที่ปกติ มีความทุกข์ ควรมีกรุณา หมายถึง การพลอย มีใจห่วงใยเมื่อเห็นคนอื่นเดือดร้อนหรือมีความทุกข์ ต้องการจะปลดเปลื้องทุกข์เขาให้พ้นความทุกข์

๓. เมื่อเขาดีขึ้น ประสบความสำเร็จ มีความสุข ทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ควรมีมุทิตา หมายถึง พลอยยินดีด้วยคอยสนับสนุนส่งเสริม

๔. กรณีที่จะรักษาความถูกต้องชอบธรรม หลักการ กฎเกณฑ์ ควรมีอุเบกขา ซึ่งแปลว่า คอยดูอยู่ใกล้ ๆ วางใจเป็นกลาง พร้อมทั้งจะแก้ไขสถานการณ์แต่ไม่เข้าไปก้าวก่ายแทรกแซงเพื่อให้คนนั้นรับผิดชอบต่อตัวธรรม หลักการ กฎเกณฑ์ ซึ่งต้องใช้ปัญญาในการพิจารณา ตามปกติผู้ที่มีจิตใจประเสริฐจะต้องมีความเมตตา กรุณา แต่ถ้าการแสดง ความเมตตา กรุณานั้นจะทำให้เสียความยุติธรรม ก็ต้องวางใจเป็นกลางคือตั้งในอุเบกขา ต้องเว้นจากอคติ ๔ ไม่ให้ใจลำเอียงเพราะความรัก ความชัง ความเขลา และความกลัว ใจจึงจะเป็นอุเบกขาได้ อุเบกขาเป็นธรรมที่มุ่งรักษาความเป็นธรรมในสังคม แล้วช่วยให้ชีวิตคนพัฒนา เช่น พ่อแม่ไม่มีอุเบกขา เลี้ยงลูกแบบประคบประหงม ไม่เปิดโอกาสให้ตัดสินใจทำอะไรเลย ลูกจะไม่โตทั้งทางจิตใจและปัญญา แต่การมีอุเบกขามากอย่างเดียว

^{๑๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๘-๑๔๙. ดุราลัยเถียรในทิม. (ไทย) ๑๐/๓๒๗/ ๒๕๖., ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๘/๒๕๖.

สังคมก็ไม่ใช่สุข เพราะทุกคนต่างรับผิดชอบต่อหลักการอย่างเดียว มีแต่แนวคิดที่คอยตรวจสอบกัน เช่น คุณทำถูกต้องตามหลักการและกฎหมายฉันไม่ว่า แต่ถ้าทำผิดหลักการและกฎหมายเมื่อไร ฉันจัดการทันที ไม่มีช่วยเหลือกัน ไม่มีน้ำใจต่อกัน ไม่มีเมตตาต่อกัน ซึ่งทำให้สังคมเสียความสมดุล บุคคลที่อยู่ในสังคมก็มีแต่ความเครียด^{๑๔}

จากข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักพรหมวิหาร ๔ ประกอบด้วยหลัก ๔ ประการ คือ เมตตา ,กรุณา, มุทิตาและอุเบกขา

๒.๑.๑.๔ ประโยชน์ของหลักพรหมวิหาร ๔

ในเมตตาสูตที่ ๑ จตูกกนิบาต อังคุตตรนิกาย ได้ระบุถึงการผลการเจริญพรหมวิหารธรรมไว้ว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคล ๔ จำพวกนี้ มีปรากฏอยู่ในโลก ๔ จำพวกเป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ มีใจประกอบด้วยเมตตาแผ่ไปตลอดทิศหนึ่งอยู่ ทิศที่สอง ที่สาม ที่สี่ก็เหมือนกัน ตามนัยนี้ ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวา แผ่ไปตลอดโลก ทัวสัตว์ทุกเหล่าในที่ทุกสถาน ด้วยใจประกอบด้วยเมตตาอันไพบูรณ์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้ ไม่มีเวรไม่มีความเบียดเบียนอยู่ บุคคลนั้นพอใจ ชอบใจเมตตาตามและถึงความปลื้มใจด้วยเมตตาตามนั้น ยับยั้งอยู่ในเมตตาตามนั้น น้อมใจไปในเมตตาตามนั้น อยู่จนคั่นด้วยเมตตาตามนั้นไม่เสื่อม เมื่อกระทำกาลละ ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของ เทวดาเหล่าพรหมกายิกา ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ปหนึ่งเป็นประมาณอายุของเทวดาเหล่าพรหมกายิกา ปุณฺณดำรงอยู่ในชั้นพรหมกายิกานั้น トラบเท่าตลอดอายุ ยังประมาณอายุทั้งหมดของเทวดาเหล่านั้นให้สิ้นไปแล้ว ย่อมเข้าถึงนรกบ้าง กำเนิดดิรัจฉานบ้าง เปเรตวิสัยบ้าง ส่วนสาวกของพระผู้มีพระภาค ดำรงอยู่ในชั้นพรหมกายิกานั้น トラบเท่าตลอดอายุ ยังประมาณอายุทั้งหมดของเทวดาเหล่านั้นให้สิ้นไปแล้ว ย่อมปรินิพพานในภพนั้นเอง ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นความพิเศษผิดแผกแตกต่างกัน ระหว่างอริยสาวกผู้ได้สดับกับปุณฺณผู้ไม่ได้สดับ คือ ในเมื่อคติ อุบัติมีอยู่ ฯ

อีกประการหนึ่ง บุคคลบางคนในโลกนี้ มีใจประกอบด้วยกรุณา แผ่ไปตลอดทิศหนึ่งอยู่ทิศที่สอง ที่สาม ที่สี่ก็เหมือนกัน ตามนัยนี้ ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวา แผ่ไปตลอดโลกทัวสัตว์ทุกเหล่า ในที่ทุกสถาน ด้วยใจประกอบด้วย กรุณาอันไพบูรณ์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้ ไม่มีเวรไม่มีความเบียดเบียนอยู่ บุคคลนั้นพอใจ ชอบใจกรุณา ตามนั้น และถึงความปลื้มใจด้วยกรุณาตามนั้น ยับยั้งอยู่ในกรุณาตามนั้น น้อมใจไปในกรุณาตามนั้น อยู่จนคั่นด้วยกรุณาตามนั้น ไม่เสื่อม เมื่อกระทำกาลละ ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดาเหล่าอภิสสระ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ๒ ก็ปเป็นประมาณอายุของเทวดาเหล่าอภิสสระ ปุณฺณดำรงอยู่ในชั้นอภิสสระนั้น トラบเท่าตลอดอายุ ยังประมาณอายุ ทั้งหมดของเทวดาเหล่านั้นให้สิ้นไปแล้ว ย่อมเข้าถึงนรกบ้าง กำเนิดดิรัจฉานบ้าง เปเรต

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), กายหายไข้ใจหายทุกข์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๕๒-๖๒.

วิสัยบ้าง ส่วนสาวกของพระผู้มีพระภาค ดำรงอยู่ในชั้นอภัสสเรสนั้นตราบ เท้าตลอดอายุ ยังประมาณ อายุทั้งหมดของเทวดาเหล่านั้นให้สิ้นไปแล้ว ย่อมปรินิพพานในภพนั้นเอง ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่เป็น ความพิเศษผิดแผกแตกต่างกัน ระหว่างอริยสาวกผู้ได้สดับกับปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ คือ ในเมื่อคติ อุบัติมี อยู่

อีกประการหนึ่ง บุคคลบางคนในโลกนี้ มีใจประกอบด้วยมูทิตาแผ่ไปตลอดทิศหนึ่งอยู่ ทิศ ที่สอง ที่สาม ที่สี่ก็เหมือนกัน ตามนัยนี้ ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง แผ่ไปตลอดโลก ทัวสัตว์ทุก เหล่า ในที่ทุกสถาน ด้วยใจประกอบด้วยมูทิตาอันไพบุลย์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้ ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนอยู่ บุคคลนั้น พอใจ ชอบใจมูทิตาตามนั้น และถึงความปลื้มใจด้วยมูทิตาตาม นั้น ยับยั้งอยู่ในมูทิตาตามนั้น น้อมใจไปในมูทิตาตามนั้นอยู่จนคั่นด้วยมูทิตาตามนั้น ไม่เสื่อม เมื่อ กระทบกาลละ ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดาเหล่าสุกทินหะ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ๔ กัปเป็น ประมาณอายุของเทวดาเหล่าสุกทินหะปุถุชนดำรงอยู่ในชั้นสุกทินหะนั้นั้น ตราบเท้าตลอดอายุ ยัง ประมาณอายุทั้งหมดของเทวดาเหล่านั้นให้สิ้นไปแล้ว ย่อมเข้าถึงนรกบ้าง กำเนิดดิรัจฉานบ้าง เปเรต วิสัยบ้างส่วนสาวกของพระผู้มีพระภาค ดำรงอยู่ในชั้นสุกทินหะนั้นั้น ตราบเท้าตลอดอายุ ยังประมาณ อายุทั้งหมดของเทวดาเหล่านั้นให้สิ้นไปแล้ว ย่อมปรินิพพานในภพนั้นเอง ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่เป็น ความพิเศษผิดแผกแตกต่างกัน ระหว่างอริยสาวกผู้ได้สดับกับปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ คือ ในเมื่อคติ อุบัติมี อยู่ ฯ

อีกประการหนึ่ง บุคคลบางคนในโลกนี้ มีใจประกอบด้วยอุเบกขาแผ่ไปตลอดทิศหนึ่งอยู่ ทิศที่สอง ที่สาม ที่สี่ก็เหมือนกัน ตามนัยนี้ ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง แผ่ไปตลอดโลก ทัวสัตว์ ทุกเหล่า ในที่ทุกสถาน ด้วยใจประกอบด้วยอุเบกขาอันไพบุลย์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้ ไม่ มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนอยู่ บุคคลนั้นพอใจ ชอบใจอุเบกขาตามนั้น และถึงความปลื้มใจด้วย อุเบกขาตามนั้น ยับยั้งอยู่ในอุเบกขาตามนั้น น้อมใจไปในอุเบกขาตามนั้น อยู่จนคั่นด้วยอุเบกขา ตามนั้น ไม่เสื่อม เมื่อกระทบกาลละ ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดาชั้นเวหัปผละ ดูกรภิกษุ ทั้งหลาย ๕๐๐ กัปเป็นประมาณอายุของเทวดาเหล่าเวหัปผละปุถุชนดำรงอยู่ในเวหัปผละนั้นั้นตราบ เท้าตลอดอายุ ยังประมาณอายุทั้งหมดของเทวดาเหล่านั้นให้สิ้นไปแล้ว ย่อมเข้าถึงนรกบ้าง กำเนิด ดิรัจฉานบ้าง เปเรตวิสัยบ้าง ส่วนสาวกของพระผู้มีพระภาคดำรงอยู่ในชั้นเวหัปผละนั้นั้นตราบเท้าตลอด อายุ ยังประมาณอายุทั้งหมดของเทวดาเหล่านั้นให้สิ้นไปแล้ว ย่อมปรินิพพานในภพนั้นเอง ดูกรภิกษุ ทั้งหลาย นี่เป็นความพิเศษผิดแผกแตกต่างกันระหว่างอริยสาวกผู้ได้สดับกับปุถุชนผู้ไม่ได้สดับ คือ ใน เมื่อคติ อุบัติมีอยู่ ดูกรภิกษุทั้งหลายบุคคล ๔ จำพวกนี้แล มีปรากฏในโลก ฯ^{๑๕}

อีกประการหนึ่งในทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค ได้ระบุถึงประโยชน์ของพรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา เป็นเครื่องสลัดซึ่งพยาบาท กรุณา เป็นเครื่องสลัดซึ่งวิหิงสา(ความคิดร้าย) มุทิตา เป็นเครื่อง

^{๑๕} อจ.จตุกก. ๒๑/๑๒๕/๑๒๘-๑๒๙.

สลัดซึ่งอรติ (ความไม่ยินดี) อุเบกขา เป็นเครื่องสลัดซึ่งราคะ กล่าวคือ เมตตาเป็นคุณธรรมที่ทำลายพยาบาท กรุณาเป็นคุณธรรมที่ทำลายความเบียดเบียน มุทิตาเป็นคุณธรรมที่ทำลายความอิจฉา อุเบกขาเป็นคุณธรรมที่ทำลายความลำเอียง^{๑๖}

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักพรหมวิหาร หมายถึง หลักคุณธรรมสำหรับบุคคลโดยการที่มีจิตแผ่ไมตรีและเป็นประโยชน์ปรารถนาความสุขความเจริญแก่ผู้อื่น ใฝ่ใจอันจะปลดปล่อยความทุกข์ยากของผู้อื่น การมีหลักธรรมประจำใจอันประเสริฐที่จะเหนี่ยวนำจิตใจให้มีการอยู่ร่วมกันในองค์กรทำให้มีความรัก ความสามัคคี รักใคร่ปรองดองซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย

๑. เมตตา หมายถึง ความรัก ปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี และคิดทำประโยชน์แก่ผู้อื่น

๒. กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อน

๓. มุทิตา หมายถึง ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตใจมองใส บั่นเทิน กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อผู้อื่นในยามปกติ พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นเขาได้ดีมีสุข

๔. อุเบกขา หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง เมื่อเกิดปัญหาหรือเพื่อนเราทำผิด ย่อมวางใจเป็นกลาง ถือความถูกต้อง ดึงาม

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาคำสอนและแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมอิทธิบาท ๔ ตามหลักคำสอนของที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้ใช้หลักการแนวคิดให้ประสบผลสำเร็จตามหลักอิทธิบาท ๔ ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ได้ตรัสไว้ใน “พระไตรปิฎก” สำหรับถือเป็นข้อปฏิบัติหรือเป็นแนวทางให้ประสบผลสำเร็จ เมื่อต้องการสมาธิเพื่อที่จะส่งผลให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างเรียบร้อย ได้ผลดี พึงใช้หลักธรรมข้อนี้เพื่อทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จอย่างดี มีสมาธิ ปัญญา ความสุข ความสบายใจ และการทำงานก็จะประสบผลสำเร็จอย่างรวดเร็ว

๒.๑.๒.๑ ที่มาของหลักอิทธิบาท ๔

ในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาตกล่าวไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุหรือภิกษุณีรูปใดรูปหนึ่งเจริญทำให้มากซึ่งธรรม ๕ ประการ ภิกษุหรือภิกษุณีรูปนั้นพึงหวังได้ผลอย่าง ๑ ใน ๒ อย่างคือ อรหัตตผลในปัจจุบันหรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามีธรรม ๕ ประการ อะไรบ้างคือภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญ

๑. อิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร
๒. อิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร
๓. อิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร

^{๑๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๖/๓๒๕-๓๒๖.

๔. อธิติบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร

๕. ความขมุกขมัว

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุหรือภิกษุณีรูปใดรูปหนึ่งเจริญทำให้มากซึ่งธรรม ๕ ประการนี้แล ภิกษุหรือภิกษุณีรูปนั้นพึงหวังได้ผลอย่าง ๑ ใน ๒ อย่างคือ อรหัตตผล ในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี^{๑๗}

ในพระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย อธิติบาท ๔ ประการนี้ที่ บุคคลเจริญ ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อถึงฝั่งโน้นจากฝั่งนี้อธิติบาท ๔ ประการ อะไรบ้างคือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. เจริญอธิติบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรที่มุ่งมั่น)

๒. เจริญอธิติบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรที่มุ่งมั่น)

๓. เจริญอธิติบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรที่มุ่งมั่น)

๔. เจริญอธิติบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรที่มุ่งมั่น)

ภิกษุทั้งหลาย อธิติบาท ๔ ประการนี้แลที่บุคคลเจริญ ทำให้มากแล้วย่อมเป็นไปเพื่อถึงฝั่งโน้นจากฝั่งนี้”^{๑๘}

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุป หลักการและแนวคิดของหลักธรรมอธิติบาท ๔ ในพระไตรปิฎก หมายถึง การศึกษาหลักอธิติบาท ๔ ตามคำสอนของพระพุทธเจ้ามีมาหลายพันปี และนำมาประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบัน

๒.๑.๒.๒ ความหมายและความสำคัญของหลักอธิติบาท

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านได้ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักอธิติบาท ๔ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้เสนอหลักอธิติบาท ๔ ไว้ว่า อธิติบาทแปลว่าธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมเป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือแปลงง่าย ๆ ว่าทางแห่งความสำเร็จมี ๔ อย่างคือฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่ามีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝนใช้

^{๑๗} องค์กร. (ไทย) ๒๒ / ๖๗ / ๑๑๕.

^{๑๘} ส.ม. (ไทย). ๑๙/๘๑๓/๓๗๗.

ปัญหาสอบสวนและหลักอิทธิบาทนั้นพระพุทธเจ้าตรัสพัวพันไว้กับเรื่องสมาธิเพราะอิทธิบาทเป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้เกิดสมาธิและนำไปสู่ผลสำเร็จที่เป็นจุดหมายของสมาธิ

อิทธิบาท ๔ นั้นพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายขยายความไว้ดังนี้

๑. ฉันทะ ความพอใจได้แก่ความมีใจรักในสิ่งที่ทำและพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้นอยากทำสิ่งนั้นๆให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุถึงจุดหมาย พุดให้ลึกลงไปทางธรรมว่าความรักใฝ่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งที่กระทำหรือซึ่งจะเข้าถึงได้ด้วยการกระทำนั้นอยากให้สิ่งนั้นๆเข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ดีที่งดงามที่ประณีตที่สมบูรณ์ที่สุดของมันหรืออยากให้อาภาวดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆของงานนั้นเกิดมีเป็นจริงขึ้นอยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้น

๒. วิริยะ ความเพียรได้แก่ความอาจหาญแกล้วกล้าบากบั่นก้าวไปสู่อะไรไม่ย่อท้อไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้วแม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลุล่วงได้ยากนักมีอุปสรรคมากหรืออาจใช้เวลายาวนานเท่านี้ปีเท่านี้เดือนเขาก็ไม่ทอดอถอยกลับเห็นเป็นสิ่งท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จ

๓. จิตตะ ความคิดจดจ่อหรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพันจดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อยไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรืองานอย่างใดอย่างหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจไม่รู้เรื่องอื่นๆใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆจะไม่สนใจ แต่ถ้าพูดงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันที บางทีจะทำเรื่องนั้นงานนั้นขลุกขจวนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน ไม่เอาใจใส่ร่างกายการแต่งเนื้อแต่งตัวอะไรจะเกิดขึ้นก็ไม่สนใจเรื่องอื่นเกิดขึ้นใกล้ๆ บางทีก็ไม่รู้ตัวทำงานลืมวันลืมคืนลืมกินลืมนอนความมีใจจดจ่อฝักใฝ่เช่นนี้ ย่อมก่อให้เกิดสมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่นแนบสนิทในกิจที่ทำ มีกำลังมาเฉพาะสำหรับกิจนั้นเรียกว่าเป็นจิตตสมาธิ พร้อมนั้นก็เกิดความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย

๔. วิมังสา ความสอบสวนไตร่ตรองได้แก่การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องหรือขัดข้องเป็นต้น ในกิจที่ทำรู้จักทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุงข้อนี้ เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิซึ่งจะเห็นได้ไม่ยาก คนมีวิมังสาชอบคิดค้นหาเหตุผลชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไรก็คิดพิจารณาทดสอบไปเช่นคิดว่าผลนี้เกิดจากเหตุอะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้เท่านี้ ถ้าองค์ประกอบนี้ออกเสียจะเป็นอย่างนี้ ถ้าเพิ่มองค์ประกอบนี้เข้าไปแทนจะเกิดผลอย่างนี้ ลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้วไม่เกิดผลอย่างนี้คาดหมายเป็นเพราะอะไรจะแก้ไขที่จุดไหน

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของอิทธิบาท ๔ ว่า อิทธิบาท ๔ แยกคำได้ ดังนี้ “อิทธิ” แปลว่า ความสำเร็จ “บาท” แปลว่า ฐาน เชิงรอง ดังนั้น อิทธิบาท ๔ จึงมีความหมายว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ ซึ่งมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา^{๑๙}

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึง อิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น ๔ คือ ๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ๒) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น ๓) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ๔) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น ธรรม ๔ อย่างนี้ ย่อมเนื่องกัน แต่ละอย่างๆ มีหน้าที่เฉพาะของตน ฉันทะ คือความพอใจ ในฐานะเป็นสิ่งที่ ตนถือว่า ดีที่สุด ที่มนุษย์เรา ควรจะได้ข้อนี้ เป็นกำลังใจ อันแรก ที่ทำให้เกิดคุณธรรมข้อต่อไปทุกข้อ วิริยะ คือความพากเพียร หมายถึง การกระทำที่ติดต่อกัน ไม่ขาดตอน เป็นระยะยาว จนประสบ ความสำเร็จ คำนี้ มีความหมายของ ความกล้าหาญ เจื้อยอยู่ด้วย ส่วนหนึ่ง จิตตะ หมายถึงความไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไปจากความรู้สึกของตัวทำสิ่งซึ่งเป็นวัตถุประสงค์นั้นให้เด่นชัดอยู่ในใจเสมอ คำนี้รวมความหมายของคำว่า สมาธิ อยู่ด้วยอย่างเต็มที่ วิมังสา หมายถึงความสอดส่องในเหตุและผลแห่งความสำเร็จเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ให้ลึกซึ้งยิ่งๆ ขึ้นไปตลอดเวลา คำนี้รวมความหมายของคำว่า ปัญญา ไว้อย่างเต็มที่^{๒๐}

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ) ได้กล่าวถึงหลักอิทธิบาท ๔ ในหนังสืองานคือชีวิตชีวิตคืองานบันดาลสุข ว่าอิทธิบาท ๔ คือข้อธรรมะที่เป็นบันไดแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติกิจทุกอย่างประกอบไปด้วย ฉันทะความพอใจในเรื่องที่เราจะทำ วิริยะความเพียรไม่ทอดทิ้งในการประกอบกิจนั้นๆ จิตตะเอาใจใส่ไม่ทอดธุระในเรื่องนั้นๆ วิมังสาจะต้องทำงานนั้นต่อไป บันไดสู่ความสำเร็จสู่ประการที่กล่าวนี้ข้อสุดท้ายสำคัญสุด^{๒๑}

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้กล่าวไว้ว่า อิทธิบาท ๔ คือ บทของพระธรรม เช่นว่า จะมี ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ที่เรียกว่า อิทธิบาท นี้ต้องมีและมีได้โดยไม่รู้สึกตัวคนที่มีการทำงาน ย่อมทำงานด้วยความพอใจ ความขยันขันแข็ง ความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอ นี้เรียกว่า เขามีอิทธิบาททั้งสี่ประการนั้นอยู่ โดยไม่รู้ตัว^{๒๒}

^{๑๙} พุทธทาสภิกขุ, **ขรรษาธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๓๗), หน้า ๙๐.

^{๒๐} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ทำอย่างไรจึงจะเรียนเก่ง**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๙.

^{๒๑} พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ), **งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.), หน้า ๖๐.

^{๒๒} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), **การทำงานที่เป็นสุข**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๙), หน้า ๓๐.

พระเทพดิลก(ระแบบ ฐิตญาโณ) ได้กล่าวไว้ว่าอิทธิบาท ๔ คือคุณธรรมที่จะนำผู้ประพฤติปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนประสงค์ซึ่งต้องไม่เหลือวิสัยคือสิ่งที่ตนประสงค์นั้น ต้องอยู่ในวิสัยที่อาจใช้ความเพียรพยายามทำให้เกิดขึ้นได้ มิใช่เป็นความเพ้อฝันที่ไม่มีโอกาสประสบความสำเร็จคุณธรรมกลุ่มนี้เรียกว่าอิทธิบาท^{๒๓}

บุญมี แท่นแก้วและคณะ กล่าวไว้ว่า อิทธิบาท ๔ หมายถึง ธรรมอันเป็นทางแห่งความสำเร็จความสำเร็จปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จตามความประสงค์เรียกว่า “อิทธิบาท” มี ๔ อย่าง คือ

๑. ฉันทะ พอใจในสิ่งนั้น
๒. วิริยะ เพียรประกอบในสิ่งนั้น
๓. จิตตะ เอาใจใส่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ
๔. วิมังสา หมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น^{๒๔}

สุชีพ ปุญญานุภาพ กล่าวไว้ว่าอิทธิบาท ๔ คือ คุณเครื่องให้บรรลุความสำเร็จ ๔ อย่างด้วยกันได้แก่ ๑. ฉันทะความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ๒. วิริยะความเพียร ๓. จิตตะเอาใจฝักใฝ่ ๔. วิมังสา ใช้ปัญญาพิจารณาสอบสวนแล้วแสดงความต่างกันเพียงฝ่ายพระอภิธรรมเจริญโลกุตตรมานประกอบด้วยอิทธิบาท^{๒๕}

จากความหมายและความสำคัญของหลักอิทธิบาท ๔ ของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า หลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง หลักที่ทำให้การประกอบกิจการงานสิ่งใด สำเร็จตามจุดมุ่งหมายหรือคุณธรรมไปสู่ผลสำเร็จ

๒.๑.๒.๓ องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท

ผู้วิจัยได้ค้นคว้า พบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายถึงองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวถึงองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้

๑. ฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักใคร่สิ่งที่ทำและพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุ พุดง่าย ๆ ว่ารักงานและรักจุดหมายของงาน พุดให้ลึกซึ้งไปในทางธรรมว่า ความรักความใฝ่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆ ของงานนั้นๆ อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้น เมื่อเห็นสิ่งนั้นหรืองานนั้นกำลังเดินหน้าไปสู่จุดหมาย ก็เกิดปิติเป็นความเอิบอิ่มใจ ครั้นสิ่งหรืองานที่ทำนั้นบรรลุจุดหมายก็

^{๒๓} พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวโกวาท, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๖.

^{๒๔} บุญมี แท่นแก้วและคณะ, พุทธศาสน์ - ประชญา, (กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พรินติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕๔.

^{๒๕} สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๖๗๖.

รับโสมนัสเป็นความจำชื่นใจที่พร้อมด้วยความรู้สึกโปร่งโหลงผ่องใสเบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขตถ้าสามารถปลูกเร้าฉันทะให้เกิดอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่าความดีงามความสมบูรณ์ของสิ่งนั้นหรือจุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้ว คนก็จะทุ่มเทชีวิตและจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้นเมื่อรักแท้ก็มอบใจให้อาจถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้ เมื่อมีฉันทะนำแล้วก็ต้องการทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุดให้สำเร็จผลอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้นของงานนั้น ไม่หวั่นพะวงกับสิ่งล่อเร้าหรือผลตอบแทนทั้งหลาย จิตใจก็มุ่งมั่นแน่วแน่ในการดำเนินสู่จุดหมาย เดินเรียบสม่ำเสมอ ไม่ชาน ไม่ส่าย ฉันทสมาธิจึงเกิดขึ้นโดยนัยนี้ และพร้อมกับปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ก็ย่อมเกิดควบคู่มาด้วย

๒. วิริยะ แปลว่าความอาจหาญแก่วิถีกล้าบากบั่นก้าวไปใจสู้ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบากเมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้ว แม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลุล่วงได้ยากนักมีอุปสรรคมากหรืออาจใช้เวลาเท่านี้ปีเท่านี้เดือนเขาก็ไม่ท้อถอยกลับเห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จ คนที่มีความเพียรเท่าเทียมกับมีแรงหนุนเวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตามจิตใจจะแน่วแน่มั่นคงพุ่งตรงต่อจุดหมายสมาธิก็เกิดขึ้นได้เรียกว่าเป็นวิริยสมาธิ พร้อมทั้งมีปธานสังขารคือความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วย

๓. จิตตะ แปลว่าความคิดจดจ่อหรือเอาใจฝักใฝ่ได้แก่ความมีจิตผูกพันจดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อยไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรืองานอย่างใดอย่างหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจไม่รับรู้เรื่องอื่นๆใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆไม่สนใจ แต่ถ้าพูดเรื่องงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันที บางทีจัดทำเรื่องนั้นงานนั้นขลุ่ยจนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืนไม่เอาใจใส่ร่างกาย การแต่งเนื้อแต่งตัวอะไรเกิดขึ้นก็ไม่สนใจเรื่องอื่นเกิดขึ้นใกล้ๆบางทีก็ไม่รู้ทำงานลืมวันลืมคืน ลืมกินลืมนอน ความมีใจฝักใฝ่เช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดสมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่มั่นคงสนิทในกิจที่ทำมีกำลังมากเฉพาะสำหรับกิจนั้นเรียกว่าเป็นจิตตสมาธิพร้อมกันนั้นก็เกิดปธานสังขารคือความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย

๔. วิมังสา แปลว่าความสอบสวนไตร่ตรองได้แก่การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลย บกพร่องหรือขัดข้อง เป็นต้นในกิจที่ทำรู้จักทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุง ข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิ ซึ่งจะเห็นได้ไม่ยากคนมีวิมังสาเป็นพวกชอบคิด ค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไร ก็คิดพิจารณาทดสอบไป เช่นคิดว่าผลนี้เกิดจากสาเหตุอะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้เท่านั้น ลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้ว ไม่เกิดผลอย่างที่คาดหมาย เป็นเพราะอะไร จะแก้ไขที่จุดไหน ฯลฯ เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่มั่นคงไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งชานไม่ออกแวก และมีกำลังเรียกว่าวิมังสาสมาธิ ซึ่งจะมีปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เกิดมาด้วย เช่นเดียวกับสมาธิข้ออื่นๆ^{๒๖}

^{๒๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๘๔๒ - ๘๔๔.

วิทย์ วิศทเวทย์และเสถียรพงษ์ วรรณปก กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ได้แก่

๑. ฉันทะ คือความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น
๒. วิริยะ คือความเพียรหมั่นประกอบสิ่งนั้น
๓. จิตตะ คือความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น
๔. วิมังสา คือการหมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น^{๒๗}

พิทุร มลิวัลย์ กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ได้แก่

๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น คือเมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจด้วยความรักในสิ่งนั้นทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจไม่เบื่อง่ายในกิจที่ทำ (เต็มใจ)
 ๒. วิริยะ ความเพียรประกอบสิ่งนั้นคือเมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทนไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น (แข็งใจ)
 ๓. จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระคือเมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จักไตร่ตรองทำด้วยปัญญารู้จักพิจารณาใคร่ครวญตรองหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ (เข้าใจ)
 ๔. วิมังสา ความหมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้นเมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จักไตร่ตรองรู้จักพิจารณาใคร่ครวญรู้จักพิจารณาพิเคราะห์ทดลองทดสอบ (เข้าใจ)^{๒๘}
- จากข้อมูลทั้งนี้วิชาการหลายท่านได้ให้อธิบายองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ทำให้การกระทำการงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างสมบูรณ์ประกอบด้วย หลักธรรม ๔ ประการคือ ฉันทะ ความพึงพอใจในงานที่ทำ วิริยะ คือความเพียรพยายามทำงานนั้นให้สำเร็จ จิตตะ คือ ความเอาใจฝักใฝ่ งานที่ตนทำจนสำเร็จ และวิมังสา คือการตรองพิจารณาหาเหตุผลเกี่ยวกับงานที่ทำตรวจสอบไตร่ตรองงาน

๒.๑.๒.๔ ประโยชน์ของหลักอิทธิบาท ๔

อิทธิบาท ๔ เป็นธรรมที่คอยผลักดันอุปสรรคต่อความสำเร็จ และเป็นแรงเสริมกำลังใจที่คอยผลักดันการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์^{๒๙} ได้กล่าวถึงประโยชน์ของอิทธิบาท ๔ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

^{๒๗} วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก, หนังสือเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๔), หน้า ๘๙.

^{๒๘} พิทุร มลิวัลย์, แบบเรียนวิชาธรรมและนักธรรมชั้นตรี, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙-๒๐.

^{๒๙} วิเชียรปากเพียร, “การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอิทธิบาท ๔ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๑).

๑. ประโยชน์ของฉันทะ คือ เป็นข้าศึกกับความเบื่อหน่าย ทำให้ไม่เบื่องานไม่ท้อแท้ มีกำลังใจต่อสู้ป้องกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีที่ตนรัก ทำให้งานหนักกลายเป็นงานเบาที่ยากกลายเป็นง่าย ถ้าขาดฉันทะ ทำให้ขาดกำลังใจ เบื่องาน ทอดทิ้งงาน กลายเป็นคนจู้จี้ด ไม่ก้าวหน้า

๒. ประโยชน์ของวิริยะ คือ กำจัดความเกียจคร้าน ทำให้งานต่อเนื่อง ถ้าขาดวิริยะจะเป็นคนอ่อนแอ หนีที่ยากไปหาแต่ที่ง่าย ทำอะไรไม่สำเร็จ ขาดความก้าวหน้า มีแต่งานค้างกลายเป็นคนหย่อนสมรรถภาพ

๓. ประโยชน์ของจิตตะ คือ ทำให้ทราบความเป็นไปของงานอยู่เสมอ เมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ทันที่ ถ้าขาดจิตตะงานอาจเสียหายได้โดยไม่รู้ตัวหรือรู้ตัวเมื่อสายเกินแก้ไขแล้ว

๔. ประโยชน์ของวิมังสา คือ ช่วยให้ทำงานไม่ผิดพลาดและทำให้มองเห็นลู่ทางที่จะทำงานให้ได้ผลดี ถ้าขาดวิมังสาจะทำงานผิดๆ ถูกๆ เปลืองทุน เปลืองแรง เปลืองเวลาและทำให้โง่เขลา

จากข้อมูลเชิงวิชาการที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า หลักอิทธิบาท หมายถึง หลักธรรมที่ไว้อยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อให้เกิดความรัก ความพอใจ ความขยัน อดทน ความตั้งมั่น มีใจจดจ่อ และความไตร่ตรองในงานที่ปฏิบัติเป็นหลักธรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานโดยตรง สามารถวัดระดับความสำเร็จในงานได้อย่างแม่นยำ หากปฏิบัติตามกรอบหลักอิทธิบาท ๔ ได้ครบถ้วนก็ถือว่าผลงานที่ได้รับนั้นประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

๑. ฉันทะ หมายถึง ความพอใจในการทำงานที่ทำทุกอย่าง คือความต้องการที่ทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป

๒. วิริยะ หมายถึงความเพียรคือขยันหมั่นเพียรกระทำการงานนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทนเอาธุระไม่ทอดทิ้งงานการนั้นจนกระทั่งสำเร็จ

๓. จิตตะ หมายถึงความคิดมุ่งไปคือตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตใจฝักใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

๔. วิมังสา หมายถึงความไตร่ตรองคือหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อบกพร่องในสิ่งที่ทำนั้น

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่

๒.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่

ทรัพยากรที่สำคัญอย่างยิ่งในองค์กรคือคนหรือบุคลากรในองค์กร ถ้าคนในองค์กรมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและเป็นคนดี มีคุณธรรมในการทำงานย่อมส่งผลให้องค์กรนั้นกระทำการใดๆ

ย่อมสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ดังนั้นต้องมาสร้างความเข้าใจในในคน ไม่เพียงแต่ศึกษาพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตเห็นเท่านั้น ต้องมีการศึกษาพฤติกรรมภายในด้วย

ในชีวิตประจำวัน แต่ละบุคคลต่างก็มีหน้าที่ในการปฏิบัติทั้งสิ้น ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดก็ตาม การปฏิบัติก็จะต่างกันไปตามบทบาทที่ได้ถูกกำหนดในแต่ละสังคม ในที่ทำงานก็มีบทบาทกำหนดตำแหน่งหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย หรืออาชีพ ฐานะ ที่ตนเองดำรงตำแหน่งโดยต้องใช้ความรู้ ความสามารถตามตำแหน่งที่ถูกกำหนด การที่บุคคลใดก็ตามจะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งจะต้องมีแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ เข้ามาเกี่ยวข้องกับหลายมิติ ผู้วิจัยจึงได้ค้นคว้าและรวบรวมมาแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านได้ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆไม่ว่าเป็นอาชีพการงานประเภทใดสรุปได้ว่า หน้าที่หรืออาชีพเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งในการที่จะเข้าถึงธรรม การที่จะรู้จักโลกหรือสิ่งทั้งหลายทั้งปวงดีว่าอะไรเป็นอะไร จำต้องมีการทำสิ่งหน้าที่ของตนโดยเฉพาะเช่นอาชีพให้ลุล่วงไปได้ด้วยดีเสียก่อน การที่คนหนึ่งทำหน้าที่โดยตรงของตนโดยไม่มีมลทินต่างพร้อยยอมเป็นการเพียงพอที่จะทำให้รู้จักว่าอะไรเป็นอะไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็จะรู้จักชีวิตจิตใจตนเองว่าหมายความว่าอย่างไรเป็นสิ่งที่ควรยึดถือหลงใหลเพียงไรเป็นต้น ถ้าหากว่าไม่ได้ทำอะไรจริงๆจังๆให้ดีที่สุดให้ถูกต้องตามอุดมคติของอาชีพหรือของหน้าที่นั้นๆแล้วมันยังน้อยเกินไปสำหรับที่จะรู้จักตัวเอง รู้จักโลก รู้จักกิเลส รู้จักทุกข์และรู้จักความดับทุกข์เป็นต้น^{๓๐}

เคนเนลและซีเกล (Kegan and seagal) ได้กล่าวว่าพฤติกรรมหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างมากมายที่เป็นการกระทำในแต่ละวันเป็นกระบวนการทางจิต (Mental process) ที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด^{๓๑}

เชสเตอร์ เบอร์นาร์ด (Chester I. Bernard) ได้เสนอแนวคิดว่าการที่คนเข้ามาอยู่รวมกันได้อาศัยระบบการร่วมมือร่วมใจการทำงานของคนในองค์กร โดยผู้บริหารต้องสร้างสมดุลระหว่างการหามูลเหตุ^{๓๒}

ดารณี จุนเจริญวงศ์ สรุปไว้ว่าการปฏิบัติงานเป็นผลที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกนึกคิดเห็นที่มีต่องานที่เขาปฏิบัติว่ามีมากน้อยเพียงใด และถ้าพบว่าดี ก็เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน แต่ถ้าพบว่าไม่ดี ก็ จะเกิดความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน^{๓๓}

^{๓๐} พุทธทาสภิกขุ, **คู่มือมนุษย์ (ฉบับสมบูรณ์)**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๒๕๓.

^{๓๑} ถวิล ธาราโกชนและสรณีย์ คำริสุข, “พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน”, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ หจก. พิพิสุทธิ์, ๒๕๔๖), หน้า ๓.

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน.

^{๓๓} ดารณี จุนเจริญวงศ์, **การจัดการความรู้** (ชลบุรี : สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๓ จังหวัดชลบุรี. กลุ่มส่งเสริมสนับสนุนวิชาการ, ถ่ายเอกสาร, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖.

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การปฏิบัติงานเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่แสดงออกมาตามบทบาทหน้าที่ที่ถูกกำหนด การปฏิบัติได้ดีหรือไม่อย่างไรขึ้นอยู่กับกระบวนการทางจิต การที่จะทำให้บรรลุตามเป้าหมาย ทำให้สังคมมีความสุขต้องอาศัยหลักธรรมในการปฏิบัติร่วมด้วย

๒.๒.๒ ความหมายของการปฏิบัติหน้าที่

ความหมายของการปฏิบัติหน้าที่ พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของการปฏิบัติว่า “การ” เป็นคำนามหมายถึงสิ่งหรือเรื่องที่ทำ มักใช้เข้าคู่กับคำว่า “งาน” เช่นการงาน เป็นงานเป็นการ ถ้าอยู่หน้านามหมายความว่าเรื่องฐานะหน้าที่เช่นการบ้านการเมือง ถ้าอยู่หน้ากริยาทำกริยาให้เป็นนามเช่นการกิน การเดิน ปฏิบัติเป็นคำกริยาหมายถึงดำเนินการไปตามระเบียบแบบแผนเช่นปฏิบัติราชการ การกระทำเพื่อให้เกิดความชำนาญเช่นภาคปฏิบัติปฏิบัติตามสัญญา^{๓๔}

ณัฐศักดิ์ แสนสุข ได้ให้ความหมายการปฏิบัติงานหมายถึงภารกิจหน้าที่ที่ถูกกำหนดขึ้นมาควบคู่กับตำแหน่งทางสังคมในสถาบันซึ่งบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ดำรงตำแหน่งใดก็ตาม ต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามภารกิจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้เฉพาะตำแหน่งนั้นๆและบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนั้นๆต้องนำความรู้ความสามารถทักษะประสบการณ์หรือโน้ตค้นของตนเองที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมตามสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมอย่างมีศาสตร์และศิลป์ในบทบาทหน้าที่ดังกล่าว^{๓๕}

นพพงษ์ บุญจิตราดุล กล่าวว่า การปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ ศาสตร์คือการศึกษาค้นคว้าความรู้ความสามารถประสบการณ์ทักษะเทคนิควิธีทางงานต่างๆ ศิลป์คือการที่จะนำเอาความรู้ หลักการและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับคนสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนขอบเขตจำกัดของทรัพยากรให้เป็นไปตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของตำแหน่งงานต่างๆที่กำหนดขึ้นในหน่วยงาน^{๓๖}

บัญชา เกียรติจรุงพันธ์ ได้กล่าวถึงลำดับขั้นความต้องการเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ๆดังนี้

กลุ่มแรก คือ ผู้คนทั่วไปที่เกิดมาทำงานท่ามกลางความลำบากยากจนขัดสน ต้องดิ้นรนเพียงเพื่อให้มีอยู่มีกิน มีชีวิต มีอาหาร มีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม มีที่พักอาศัย และมีรักษายามป่วยไข้และความต้องการสูงขึ้นมาอีกชนิดหนึ่ง เพื่อให้ตนเองหรือครอบครัวได้รับความปลอดภัย ซึ่งหมายถึงถ้า

^{๓๔} ราชบัณฑิตยสถาน, “พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน”, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๖๕.

^{๓๕} ณัฐศักดิ์ แสนสุข, “การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตามหลักฆราวาสธรรม ๔ : กรณีศึกษา กองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๓๖} นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, **หลักการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๑๕ - ๑๑๖.

เป็นไปได้ควรจะปลดปล่อยจากความยากจน ปลดปล่อยในชีวิตทรัพย์สิน ปลดปล่อยเมื่อเจ็บป่วยรวมทั้งความปลดปล่อยต่อชีวิตในอนาคตว่าจะมีงานทำพออยู่พอกินอีกด้วย トラบใดที่ความต้องการลำดับที่ ๑ และลำดับที่ ๒ นี้ยังไม่ได้เพียงพอความต้องการสูงขึ้นไปกว่านี้จนถึงทำเพื่ออุดมการณ์ก็ยากที่เขาจะกระทำ แต่มีใช้เขาไม่ต้องการ แม้เขาจะคิดต้องการ เขาก็ยังไม่กระทำเพราะเขาต้องการเลี้ยงชีวิตก่อน

กลุ่มที่ ๒ คือ บุคคลบางกลุ่มที่มีรายได้ปานกลาง มีชีวิตไม่ขัดสนมากนัก เขามีความมั่นคงในอาชีพการงานในทรัพย์สิน ความต้องการลำดับที่ ๑ และ ๒ ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ แนวโน้มพฤติกรรมของเขาก็ต้องการความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิต ต้องการความรัก หมายถึง มีคนมาเคารพ มาชอบ มาศรัทธาว่าตนเป็นคนดี เป็นคนมีเกียรติ ต้องการความนับหน้าถือตา ความมีศักดิ์ศรีในสังคมมากขึ้น

กลุ่มที่ ๓ คือบุคคลบางกลุ่มที่มีชีวิตอยู่ในระดับฐานะทางเศรษฐกิจไม่มีปัญหา มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่มีกังวลเกี่ยวกับการหาเลี้ยงชีพในอนาคตทั้งหมดทั้งของตนเองและคนใกล้ชิด กลุ่มคนเหล่านี้หากเป็นผู้ขาดคุณธรรมเขาก็จะแสดงอำนาจอิทธิพลไปในทางข่มขู่หาผลประโยชน์ด้วยกลวิธีไม่เป็นธรรม ถ้าเป็นผู้มีคุณธรรมเขาจะมีความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง ต้องการการยอมรับจากสังคมหรือบางครั้งไม่สมเกียรติยศชื่อเสียงแต่ทำงานด้วยอุดมการณ์เช่นเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม สร้างสรรค์งานที่ตนเองรักเพื่อแผ่ความรู้ความสามารถแก่เพื่อนร่วมโลกตลอดจนให้ความรักความเมตตาอย่างไม่จำกัดเป็นต้น กลุ่มเหล่านี้เพียงพอแล้วกับทุกอย่างเข้าใจโลกเข้าใจชีวิตว่าจะดำเนินชีวิตตามอุดมการณ์ของตนมากที่สุด^{๓๗}

แวน เดอร์เซล (Van Dersal) ได้กล่าวถึง ปัจจัยด้านความต้องการเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการปฏิบัติงาน ทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกพอใจมากหรือน้อย ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ องค์ประกอบที่มีปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ได้แก่

๑. การปกครองบังคับบัญชา
๒. เงินเดือน
๓. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา และผู้บังคับบัญชา
๔. ความสำเร็จในการทำงาน
๕. การยอมรับทางสังคม
๖. ลักษณะงาน
๗. ความรับผิดชอบ
๘. โอกาสก้าวหน้า^{๓๘}

^{๓๗} บัญชา เกียรติจรูญพันธ์, มนุษย์กับความต้องการ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔), หน้า ๙๐ - ๙๓.

^{๓๘} William R., Van Dorsal., The Successful Supervisor in Government and Business, (New York: Harper, 1968), PP.62-72.

ธงชัย สันติวงษ์และชัยยศ สันติวงษ์ ยังได้กล่าวถึงปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลที่สำคัญ ได้แก่ อายุ ประสบการณ์ สถานภาพสมรสและระดับการศึกษา นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล การปฏิบัติงานของแต่ละคนนั้นจะส่งผลต่อความสำเร็จในหน้าที่การงานและส่งผลต่อองค์กรที่บุคคลนั้นปฏิบัติหน้าที่และสามารถสังเกตได้จากการแสดงออกและผลงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา จึงทำให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงได้จนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป^{๓๙}

ณัฐศักดิ์ แสนสุข ได้กล่าวว่าหน่วยงานใดก็ตาม ถ้าหากขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแล้ว ย่อมทำให้การปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ฉะนั้นแรงจูงใจหรือการจูงใจจึงเป็นส่วนสำคัญเพราะการจูงใจเป็นสาเหตุของการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ ถ้าหากผู้บังคับบัญชาไม่สร้างแรงจูงใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาแล้วก็จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นผลเสียต่อหน่วยงานเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้บังคับบัญชาควรสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น^{๔๐}

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ ได้กล่าวว่า แรงจูงใจของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความต้องการของบุคคลและความต้องการนี้เป็นผลของทางสภาพกาย (Physical Condition) และสภาพของสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่ (Social Condition) ส่วนความสามารถของมนุษย์เป็นผลมาจากสิ่งสำคัญ ๓ ประการ คือ ความสามารถทางสมอง ประสบการณ์ การศึกษาและการฝึกอบรม^{๔๑}

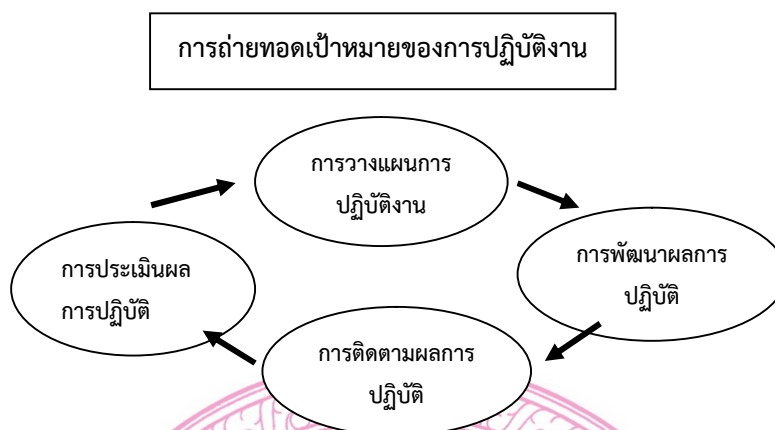
๒.๒.๓ หลักการระบบบริหารผลการปฏิบัติงาน

เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องซึ่งจะนำไปสู่ประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานและประชาชนผู้รับบริการระบบบริหารผลการปฏิบัติงานที่นำมาใช้สำหรับข้าราชการพลเรือน

^{๓๙} ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์, พฤติกรรมของบุคคลในองค์กร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓), หน้า ๖๕.

^{๔๐} ณัฐศักดิ์ แสนสุข, “การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตามหลักทฤษฎี ๔: กรณีศึกษา กองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต(รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๔๑} เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๑๓๑ - ๑๓๒.

แผนภาพที่ ๒.๑ ระบบผลการปฏิบัติงาน

จึงประกอบด้วย ๔ กระบวนการดังต่อไปนี้

๑. การวางแผนการปฏิบัติงาน

การวางแผนการปฏิบัติงานเป็นช่วงที่เราให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายในระดับบุคคลเพื่อให้ผลผลิตและผลลัพธ์ของงานที่ได้สอดคล้องและส่งผลต่อเป้าหมายและความสำเร็จขององค์กรอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงต้องทำการถ่ายทอด (Cascade) เป้าหมายการปฏิบัติงานขององค์กรลงมาตามลำดับชั้นคือ จากระดับองค์กรลงสู่ระดับสำนัก/กองฝ่าย/ส่วน/กลุ่มจนถึงระดับบุคคลโดยเป้าหมายงานในระดับต่างๆ ต้องเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ขององค์กรกระบวนการนี้ มีความสำคัญในการชี้ให้ผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับเห็นอย่างชัดเจนว่าเราอยู่ตรงไหนในองค์กรทำอะไร และสิ่งที่เราทำนั้นมีประโยชน์ส่งผลต่อเป้าหมายขององค์กรอย่างไร ต่อไปนี้ทุกคนในองค์กรจะต้องรับรู้บทบาทและจุดยืนของตนเองว่าเราก็เป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญในการผลักดันให้องค์กรของเราก้าวไปข้างหน้ามิใช่ทำงานหนักกันทุกวันแต่ไม่รู้จะทำไปเพื่ออะไร

๒. การพัฒนาผลการปฏิบัติงาน

การพัฒนาผลการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการวางแผนการพัฒนาคะยภาพทักษะและสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เนื่องจากปัญหาหนึ่งที่พบคือข้าราชการไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมหรือไม่มีการกำหนดการพัฒนาอย่างจริงจัง ดังนั้นเราจึงแก้ปัญหานี้โดยการกำหนดให้มีการวางแผนการพัฒนาผลการปฏิบัติงานนี้กันให้ชัดเจน เมื่อเริ่มรอบการประเมินและทำการพัฒนาอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการติดตามผลการปฏิบัติงานตลอดรอบการประเมินอีก ทั้งยังต้องกำหนดการวัดและบันทึกความสำเร็จของกิจกรรมการพัฒนาด้วยอย่างชัดเจน การพัฒนานี้นอกจากจะมีประโยชน์โดยตรงกับพวกเราแล้วข้อมูลในการพัฒนาที่ได้รับการบันทึกไว้ยังสามารถใช้เป็นแนวทางให้ผู้รับผิดชอบด้านการพัฒนาของหน่วยงานทราบความต้องการ

ของการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานในองค์กรและสามารถวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบและตรงตามความต้องการ

๓. การติดตามผลการปฏิบัติงาน

หลังจากที่มีการวางแผนการปฏิบัติงานและการวางแผนพัฒนาผลการปฏิบัติงานแล้ว ผู้บังคับบัญชาจะต้องใช้เวลาตลอดรอบการประเมินเป็นโอกาสในการติดตามดูแลให้คำชมเชย คำปรึกษาการสอนงานการสังเกตปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขรวมถึงการติดตามดูแลผลงานความสามารถทักษะและสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้วย โดยทั้งหมดนี้เราจะมีกระบวนการติดตามดูแลเอาใจใส่การติดตามดูแลการปฏิบัติงานนี้ เมื่อกระทำอย่างใกล้ชิดต่อเนื่องเหมาะสมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพก็จะเกิดขึ้นทั้ง ๒ ทาง ทั้งจากหัวหน้าสู่ลูกน้องและลูกน้องสู่หัวหน้าหัวหน้าและลูกน้องได้โอกาสพูดคุยกันมากขึ้นสร้างความสัมพันธ์และบรรยากาศที่ดีในการทำงานและสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกันอยู่ตลอดเวลา ผลการปฏิบัติงานที่ได้ก็เป็นที่น่าพอใจทั้ง ๒ ฝ่าย

๔. การประเมินผลการปฏิบัติงาน

การประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นการประเมินเพื่อให้ทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาทราบว่า ผลการปฏิบัติงานเป็นอย่างไร อยู่ในระดับใดเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญประกอบการพิจารณาด้านต่างๆ เช่นการให้รางวัลหรือการให้ผลตอบแทนที่เหมาะสมการปรับปรุงผลการปฏิบัติงานวิธีการทำงานหรือเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ผลการประเมินการปฏิบัติงาน ยังชี้ให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับผลการปฏิบัติงานจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการหาสาเหตุซึ่งอาจมาจากทั้งระดับบุคคล เช่นสมรรถนะและความรู้ในงานหรือระดับองค์กร เช่น กระบวนการทำงานหรือเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการทำงานเป็นต้น ผลการประเมินสมรรถนะหากทำอย่างถูกต้อง มีการกระจายของข้อมูลที่ได้รับอย่างเพียงพอ แล้วจะนำมาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้โดยสามารถบ่งชี้ถึงชุดพฤติกรรมพึงประสงค์หรือสมรรถนะที่เป็นจุดเด่นและจุดด้อยของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนได้ ทั้งนี้เพื่อนำไปกำหนดวิธีการปรับปรุงผลการปฏิบัติงานและกำหนดเป้าหมายการทำงานได้อย่างเหมาะสมสำหรับการบริหารผลการปฏิบัติงานในรอบต่อไป

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวถึงความรู้สึกร่วมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวกเป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้รับผลตอบแทนคือผลที่เป็นความพึงพอใจ ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญกำลังใจสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานรวมทั้งการส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร^{๔๒}

^{๔๒} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ, ๒๕๓๕), หน้า ๑๔๓.

จากความหมายของและความสำคัญของการปฏิบัติงาน ของแนวคิดนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยจึงสรุป ได้ว่าการปฏิบัติงาน หมายถึงการที่บุคลากรมีการปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงตามที่ได้รับมอบหมายหรือมีบทบาทหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้ความรู้ความสามารถงานนั้นสำเร็จตามที่ตั้งไว้ การปฏิบัติได้ผลดี อาจเกิดจาก การตั้งใจและความเต็มที่ทำงานของคนงาน สมดุลที่เกิดขึ้นได้จากการติดต่อสื่อสารที่ดี และนอกจากนั้นยังคำนึงถึงองค์กรแบบไม่เป็นทางการและภาวะแวดล้อมขององค์กรด้วย^{๔๓}

๒.๒.๓ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

เนื่องจากมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในองค์กร ในการที่จะกระทำใดๆที่จะทำให้องค์กรประสบสำเร็จจำเป็นต้องเข้าใจทุกมิติเกี่ยวกับบุคลากรในหน่วยงานนั้น ผู้วิจัยได้ทบทวนจากตำราจึงได้รวบรวมทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ดังนี้

๑.ทฤษฎีเอ็กซิสเทนเชียลลิซึม (Existentialism) เชื่อว่ามนุษย์เรามีอิสรภาพในการหาความหมายให้กับชีวิตตนเองซึ่งเป็นอิสรภาพและเสรีภาพเฉพาะตัว ในการที่จะให้อะไรแก่ชีวิตได้บ้าง อาจจะเป็นให้แก่ตนเองหรือสังคมและเราจะรับอะไรได้บ้าง ในชีวิตของเราโดยถือว่าความสุขหรือทุกข์นั้นขึ้นอยู่กับเราเองว่าเราจะเลือกสิ่งใดคือเลือกที่จะทำหรือไม่ทำ สิ่งนั้นอย่างอิสระเมื่อตัดสินใจเลือกแล้วเราจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการกระทำและผลที่เกิดขึ้น^{๔๔}

๒.ทฤษฎีพฤติกรรม (Behaviorism) เชื่อว่ามนุษย์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ดังนั้นธรรมชาติของมนุษย์จึงเป็นผลผลิตจากการที่มนุษย์มีปฏิกริยาโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อม^{๔๕}

อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) เป็นนักทฤษฎีมนุษย์สัมพันธ์มีความเชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้ใฝ่ดี มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองและสังคมมุ่งที่จะพัฒนาสังคมและตนเองให้สำเร็จและสร้างสรรค์ทุกคนต้องการเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ (Self actualization) การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์หมายถึงการประจักษ์แล้วในศักยภาพของตน ต้องการพัฒนาศักยภาพของตนให้เต็มที่จนสามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่นได้ จึงได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นของความต้อการ (Hierarchy of Needs) มีความสำคัญดังนี้คือมนุษย์มีความต้องการหลายอย่าง ซึ่งลำดับความต้องการเมื่อขั้นต้นได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จึงจะมีความต้องการในขั้นถัดขึ้นไปลำดับความต้องการมีดังนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน

^{๔๓} สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, **หลักรัฐประศาสนศาสตร์แนวคิดและทฤษฎี**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : รัตนพรชัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๘๗.

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

^{๔๕} อ้างแล้ว.

ขั้นที่หนึ่ง คือ ความต้องการทางด้านกายภาพ (Physical Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในการดำรงชีวิตอยู่เช่น อากาศ, อาหาร, น้ำ, ที่อยู่อาศัย, เครื่องนุ่งห่ม, ยารักษาโรค เป็นต้น

ขั้นที่สอง คือ ความต้องการด้านความปลอดภัยทางร่างกายและทรัพย์สิน (Security Needs) เป็นความปลอดภัยและความมั่นคงเช่น ต้องการความมั่นคงทางด้านหน้าที่การงานและเศรษฐกิจ ทางด้านที่อยู่อาศัยมีความปลอดภัยเมื่อได้รับการตอบสนองขั้นแรกแล้วมนุษย์จะมีความต้องการขั้นนี้ขึ้นมา

ขั้นที่สาม คือ ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Social/ Love Needs) เมื่อได้รับการตอบสนองทางด้านความปลอดภัยทางร่างกายและทรัพย์สินแล้ว จึงต้องการขั้นนี้คือต้องการเป็นที่รักเป็นที่ยอมรับสมาชิกของสังคมหรือองค์กรต่างๆ

ขั้นที่สี่ คือ ความต้องการที่จะมีฐานะเด่นและได้รับการยกย่องในสังคม (Esteem needs) เมื่อความต้องการความรักและการเป็นส่วนหนึ่งในสังคมได้รับการตอบสนองแล้ว จึงมีความต้องการขั้นนี้คือการเป็นคนที่ต้องการได้รับการยกย่องทางสังคม มีเกียรติยศชื่อเสียง มีอำนาจ มีความสำเร็จ และได้รับการเลื่อนตำแหน่งที่สูง

ขั้นที่ห้า คือ ความต้องการที่จะประจักษ์ตนหรือตระหนักถึงความเป็นจริงในตัวตนของตนเอง (Self Actualization) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ที่นำไปสู่ความเจริญอิสระในการแสดงความคิดของตนเอง^{๔๖}

๓.ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement theory) เป็นเรื่องของการเสริมแรงโดยตรงเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ ประเด็นที่สำคัญคือพฤติกรรมนั้นอาจจูงใจให้มุ่งไปสู่รางวัลซึ่งใกล้ชิดกับกฎแห่งผลกรรม (Law of effect) กล่าวว่าการตอบสนองที่เกิดขึ้นในสถานการณ์เดียวกับการตอบสนองใดที่ทำให้เกิดความพึงพอใจพฤติกรรมนั้น จะเกิดขึ้นอีกการตอบสนองใดที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจพฤติกรรมนั้นจะไม่เกิดขึ้นอีก^{๔๗}

โรเจอร์ (Carl R .Roger) กล่าวว่ามนุษย์โดยพื้นฐานแล้ว เป็นผู้ที่มิมีเหตุผลสามารถตัดสินใจด้วยตัวเองได้ มนุษย์มีคุณค่ามีศักดิ์ศรีมีความดีเชื่อถือและไว้วางใจได้ มีความเฉลียวฉลาดในการปรับตัวและต้องการความเป็นอิสระในการพัฒนาตนเองที่เจริญก้าวหน้า^{๔๘}

^{๔๖} ถวิล ธาราโภชนและศรีณย์ ดำริสุข, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ หจก.พิมพ์วิสุทธิ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘- ๒๕.

^{๔๗} สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ, พฤติกรรมองค์การ ทฤษฎีและการประยุกต์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑๘.

^{๔๘} ถวิล ธาราโภชนและศรีณย์ ดำริสุข, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, หน้า ๑๗.

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องและจากความหมายของแต่ละหลายท่าน ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ มีหลายทฤษฎีเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทฤษฎีเอ็กซีสเทนเซียลลิซึม, ทฤษฎีพฤติกรรม, ทฤษฎีการเสริมแรง, ทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการ เป็นต้น แสดงว่าการกระทำของคนขึ้นอยู่กับ ความอิสระภาพในการแสดงออก โดยเป็นการตอบสนองกับสิ่งแวดล้อมของตน การแสดงออกใดที่ทำให้เกิดความพอใจ ก็จะมีการกระทำอีก การกระทำที่สนองต่อความต้องการต่างๆ ก็จะเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ถ้าความต้องการขั้นต้นได้รับการตอบสนองแล้ว จึงมีความต้องการขั้นสูงขึ้นไป

๒.๓ สภาพทั่วไปของโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

ประวัติความเป็นมา

ความเป็นมาของโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลกเริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ โรงพยาบาลแต่เดิมชื่อโรงพยาบาลพิษณุโลก แต่ พ.อ.หลวงยุทธสารประสิทธิ์ ข้าหลวงประจำจังหวัด คนเดิมที่ดำริให้จัดตั้งโรงพยาบาลได้ขอให้เพิ่มคำว่า "พุทธชินราช" ขึ้นนำหน้าเพื่อเป็นสิริมงคล ดังนั้น โรงพยาบาลแห่งนี้จึงมีชื่อเป็นทางการว่า "โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก" อักษรย่อของโรงพยาบาลจึงเป็น พ.พ. และได้เปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕

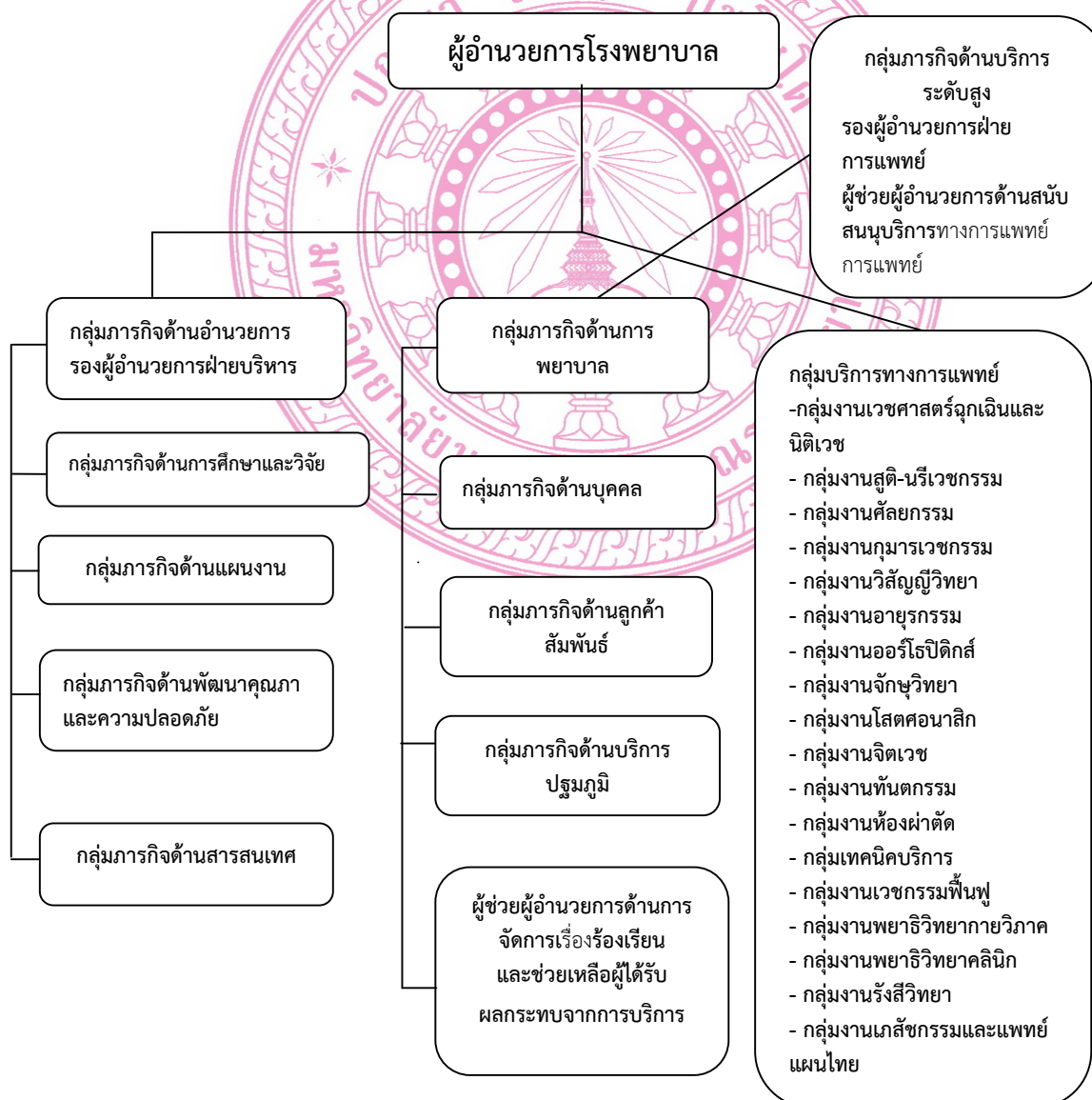
นายแพทย์เบนทูล บุญอิต กับคุณผกา บุญอิต ได้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลพุทธชินราชได้สำเร็จภายใต้การสนับสนุนของท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม เป็นโรงเรียนพยาบาลแห่งแรกที่เกิดขึ้นในส่วนภูมิภาค

ปัจจุบันโรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก เป็นโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลมหาราชแห่งหนึ่งของกระทรวงสาธารณสุขที่ให้บริการด้านการตรวจวินิจฉัยและรักษาโรคทุกสาขาวิชา แพทย์ในระดับตติยภูมิ รวมทั้งการฟื้นฟูสภาพ ส่งเสริมสุขภาพและการควบคุม ป้องกันโรค ทั้งยังเป็นโรงพยาบาลในโครงการโรงพยาบาลสร้างเสริมสุขภาพ นอกจากนั้นยังเป็นสถานที่ศึกษาและฝึกอบรมบุคลากรทางด้านสาธารณสุขต่าง ๆ ของกระทรวง สาธารณสุขและของสถาบันระดับอุดมศึกษาอื่นๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ตลอดจนรับนักศึกษาแพทย์จากต่างประเทศที่สนใจเข้าอบรมอีกด้วย

นอกจากนี้ตามมติคณะรัฐมนตรี กำหนดให้โรงพยาบาลพุทธชินราชซึ่งสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทำหน้าที่เป็นสถาบันการศึกษาแพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โดยร่วมกับคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรซึ่งได้จัดตั้งขึ้นด้วยมติคณะรัฐมนตรีครั้งเดียวกันด้วยข้อตกลงเรื่องความร่วมมือในการผลิตแพทย์และบุคลากรสาธารณสุขระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและทบวงมหาวิทยาลัย โรงพยาบาลพุทธชินราชจึงได้เริ่มรับนิสิตแพทย์จากคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวรแรก มีบัณฑิตแพทย์สำเร็จการศึกษาแล้วหลายรุ่น

สถานที่ตั้ง เลขที่ ๙๐ ถนน ธรรมไตรปิฎก เขตตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัด
พิษณุโลก ๖๕๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๕- ๒๗๐๓๐๐ โทรสาร ๐๕๕- ๒๑๘๘๔๔
วิสัยทัศน์ โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ให้การบริการสาธารณสุขครบทุกด้าน
รักษาพยาบาลได้ทุกระดับ ร่วมผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์เพื่อสุขภาพของประชาชน
พันธกิจ เราจะเป็นโรงพยาบาลศูนย์ที่มีคุณภาพระดับประเทศ
ค่านิยม คุณภาพ คุณธรรม มีส่วนร่วม

โครงสร้างการบริหารงานโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

แผนภาพที่ ๒.๒ โครงสร้างการบริหารงานโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

ตารางที่ ๒.๑ อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจริงโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก
ปี ๒๕๕๔

กลุ่มภารกิจ	จำนวน (คน)
ภารกิจด้านอำนวยการ	๒๒๑
ภารกิจด้านบุคคล	๑๙
ภารกิจด้านแผนงาน	๕
ภารกิจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	๕๖
ภารกิจด้านการพัฒนาคุณภาพ	๕
ภารกิจด้านการศึกษาและวิจัย	๖๖
ภารกิจด้านการบริการปฐมภูมิ	๑๒๖
ภารกิจด้านการพยาบาล	๒,๑๕
ภารกิจด้านการบริการระดับสูง	๑,๗๘๙
รวม	๑,๘๑๒

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลักพรหมวิหาร ๔

อนิสรา จรัสศรี ได้ศึกษาเรื่อง ลักษณะทางพุทธ และพฤติกรรมศาสตร์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการพยาบาลผู้ป่วยติดเชื่อเอดส์ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร และสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข จำนวน ๓๗๐ คน โดยศึกษาบทบาทในการพยาบาลผู้ป่วยแบบองค์รวม (Holistic care) ที่มุ่งการดูแลผู้ป่วยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหาร ๔ วิถีชีวิตแบบพุทธ การสนับสนุนทางสังคม ความขัดแย้งในบทบาท เหตุผลเชิงจริยธรรม และทัศนคติต่องานพยาบาลเป็นตัวแปรที่สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมกรรมการพยาบาลผู้ป่วยติดเชื่อเอดส์ของพยาบาล โดยพบว่า การปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหาร ๔ เป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดของ การทำนายพฤติกรรมกรรมการพยาบาลผู้ป่วยติดเชื่อเอดส์^{๔๔}

ยุภา เทิดอุดมธรรม ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาหลักพุทธธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพ : ศึกษากรณีพยาบาลวิชาชีพ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

^{๔๔} อนิสรา จรัสศรี, “ลักษณะทางพุทธและพฤติกรรมศาสตร์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการพยาบาลผู้ป่วยติดเชื่อเอดส์ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์กรุงเทพมหานคร และสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข”. ปริญญานิพนธ์ วท.ม. (พฤติกรรมศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันพฤติกรรมศาสตร์, ๒๕๕๑).

จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ๑. การวิจัยที่เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานการพยาบาลพบว่า หลักพรหมวิหาร ๔ และฆราวาสธรรม ๔ ทำให้พยาบาลเป็นผู้ที่ประพฤติเกื้อกูลต่อผู้อื่น มีความอึดใจเมื่อผู้อื่นมีความสุข สามารถวางใจเป็นกลางต่อปัญหาที่เกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์ เสียสละ อดทนและอดกลั้น นับเป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลการปฏิบัติงานในวิชาชีพการพยาบาล ส่งผลให้พยาบาลปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข ๒. พฤติกรรมการให้การพยาบาลในบทบาทเชิงวิชาชีพของพยาบาลวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า พฤติกรรมการพยาบาล ด้านการป้องกัน พฤติกรรมการพยาบาลด้านการส่งเสริมสุขภาพ และพฤติกรรมการพยาบาล ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ อยู่ในระดับบ่อยครั้ง ส่วนพฤติกรรมการพยาบาลด้านการดูแลรักษา อยู่ในระดับทุกครั้ง ๓. ลักษณะทางพระพุทธศาสนา พบว่า มีการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ อยู่ในระดับทุกครั้ง ส่วนการปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ และวิถีชีวิตแบบพุทธอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ๔. พยาบาลวิชาชีพมีสุขภาพจิต อยู่ในระดับค่อนข้างดี ๕. การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ การปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ วิถีชีวิตแบบพุทธ และสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพโดยรวมและแต่ละด้านทั้ง ๔ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑๖ ปัจจัยภูมิหลัง ได้แก่ อายุ สถานภาพ และประสบการณ์การทำงานของพยาบาลที่แตกต่างกัน ส่งผลให้พยาบาลมีพฤติกรรมการพยาบาลในบทบาทเชิงวิชาชีพโดยรวมและรายด้านทั้ง ๔ ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๕๐}

ทิพย์พร พิมพชุมเหล็ก ได้ศึกษาวิจัย เรื่องแนวคิดธรรม ๔ ประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยกู้ภัย มูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์ จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า

๑. การนำแนวคิดธรรม ๔ ประการไปใช้ในการปฏิบัติงานโดยรวมของบุคลากรหน่วยกู้ภัย มูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์จังหวัดชลบุรี มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ (๑) หลักธรรมประจำใจอย่างประเสริฐหรือพรหมวิหาร ๔ (๒) หลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงานหรืออิทธิบาท ๔ (๓) หลักการครองตนหรือฆราวาสธรรม ๔ (๔) หลักประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีหรือสังคหวัตถุ ๔

๒. ผลการวิจัยพบว่า การนำแนวคิดธรรม ๔ ประการมาใช้ในการปฏิบัติงานของหน่วยกู้ภัย มูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สังกัด อาชีพที่ทำงาน

^{๕๐} ยูภา เทิดอุดมชัย, “การศึกษาหลักพุทธธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพ : ศึกษากรณีพยาบาลวิชาชีพสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

ประจำและความคาดหวังของบุคลากรต่อหน่วยกู้ภัยโดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านประสบการณ์ในการทำงานกู้ภัยและรายได้ต่อเดือน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๓.ผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร หน่วยกู้ภัยมูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์ จังหวัดชลบุรี มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากและ รายด้านอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ๑) ภาวะผู้นำ ๒) ทรัพยากรที่นำเข้าสู่กระบวนการทำงาน ๓) กระบวนการทำงาน ๔) นโยบายและกลยุทธ์ของ องค์กรและ ๕) การบริหารบุคคลในองค์กร

๔.ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำแนวคิดธรรม ๔ ประการ โดยรวมมาใช้ในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมของบุคลากร สามารถอธิบายการผันแปรของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้ ๕๔ % โดยน้ำหนักความสำคัญของ ธรรม ๔ ประการเรียงลำดับได้ดังนี้คือ ๑) หลักประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ๒) หลักประจำใจอย่าง ประเสริฐ ๓) หลักที่นำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงานและ ๔) หลักการครองตนและสามารถสร้าง สมการพญารักษ์ในรูปของคะแนนดิบได้^{๕๑}

๒.๔.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องอิทธิบาท ๔

วิษณุภา เมธีวรฉัตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยาทนว่าโรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยาทนนั้น มีการใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์มีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ อยู่ในระดับมากทุกด้านและไม่ว่าจะเป็นเพศใด อายุ เท่าไร ระดับการศึกษาสูงหรือต่ำและแม้ว่าจะอยู่ในตำแหน่งอะไร บุคลากรของโรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยาทน มีการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านฉันทะ ด้านวิริยะและ ด้านวิมังสา เพราะฉะนั้นจึงส่งผลให้บุคลากรของโรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยาทนมีความพอใจความรักความชอบ ที่จะทำการพัฒนาตนเองทั้งกายและใจ มีความตื่นตัวในการทำงาน มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานทำงาน เต็มความสามารถอย่างสม่ำเสมอ หมั่นตรวจสอบข้อบกพร่องของตนเอง มีความเอาใจใส่ในงานของ ตนอยู่เสมอและอดทนต่อปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น หาวิธีปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ จึงทำให้ โรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยาทนมีบุคลากรที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมี

^{๕๑} ทิพย์พร พิมพ์ชุมเหล็ก, “แนวคิดธรรม ๔ ประการ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ หน่วยกู้ภัย มูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์ จังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ประสิทธิภาพและส่งผลให้โรงเรียนศรีวังศรีวิทยามีมาตรฐานในการบริหารงานและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้โรงเรียนและนักเรียนสามารถประสบความสำเร็จดังที่ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้^{๕๒}

ปิยาภรณ์ ทองประดิษฐ์และพวก ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยคัดสรรคุณลักษณะที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาทสี่กับพฤติกรรมในการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเอกชน ผลการวิจัย พบว่าผลการศึกษาพบว่า ๑) พฤติกรรมบริการตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับดี โดยพบว่าด้านบุคลิกภาพมีคะแนนสูงสุดและด้านกิริยามารยาท มนุษย์สัมพันธ์มีคะแนนต่ำสุด ๒) คุณลักษณะที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาทสี่ของพยาบาลวิชาชีพอยู่ในระดับสูง โดยพบว่าด้านจิตตะ มีคะแนนสูงสุดและด้านฉันทะ มีคะแนนต่ำสุด ๓) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมบริการของพยาบาลวิชาชีพได้แก่คุณลักษณะที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาทสี่และการได้รับคำชมเชยจากผู้ใช้บริการเป็นลายลักษณ์อักษรโดยร่วมกันทำทำนายนพฤติกรรมบริการของพยาบาลวิชาชีพได้ร้อยละ ๗๖^{๕๓}

กัญกัฬารณ์ กลิ่นนิ่มนวล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ พบว่า ๑. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลก ตามหลักอิทธิบาท ๔ ตามทัศนะของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านฉันทะอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านวิริยะ จิตตะและวิมังสาอยู่ในระดับมาก ๒. ผลการเปรียบเทียบทัศนะของบุคลากรต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรตอบแบบสอบถามพบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและรายได้ ต่างกันมีทัศนะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าบุคลากรที่มีเพศต่างกันมีทัศนะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลก ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๕๔}

ไพบุลย์ ตั้งใจ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลักอิทธิบาท ๔ กรณีศึกษาบริษัทแอมพาสอินดัสตรีจำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการ

^{๕๒} วิชญาภา เมธีวรฉัตร, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ : กรณีศึกษาโรงเรียนศรีวังศรีวิทยา จ.นครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๕๓} ปิยาภรณ์ และพวก, “ปัจจัยคัดสรรคุณลักษณะที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท สี่ กับพฤติกรรมบริการของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเอกชน” ; วารสารสภาการพยาบาล, ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๔, (๒๕๕๔) : ๕๗ -๖๙.

^{๕๔} กัญกัฬารณ์ กลิ่นนิ่มนวล, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ศึกษาวิจัยพบว่าการศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลักอิทธิบาท ๔ กรณีศึกษาบริษัทแอมพาสอินดัสตรีจำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า พนักงานบริษัทแอมพาสอินดัสตรีจำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านจิตตะ (การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน) ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน) การเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทแอมพาสอินดัสตรี จำกัด อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ฝ่ายที่สังกัดและประสบการณ์ทำงาน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีผลทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทแอมพาสอินดัสตรีจำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการตามหลักอิทธิบาท ๔ ไม่แตกต่างกัน^{๕๕}

พระดนัย อนาวิโล (บุญสาร) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา: กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ๑) หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยหลักสัปปุริสธรรม ๗ ว่าด้วยการครองตน เป็นธรรมของสัปปุริสชนคือคนดีประกอบด้วยรู้หลักการ รู้จุดหมาย รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน และรู้บุคคล หลักสังคหวัตถุ ๔ ว่าด้วยการครองคน เป็นธรรมยึดเหนี่ยวใจบุคคล แลเป็นที่รัก อุตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์และ สมนันตตา คือ ความมีตนเสมอหรือทำตนเสมอดันเสมอปลายและหลักอิทธิบาท ๔ ว่าด้วยการครองงาน เป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ประกอบด้วย ฉันทะคือความพอใจ วิริยะคือความเพียร จิตตะคือความคิดมุ่งไปและวิมังสาคือความไตร่ตรอง ซึ่งผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรมทั้ง ๓ นี้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของสถานศึกษา ๒) ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารสถานศึกษาด้านหลักการครองตนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการครองคนและด้านการครองงานอยู่ในระดับมากที่สุด ๓) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า บุคลิกของผู้บริหารที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติคือเป็นผู้มีคุณธรรมในการบริหารจัดการและยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยที่คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีจะส่งผลทำให้เป็นที่ยอมรับจากบุคลากรทุกฝ่าย ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูง ทำให้บุคลากรครุมีขวัญกำลังใจที่ดีและผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ สิ่งซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องการพบเห็นเกี่ยวกับการทำงานของบุคลากรภายในสถานศึกษาคือบุคลากรมีศรัทธาในวิชาชีพ

^{๕๕} ไพบุญย์ ตั้งใจ, “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ตามหลักอิทธิบาท ๔ : กรณีศึกษา บริษัท แอมพาส อินดัสตรี จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ตั้งใจสอน มีคุณธรรม มุ่งมั่น ทุ่มเทเสียสละ รักลูกศิษย์เหมือนลูกหลานและปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่ ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าสามารถช่วยให้งานสำเร็จและบุคลากรมีความสุขในการทำงานแบบ “ร่วมคิดร่วมทำร่วมปรับปรุงแก้ไขและร่วมภาคภูมิใจ” สิ่งที่ทำให้ผู้บริหารรู้สึกพอใจในการบริหารงานของตนคือการยึดมั่นในคุณธรรม ให้การสนับสนุนบุคลากรและส่งเสริมการศึกษาของผู้เรียนและจากคำกล่าวที่ว่า ผู้บริหารที่ดีจำเป็นต้องมีคุณธรรมควบคู่กับการทำงาน พบว่าผู้บริหารทุกท่านเห็นด้วยและให้เหตุผลสนับสนุนว่าคุณธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารสามารถสร้างความศรัทธาและเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดแห่งความรักความสามัคคีในหมู่คณะ หากผู้บริหารมีคุณธรรมประกอบกับการทำงานแล้วย่อมทำให้ครูมีสุขภาพจิตที่ดีและเกิดบรรยากาศในการทำงานอย่างมีความสุขอันจะส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้ดีและมีคุณภาพต่อผู้เรียนในที่สุด^{๕๖}

๒.๔.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

จิตติมา พานิชกิจ ทำการศึกษา “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการปฏิบัติงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคหัดของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์” พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคหัด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า แรงจูงใจรวมทุกด้านของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภออยู่ในระดับสูง ร้อยละ ๘๑.๒ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า แรงจูงใจในสภาพงานและลักษณะงาน แรงจูงใจในรายได้และประโยชน์เกื้อกูลต่างๆ และแรงจูงใจในโอกาสก้าวหน้าในการทำงานมีความสัมพันธ์เช่นกัน และมีแรงจูงใจในระดับสูง ร้อยละ ๗๙.๔, ๖๘.๕ และ ๗๒.๑ ตามลำดับ^{๕๗}

ชาญณรงค์ ชันประกอบ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการชั้นประทวนในจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการชั้นประทวนในจังหวัดหนองคาย เรียงความสัมพันธ์ จากมากไปน้อยได้แก่ ด้านลักษณะหน้าที่ที่ปฏิบัติ ด้านค่าจ้างและสวัสดิการที่ได้รับ ด้านได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ด้านนโยบายและการบริหารงาน โดยตัวแปรอิสระที่นำมาวิจัยทั้งหมดมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม อย่างมีนัยสัมพันธ์ทางสถิติที่ระดับ .๐๕ สำหรับระดับการปฏิบัติหน้าที่

^{๕๖} พระดณัย อนาวีโล (บุญสาร), “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา : กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๕๗} จิตติมา พานิชกิจ, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการปฏิบัติงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคหัดของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอ ในจังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารสาธารณสุข (บริหารสาธารณสุขศาสตร), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐).

ของข้าราชการชั้นประทวนในจังหวัดหนองคายอยู่ในระดับมาก ระดับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการชั้นประทวนในจังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับปานกลาง^{๕๘}

วรเศรษฐ์ สุวรรณมณีโชค ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาทัศนคติในการประยุกต์ใช้ธรรมะเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานของบุคลากรคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: ผลการวิจัยพบว่าบุคลากรคณะวิทยาศาสตร์มีความเข้าใจในหลักธรรมทั้ง ๓ อย่างคืออิทธิบาท ๔ พรหมวิหาร ๔ และสังคหวัตถุ ๔ อยู่ในระดับมาก, มากที่สุดและปานกลางตามลำดับ การเข้าใจในหลักธรรมและการนำมาประพฤติปฏิบัติในการพัฒนาองค์กร เพศหญิงจะมีมากกว่าเพศชาย สำหรับอายุของบุคลากรไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการนำเอาหลักธรรมที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้บุคลากรยังมีข้อเสนอแนะว่าการทำงานควรมีสติ มีความอดทน อดกลั้นในการทำงานร่วมกันเพื่อความเจริญมั่นคงก้าวหน้าในองค์กร^{๕๙}

สุทธิพร บำราญ ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพัฒนกรกรณีศึกษาเฉพาะจังหวัดปัตตานี” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานนั้น คือการได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา มีความเกี่ยวข้องมากที่สุดกับการปฏิบัติงาน ส่วนปัจจัยอื่นๆ คือความเข้าใจในบทบาทของพัฒนกร บรรยากาศองค์กร ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและมีโอกาสปฏิบัติตามบทบาทของพัฒนกรมีผลต่อการปฏิบัติงานตามลำดับ^{๖๐}

^{๕๘} ขาญณรงค์ ชันประกอบ, “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการชั้นประทวนในจังหวัดหนองคาย”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐).

^{๕๙} วรเศรษฐ์ สุวรรณมณีโชค, “การศึกษาทัศนคติในการประยุกต์ใช้ธรรมะเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานของบุคลากรคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : ๒๕๕๓”, รายงานวิจัย.

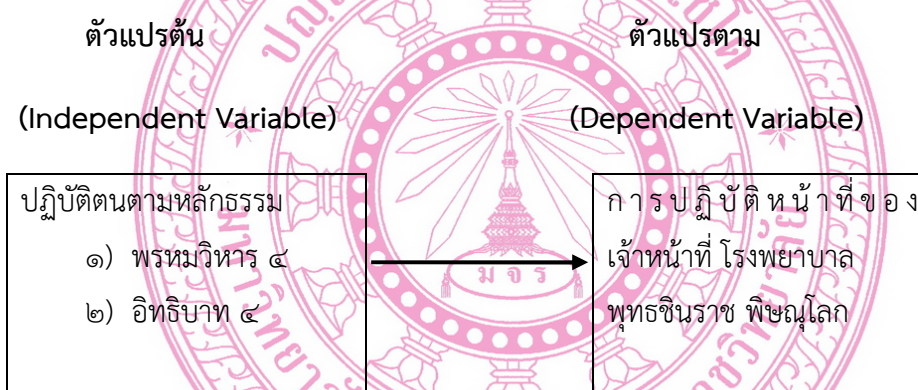
^{๖๐} สุทธิพร บำราญ, “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพัฒนกร กรณีศึกษาเฉพาะจังหวัดปัตตานี”, วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐).

๒.๕ กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา “การปฏิบัติตนตามหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก” ผู้วิจัยได้ทบทวนข้อมูลจากพระธรรมไตรปิฎกและแนวคิดจากนักวิชาการหลายท่าน จึงมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทั้ง ๒ ประการ คือพรหมวิหาร ๔ และอิทธิบาท ๔

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

แผนภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลกเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือการทำวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร (Population)

ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก จำนวน ๑,๘๑๒ คน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก จำนวน ๓๒๐ คน^{๖๑} โดยการหากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจากการเปิดตารางการสุ่มตัวอย่างของ เครซี่และมอร์แกน^{๖๒}

๓.๒.๓ เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ ๑ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) โดยใช้โดยคำนวณจากสูตรดังต่อไปนี้

^{๖๑} ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย spss, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บิซิเนสอาร์แอนดี, ๒๕๕๑), หน้า ๔๙.

^{๖๒} อ้างแล้ว.

$$n_i = \frac{N_i \times n}{N}$$

N

n หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N_i หมายถึง จำนวนประชากรทั้งหมดในแผนกนั้น

N หมายถึง จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ได้ผลลัพธ์ดังแสดงในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มภารกิจของเจ้าหน้าที่
โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก

กลุ่มภารกิจ	จำนวน ประชากร (คน)	หาสัดส่วน	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง
๑.กลุ่มภารกิจด้านอำนวยการ	๒๓๒	๒๓๒x๓๒๐/๑,๘๑๒	๔๑
๒. ภารกิจด้านบุคคล	๑๙	๑๙x๓๒๐/๑,๘๑๒	๓
๓. ภารกิจด้านงานแผน ๔	๔	๔x๓๒๐/๑,๘๑๒	๑
๔. ภารกิจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	๕๖	๕๖x๓๒๐/๑,๘๑๒	๑๐
๕.ภารกิจด้านพัฒนาคุณภาพ	๕	๕x๓๒๐/๑,๘๑๒	๒
๖.ภารกิจด้านการศึกษาและวิจัย	๖๖	๖๖x๓๒๐/๑,๘๑๒	๑๒
๗.ภารกิจด้านการบริการปฐมภูมิ	๑๒๖	๑๒๖x๓๒๐/๑,๘๑๒	๒๒
๘.ภารกิจด้านการพยาบาล	๒๑๕	๒๑๕x๓๒๐/๑,๘๑๒	๓๘
๙.กลุ่มภารกิจด้านการบริการ ระดับสูง	๑๐๘๙	๑,๐๘๙x๓๒๐/๑,๘๑๒	๑๙๒
รวม	๑,๘๑๒	๑,๘๑๒x๓๒๐/๑,๘๑๒	๓๒๐

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Random Sampling) โดยการนำแบบสอบถามไปมอบตามกลุ่มภารกิจและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามตามที่กำหนด

๓.๓ เครื่องมือการทำวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย

๓.๓.๑ ลักษณะของเครื่องมือ

แบบสอบถามเป็นลักษณะปลายปิดและปลายเปิดโดยแบ่งเป็น ๔ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมทั้ง ๒ ประการ มีลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ๕ ระดับตามหลักการของ (Likert)^{๖๓} จำนวน ๒๔ ข้อ โดยแบ่งคำถามตามหลักธรรมเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ด้านพรหมวิหาร ๔ จำนวน ๑๒ ข้อ

๒. ด้านอิทธิบาท ๔ จำนวน ๑๒ ข้อ

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลกลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ๕ ระดับตามหลักการของ (Likert)^{๖๔} จำนวน ๑๘ ข้อ

ตอนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก ให้ตอบโดยเสรี มีจำนวน ๑ ข้อ

๓.๓.๒ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

๓.๓.๒.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมดังนี้ พรหมวิหาร ๔ และอิทธิบาท ๔ โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามหลักธรรมจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและสรุปเป็นคำนิยามศัพท์ในการวิจัย

๓. สร้างแบบสอบถามจากกรอบเนื้อหาในคำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น ๔ ตอน

^{๖๓} สุวรรี ศรีโกการภิรมย์ , การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๐.

^{๖๔} อ้างแล้ว.

๔. นำแบบสอบถามที่สร้างเรียบร้อยแล้วนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

๕. เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเรียบร้อยแล้วจึงนำไปทดลองใช้กับหน่วยการวัดที่ไม่ใช่ประชากรในการวิจัย แล้วนำมาหาความเชื่อมั่น

๖. หากพบว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นแล้วจึงนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

๓.๓.๒.๒ ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปหาคุณภาพเครื่องมือ

๑. ผู้วิจัยหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษาจำนวน ๕ ท่าน ดังนี้

๑) พระมหาสำราญ กมมสุทโธ .ดร. ตำแหน่งหน้าที่การงาน หัวหน้าสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๒) อาจารย์นิเทศ สนั่นนารี ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๓) ดร.เจษฎา มุลยาพอ ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๔) อาจารย์บุญส่ง สีนนอก ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๕) พ.ต.ท. ทวีศักดิ์ ใหม่ประยูร ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย, สารวัตรฝ่ายอำนวยการ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๒

๒. นำเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของข้อคำถาม (Index of congruence: IOC)^{๖๕} ซึ่งแต่ละข้อได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๖๗ - ๑.๐๐ เกือบทุกข้อ ยกเว้นบางข้อที่ได้คะแนนต่ำกว่า ๐.๖๗ ได้มีการนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว

๓. นำเครื่องมือปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและกรรมการควบคุมนำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน แล้วนำมาตรวจคะแนนหา

^{๖๕} Cronbach, Lee J, Essentials of psychological testing, 4th ed (New York: Harper & Row, 1971), p.123.

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นดังในตารางที่ ๓.๒ ต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๒ แสดงค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

แบบสอบถาม	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่น
การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔	.๗๖๗๘
ตาม ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔	.๘๓๐๔
การปฏิบัติหน้าที่	.๘๔๒๑

๔. เครื่องมือที่หาค่าความเชื่อมั่นแล้วนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

๓.๓.๓ การวัดค่าตัวแปร

๓.๓.๓.๑ การวัดค่าตัวแปรต้น ประกอบด้วย การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทั้ง ๒ ประการของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช โดยคำตอบเป็นการประเมินค่า (Rating Scale) สร้างคำตอบตามแนวลีเคิร์ท (likert) มีคำตอบให้เลือก ๕ ระดับ คือ

ตอบ ๕ หมายถึง มากที่สุด	มีค่าคะแนน เท่ากับ ๕
ตอบ ๔ หมายถึง มาก	มีค่าคะแนน เท่ากับ ๔
ตอบ ๓ หมายถึง ปานกลาง	มีค่าคะแนน เท่ากับ ๓
ตอบ ๒ หมายถึง น้อย	มีค่าคะแนน เท่ากับ ๒
ตอบ ๑ หมายถึง น้อยที่สุด	มีค่าคะแนน เท่ากับ ๑

โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best)^{๖๖}

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐- ๕.๐๐	แปลว่า	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐- ๔.๔๙	แปลว่า	มาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐- ๓.๔๙	แปลว่า	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐- ๒.๔๙	แปลว่า	น้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐- ๑.๔๙	แปลว่า	น้อยที่สุด

^{๖๖} ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒) หน้า ๑๐๘.

๓.๓.๓.๒ การวัดค่าตัวแปรตาม ประกอบด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก โดยคำตอบเป็นการประเมินค่า (Rating scale) สร้างคำตอบตามแนวลีเคิร์ท (Likert) มีคำตอบให้เลือก ๕ ระดับ

- ตอบ ๕ หมายถึง มากที่สุด มีค่าคะแนน เท่ากับ ๕
 ตอบ ๔ หมายถึง มาก มีค่าคะแนน เท่ากับ ๔
 ตอบ ๓ หมายถึง ปานกลาง มีค่าคะแนน เท่ากับ ๓
 ตอบ ๒ หมายถึง น้อย มีค่าคะแนน เท่ากับ ๒
 ตอบ ๑ หมายถึง น้อยที่สุด มีค่าคะแนน เท่ากับ ๑

โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best)^{๖๗}

ค่าเฉลี่ย	๔.๕๐- ๕.๐๐	แปลว่า มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๓.๕๐- ๔.๔๙	แปลว่า มาก
ค่าเฉลี่ย	๒.๕๐- ๓.๔๙	แปลว่า ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	๑.๕๐- ๒.๔๙	แปลว่า น้อย
ค่าเฉลี่ย	๑.๐๐- ๑.๔๙	แปลว่า น้อยที่สุด

๓.๓.๓.๓. การวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายโดยแสดงระดับความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ได้ดังนี้

- ± 0.81 ถึง ± 1.0 หมายถึง มีความสัมพันธ์สูงมาก
 ± 0.61 ถึง ± 0.80 หมายถึง มีความสัมพันธ์สูง
 ± 0.41 ถึง ± 0.60 หมายถึง มีความสัมพันธ์ปานกลาง
 ± 0.21 ถึง ± 0.40 หมายถึง มีความสัมพันธ์ต่ำ
 ± 0.01 ถึง ± 0.20 หมายถึง มีความสัมพันธ์ต่ำมาก

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑. ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสอบถามจากหัวหน้าศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตขอนแก่น ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

^{๖๗} ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒) หน้า ๑๐๘.

๒. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอผู้อำนวยการโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นประชากรในการศึกษาครั้งนี้
๓. ทำการแจกแบบสอบถาม จำนวน ๓๒๐ ฉบับ โดยการแจกจ่ายไปตามกลุ่มตัวอย่าง
๔. ทำการเก็บแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบเรียบร้อยแล้ว
๕. ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)

๑. ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล
๒. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) อธิบายข้อมูลการปฏิบัติตามหลักธรรม และการปฏิบัติหน้าที่ นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยาย

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)

ใช้สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ๒ ตัวที่เป็นอิสระต่อกันโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ๒) เพื่อศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ๓) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๒๐ ฉบับ และได้รับแบบสอบถามที่มีความถูกต้องและสมบูรณ์กับจำนวน ๓๒๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ แล้วจึงนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ในการแสดงผลการวิจัย ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
r	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังต่อไปนี้

- ๔.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ๔.๒ ระดับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก
- ๔.๓ ระดับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก
- ๔.๔ ความสัมพันธ์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก
- ๔.๕ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

๔.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๒๐ คนจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และรายได้ต่อเดือนรายละเอียดดัง แสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n= ๓๒๐)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๕๗	๑๘.๗
หญิง	๒๖๓	๘๑.๓
๒. อายุ		
น้อยกว่า ๓๐ ปี	๕๓	๑๖.๖
ระหว่าง ๓๐ - ๔๐ ปี	๑๑๒	๓๕
ระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี	๘๒	๒๕.๖
มากกว่า ๕๐ ปี	๗๓	๒๒.๘
๓. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๒๑	๓๗.๘
ปริญญาตรี	๑๗๐	๕๓.๑
สูงกว่าปริญญาตรี	๒๙	๙.๑
๔. ตำแหน่ง		
ข้าราชการ	๑๔๓	๔๔.๗
ลูกจ้างชั่วคราว	๑๒๐	๓๗.๕
ลูกจ้างประจำ	๓๕	๑๑.๙
พนักงานราชการ		๖.๕
๕. ประสบการณ์ในการทำงาน		
น้อยกว่า ๕ ปี	๕๑	๑๕.๙
ระหว่าง ๕ - ๑๐ ปี	๗๐	๒๑.๙
๑๑ - ๒๐ ปี	๖๔	๒๐.๐
มากกว่า ๒๐ ปี	๑๓๕	๔๒.๒
๗. รายได้/เดือน		
น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๙๒	๒๘.๘
ระหว่าง ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๙๘	๓๐.๖
ระหว่าง ๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท	๕๙	๑๘.๔
มากกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท	๗๑	๒๒.๒

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๓ มีอายุระหว่าง ๓๐ – ๔๐ ปี จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕ มีการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน ๑๗๐ คนคิดเป็นร้อยละ ๕๓.๑ มีตำแหน่งข้าราชการจำนวน ๑๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๗ มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า ๒๐ ปีขึ้นไปจำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๒ มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง ๑๐,๐๐๐ ถึง ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๖

๔.๒ ระดับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก

ผลการวิเคราะห์เพื่อหาระดับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลกได้แก่ หลักพรหมวิหาร ๔ มี ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขา และหลักอิทธิบาท ๔ มีด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ ด้านวิมังสา โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผล ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก (n = ๓๒๐)

หลักพรหมวิหาร ๔	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านเมตตา	๓.๔๕	๐.๖๒	ปานกลาง
๒. ด้านกรุณา	๓.๓๖	๐.๕๖	ปานกลาง
๓. ด้านมุทิตา	๔.๐๔	๐.๕๑	มาก
๔. ด้านอุเบกขา	๓.๙๙	๐.๖๑	มาก
รวม	๓.๗๖	๐.๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒.๒ พบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลกมีการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยในรายด้านพบว่า ด้านเมตตา มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๔๕) ด้านกรุณา มีการปฏิบัติตนในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๓๖) ด้านมุทิตามีการปฏิบัติตนในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๔) ด้านอุเบกขา มีการปฏิบัติตนในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๙)

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านเมตตา ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

(n = ๓๒๐)

ข้อที่	การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านเมตตา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านจัดงานรวมญาติทุกปีใหม่เพื่อให้ญาติมีความรักใคร่สามัคคีกัน	๓.๕๘	๑.๐๙	มาก
๒	ท่านทำเพื่อคนอื่นอยู่เสมอ คิดถึงจิตใจคนอื่น มีจิตใจเมตตาปรารถนาอยากให้เขามีความสุข	๓.๙๔	๐.๖๑	มาก
๓	ท่านมักจะเข้าร่วมกิจกรรมช่วยสังคมอยู่เสมอ	๓.๓๖	๐.๗๔	ปานกลาง
	รวม	๓.๔๕	๐.๖๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลกมีการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านเมตตา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๕$) โดยเจ้าหน้าที่ได้ทำเพื่อคนอื่นอยู่เสมอ คิดถึงจิตใจคนอื่น มีจิตใจเมตตาปรารถนาอยากให้เขามีความสุข มีการรวมญาติทุกปีใหม่เพื่อให้ญาติมีความรักใคร่สามัคคีกัน อยู่ในระดับมาก และเข้าร่วมกิจกรรมช่วยสังคมอยู่เสมอ อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านกรุณา ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

(n = ๓๒๐)

ข้อที่	การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านกรุณา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านสมัครเป็นจิตอาสาในการออกหน่วยช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่มีความเดือดร้อนอยู่เสมอ	๒.๘๕	๐.๙๓	ปานกลาง
๒	เมื่อท่านเห็นคนอื่นเดือดร้อนท่านจะรู้สึกสงสารหาวิธีช่วยเหลือเท่าที่ทำได้	๓.๘๓	๐.๖๕	มาก
๓	ญาติเดือดร้อนมาขอยืมเงิน ถึงแม้ท่านไม่มี ท่านก็จะช่วยคิดหาวิธีช่วยเหลือจนสำเร็จ	๓.๓๙	๐.๗๙	ปานกลาง
	รวม	๓.๓๖	๐.๕๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลกมีการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านกรณายู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$) โดยเจ้าหน้าที่เห็นคนอื่นเดือดร้อน ท่านจะรู้สึกสงสารหาวิธีช่วยเหลือเท่าที่ทำได้ อยู่ในระดับมาก และญาติเดือดร้อนมาขอยืมเงินถึงแม้ไม่มี ก็จะช่วยคิดหาวิธีช่วยเหลือจนสำเร็จ และสมัครเป็นจิตอาสาในการออกหน่วยช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่มีความเดือดร้อนอยู่เสมออยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านมูทิตา ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก (n = 320)

ข้อที่	การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านมูทิตา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านสนับสนุนให้กำลังใจคนอื่นให้ทำความดีเสมอ	๔.๐๕	๐.๘๓	มาก
๒	ท่านมีจิตใจที่สดชื่น เบิกบานอยู่เสมอ	๓.๘๓	๐.๖๙	มาก
๓	ท่านมักจะแสดงความยินดีกับคนอื่นเสมอถ้าเขามีความสุข	๔.๒๕	๐.๕๙	มาก
	รวม	๔.๐๔	๐.๕๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก มีการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านมูทิตา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) โดยเจ้าหน้าที่มักจะแสดงความยินดีกับคนอื่นเสมอถ้าเขามีความสุขสนับสนุนให้กำลังใจคนอื่นให้ทำความดีเสมอ และมีจิตใจที่สดชื่น เบิกบานอยู่เสมออยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านอุเบกขา ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก (n = 320)

ข้อที่	การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านอุเบกขา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านถือความถูกต้องตามกฎหมายระเบียบในทุกเรื่อง	๓.๙๖	๐.๖๘	มาก
๒	เรื่องต่างๆที่เกิดขึ้นท่านจะใช้ความเป็นธรรมตัดสิน	๔.๐๖	๐.๖๒	มาก
๓	ถ้ามีเหตุการณ์ใดๆเกิดขึ้น ท่านวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียง ถือแต่ความถูกต้อง เป็นใหญ่	๓.๙๙	๐.๖๑	มาก
	รวม	๓.๙๙	๐.๖๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านอุเบกขา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๙$) โดยเจ้าหน้าที่ใช้ความเป็นธรรมตัดสินเรื่องต่างๆที่เกิดขึ้นถ้ามีเหตุการณ์ใดๆเกิดขึ้นก็วางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียง ถือแต่ความถูกต้อง เป็นใหญ่ และถือความถูกต้องตามกฎหมายระเบียบในทุกเรื่องอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

(n = ๓๒๐)

หลักอิทธิบาท ๔	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านฉันทะ	๔.๐๓	๐.๕๑	มาก
๒. ด้านวิริยะ	๔.๑๑	๐.๕๓	มาก
๓. ด้านจิตตะ	๔.๑๑	๐.๕๑	มาก
๔. ด้านวิมังสา	๓.๙๕	๐.๕๙	มาก
รวม	๔.๐๔	๐.๔๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$) โดยในรายด้านพบว่า ด้านฉันทะ มีการปฏิบัติตามอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$) ด้านวิริยะ มีการปฏิบัติตามในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$) ด้านจิตตะ มีการปฏิบัติตามในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$) ด้านวิมังสา มีการปฏิบัติตามในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๕$)

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

(n = ๓๒๐)

ข้อที่	การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านยินดีรับผิดชอบงานที่ท่านและยินดีที่จะร่วมแก้ไขปัญหา	๔.๒๔	๐.๖๑	มาก
๒	ท่านคิดว่ามีความมั่นคงในสังคมที่อยู่ ท่านจะอาศัยอยู่ที่นี้ตลอดไป	๓.๙๓	๐.๖๘	มาก
๓	ท่านได้รับมอบหมายให้ทำงานตรงกับความรู้ความสามารถมากที่สุด	๓.๙๑	๐.๗๑	มาก
	รวม	๔.๐๓	๐.๕๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$) โดยเจ้าหน้าที่ยินดีรับผิดชอบงานที่ทำและยินดีที่จะร่วมแก้ไขปัญหามีความมั่นคงในสังคมที่อยู่อาศัยอยู่ที่นี่ตลอดไป และได้รับมอบหมายให้ทำงานตรงกับความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก (n = ๓๒๐)

ข้อที่	การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านตั้งใจมุ่งมั่นทำงานทุกอย่างด้วยความเพียรพยายาม จนกว่างานจะสำเร็จ	๔.๒๕	๐.๖๒	มาก
๒	ท่านมักจะฝึกฝนพัฒนาทักษะฝีมือให้เกิดความชำนาญ	๔.๐๘	๐.๖๐	มาก
๓	แม้จะเหน็ดเหนื่อย ท่านไม่ทอดทิ้งงานที่ท่านทำปัจจุบัน	๓.๙๙	๐.๖๙	มาก
	รวม	๔.๑๑	๐.๕๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$) โดยเจ้าหน้าที่ตั้งใจมุ่งมั่นทำงานทุกอย่างด้วยความเพียรพยายาม จนกว่างานจะสำเร็จฝึกฝนพัฒนาทักษะฝีมือให้เกิดความชำนาญ และแม้จะเหน็ดเหนื่อย ก็จะไม่ทอดทิ้งงานที่ท่านทำปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก (n = ๓๒๐)

ข้อที่	การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	เมื่อท่านทำงานใดๆ ท่านจะมีจิตใจแน่วแน่ มั่นคงต่องาน ไม่คิดเรื่องอื่น จนกว่างานนั้นจะสำเร็จ	๔.๐๐	๐.๖๔	มาก
๒	ท่านมักจะตั้งใจจริงทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ให้งานนั้นสำเร็จ	๔.๒๖	๐.๕๗	มาก
๓	ท่านมักจะเอาใจใส่ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานที่ท่านทำอยู่เสมอ	๔.๐๖	๐.๕๘	มาก
	รวม	๔.๑๑	๐.๕๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๑$) โดยเจ้าหน้าที่ตั้งใจจริงทำงานที่ได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่ให้งานนั้นสำเร็จเอาใจใส่ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำอยู่เสมอ และทำงานใดๆ จะมีจิตใจแน่วแน่ มั่นคงต่องาน ไม่คิดเรื่องอื่น จนกว่างานนั้นจะสำเร็จอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านอุเบกขา ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

(n = ๓๒๐)

ข้อที่	การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านมักจะทำความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้รับมอบหมาย ก่อนลงมือทำอยู่ทุกครั้ง	๔.๐๕	๐.๕๘	มาก
๒	ท่านมักจะพิจารณาใคร่ครวญหา ข้อดี- ข้อด้อยในตัวเองอยู่เสมอเพื่อเป็นการปรับปรุงตัวเอง ให้ดียิ่งๆขึ้น	๓.๙๒	๐.๖๗	มาก
๓	ท่านมักจะตรวจสอบประสิทธิผลของการทำงานเสมอ	๓.๘๘	๐.๕๙	มาก
	รวม	๓.๙๕	๐.๕๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๙๕$) โดยเจ้าหน้าที่จะทำความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้รับมอบหมาย ก่อนลงมือทำอยู่ทุกครั้งพิจารณาใคร่ครวญหา ข้อดี- ข้อด้อยในตัวเองอยู่เสมอเพื่อเป็นการปรับปรุงตัวเอง ให้ดียิ่งๆขึ้น และตรวจสอบประสิทธิผลของการทำงานเสมอ อยู่ในระดับมาก

๔.๓ ระดับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก

ผลการวิเคราะห์เพื่อหาระดับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผล ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก

(n = ๓๒๐)

ข้อที่	การปฏิบัติหน้าที่	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านมักจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตอยู่เสมอ ไม่แสวงผลประโยชน์เข้าตัวเอง	๔.๓๒	๐.๕๒๖	มาก
๒	ท่านรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี กระทำงานนั้นจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเสมอ	๔.๑๕	๐.๖๐๓	มาก
๓	ถ้างานที่ทำออกมาไม่ตรงตามมาตรฐาน ท่านจะรีบแก้ไขทันที	๔.๐๖	๐.๕๕๗	มาก
๔	ท่านมักจะเสียสละ อดทนเวลาให้กับทางราชการอยู่เสมอ	๓.๘๙	๐.๗๐๘	มาก
๕	ท่านมักจะทำตามกฎระเบียบของหน่วยงานอยู่เสมอ	๔.๑๖	๐.๖๓๑	มาก
๖	ท่านมักปฏิบัติตามหน้าที่ให้ดีที่สุดอยู่เสมอ	๔.๒๖	๐.๕๙๒	มาก
๗	ท่านทำงานโดยคำนึงและปกป้องผลประโยชน์ของชาติอยู่เสมอ	๔.๑๘	๐.๖๒๒	มาก
๘	ท่านปฏิบัติต่อผู้มารับบริการอย่างเป็นธรรมกับทุกคน	๔.๒๕	๐.๖๐๙	มาก
๙	ท่านปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุภาพอ่อนโยน ผู้มารับบริการดูญาติของท่านคนหนึ่ง	๔.๒๔	๐.๖๐๔	มาก
๑๐	ท่านปฏิบัติต่อผู้มารับบริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งชั้น	๔.๓๑	๐.๕๙๙	มาก
๑๑	การทำเอกสาร แนวทางขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ ช่วยทำให้งานเกิดประสิทธิผล	๔.๑๒	๐.๖๔๗	มาก
๑๒	การปฏิบัติหน้าที่ของท่านโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้	๔.๓๒	๐.๕๙๘	มาก
๑๓	ท่านมักจะทำงานตามกระบวนการที่ถูกต้องเป็นธรรม โดยมุ่งประสิทธิผลของงาน	๔.๒๘	๐.๕๘๐	มาก
๑๔	ท่านใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ จนบรรลุผลสำเร็จ	๔.๒๒	๐.๖๐๖	มาก
๑๕	การริเริ่ม แนวคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ท่านคิดว่าเป็นสิ่งดี	๔.๒๓	๐.๖๔๗	มาก
๑๖	ท่านดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย	๓.๘๙	๐.๗๗๔	มาก
๑๗	ท่านฝากเงินประจำ ทุกๆเดือนไว้ใช้หลังเกษียณ	๓.๔๗	๑.๐๐๑	มาก
๑๘	ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมตามประเพณีไทยในหน่วยงาน เป็นสิ่งดีควรอนุรักษ์ไว้	๔.๒๔	๐.๗๗๔	มาก
	รวม	๔.๑๔	๐.๔๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๔$) โดยเจ้าหน้าที่การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตอยู่เสมอ ไม่แสวงผลประโยชน์เข้าตัวเอง ปฏิบัติต่อผู้มารับบริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งชนชั้น ทำงานตามกระบวนการที่ถูกต้องเป็นธรรม โดยมุ่งประสิทธิผลของงานปฏิบัติงานตามหน้าที่ให้ดีที่สุดอยู่เสมอ ปฏิบัติต่อผู้มารับบริการอย่างเป็นธรรมกับ มีความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมตามประเพณีไทยในหน่วยงาน เป็นสิ่งดีควรอนุรักษ์ไว้ ปฏิบัติงานด้วยความสุภาพอ่อนโยน ผู้มารับบริการดูญาติของคนหนึ่ง การริเริ่ม แนวคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน คิดว่าเป็นสิ่งดี ใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน จนบรรลุผลสำเร็จ ทำงานโดยคำนึงและปกป้องผลประโยชน์ของชาติอยู่เสมอ ทำตามกฎหมายระเบียบของหน่วยงานอยู่เสมอ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี กระทำงานนั้นจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเสมอ การทำเอกสาร มีแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ ช่วยทำให้งานเกิดประสิทธิผล ถ้างานที่ทำออกมาไม่ตรงตามมาตรฐานจะรีบแก้ไขทันที เสียสละ อุทิศเวลาให้กับทางราชการอยู่เสมอดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยและฟากเงินประจำ ทุกๆเดือนไว้ใช้หลังเกษียณ

๔.๔ ความสัมพันธ์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

ผลการหาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ผู้วิจัยได้ใช้สถิติวิเคราะห์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏตามสมมติฐานดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ ๑ การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปฏิบัติหน้าที่

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

(n=๓๒๐)

		การปฏิบัติหน้าที่
หลักพรหมวิหาร ๔	Pearson Correlation	.๖๓๐ (**)
	Sig. (๒-tailed)	.๐๐๐

** มีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r=0.630$) เมื่อพิจารณาในรายด้าน มีผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านเมตตากับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

(n=๓๒๐)

		การปฏิบัติหน้าที่
หลักพรหมวิหาร ๔ ด้านเมตตา	Pearson Correlation	.๓๑๑ (**)
	Sig. (๒-tailed)	.๐๐๐

** มีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๔ การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านเมตตากับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($r=0.311$)

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านกรุณากับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

(n=๓๒๐)

		การปฏิบัติหน้าที่
หลักพรหมวิหาร ๔	Pearson Correlation	.๓๕๐ (**)
ด้านกรุณา	Sig. (๒-tailed)	.๐๐๐

** มีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๕ การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านกรุณากับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($r=0.350$)

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านมุทิตากับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

(n=๓๒๐)

		การปฏิบัติหน้าที่
หลักพรหมวิหาร ๔ ด้าน	Pearson Correlation	.๕๔๘ (**)
มุทิตา	Sig. (๒-tailed)	.๐๐๐

** มีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๖ การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านมุทิตากับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.548$)

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้าน
 อุเบกขากับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก
 (n=๓๒๐)

		การปฏิบัติหน้าที่
หลักพรหมวิหาร ๔	Pearson Correlation	.๖๓๒ (**)
ด้านอุเบกขา	Sig. (๒-tailed)	.๐๐๐

** มีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๗ การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านอุเบกขากับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r=0.632$)

สมมติฐานที่ ๒ การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อปฏิบัติหน้าที่

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ กับการ
 ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก
 (n=๓๒๐)

		การปฏิบัติหน้าที่
หลักอิทธิบาท ๔	Pearson Correlation	.๘๐๔ (**)
	Sig. (๒-tailed)	.๐๐๐

** มีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.804$) เมื่อพิจารณาในรายด้าน มีผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้าน
 ด้านหนึ่งกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

(n=๓๒๐)

		การปฏิบัติหน้าที่
หลักอิทธิบาท ๔ ด้านด้านหนึ่ง	Pearson Correlation	.๖๓๗ (**)
	Sig. (๒-tailed)	.๐๐๐

** มีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๙ การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านด้านหนึ่งกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r=0.637$)

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้าน
 วัริยะกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

(n=๓๒๐)

		การปฏิบัติหน้าที่
หลักอิทธิบาท ๔ ด้านวัริยะ	Pearson Correlation	.๗๒๘ (**)
	Sig. (๒-tailed)	.๐๐๐

** มีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๒๐ การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวัริยะกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r=0.728$)

ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้าน
จิตตะกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

(n=๓๒๐)

		การปฏิบัติหน้าที่
หลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ	Pearson Correlation	.๗๒๗ (**)
	Sig. (๒-tailed)	.๐๐๐

** มีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๒๑ การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะกับการปฏิบัติหน้าที่
ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง
($r=0.727$)

ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้าน
วิม้งสากับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

(n=๓๒๐)

		การปฏิบัติหน้าที่
หลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิม้งสา	Pearson Correlation	.๖๙๙ (**)
	Sig. (๒-tailed)	.๐๐๐

** มีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๒๒ การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิม้งสากับการปฏิบัติหน้าที่
ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง
($r=0.699$)

๔.๕ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลกจากคำถามปลายเปิด ซึ่งมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

(n=๑๓๓)

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คำตอบ)	ร้อยละ
๑. ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ	๔๕	๓๓.๓๓
๒. ทำให้ชีวิตมีความสุข	๔๓	๓๑.๕๘
๓. การปฏิบัติงานโปร่งใส มีความซื่อสัตย์ สุจริต	๑๔	๑๐.๓๗
๔. มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบ	๙	๖.๖๖
๕. ไม่มีผล	๒	๑.๕๘
๖. อื่นๆ ได้แก่ เกิดผลดีต่อผู้รับบริการ มีความเป็นธรรม เป็นผู้ที่มีจิตใจดีงาม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) ปลอ่ยกวาง ให้อภัยซึ่งกันและกัน มีความสามัคคี มีสติในการดำเนินชีวิต สามารถแก้ไขปัญหาได้ อดทนต่อการทำการทำงาน	๓๑	๒๒.๙๖
รวม	๑๓๕	๑๐๐

จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๒๐ คน พบว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะแสดงความคิดเห็นจำนวน ๑๓๕ คน ผลการศึกษาพบว่า มีผู้เห็นด้วยว่าการปฏิบัติตนตามหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่จำนวน ๑๓๓ คน โดยแสดงความคิดเห็นว่า การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ จำนวน ๔๕ คำตอบคิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ ทำให้ชีวิตมีความสุข จำนวน ๔๓ คำตอบคิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๘ การปฏิบัติงานโปร่งใส มีความซื่อสัตย์สุจริต จำนวน ๑๔ คำตอบ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๗ มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบจำนวน ๙ คำตอบคิดเป็นร้อยละ ๖.๖๖ และอื่นๆ จำนวน ๓๑ คำตอบ คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๙๖ ได้แก่ เกิดผลดีต่อผู้รับบริการ มีความเป็นธรรม เป็นผู้ที่มีจิตใจดีงาม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปลอ่ยกวาง ให้อภัยซึ่งกันและกัน มีความสามัคคี มีสติในการดำเนินชีวิต สามารถแก้ไขปัญหาได้ อดทนต่อการทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความรับผิดชอบงานมีความซื่อสัตย์สุจริต ทำงานอย่างโปร่งใส มีความเมตตากรุณาต่อกัน แต่มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒ คน ที่เห็นว่า ไม่มีผล

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาการปฏิบัติตามหลักธรรมของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ๒) ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลกและ ๓) ศึกษาความสัมพันธ์การปฏิบัติตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลกเป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลกจำนวน ๓๒๐ คนโดยใช้วิธีการหากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยการเปิดตารางการสุ่มตัวอย่างของ เครซีและมอร์แกน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) และสุ่มแบบง่ายดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกันยายน ๒๕๕๖ ถึงเดือนตุลาคม ๒๕๕๖ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ หาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ๒ ตัวที่เป็นอิสระต่อกันโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient : r) ผลการวิจัยนำมาแสดงตามลำดับดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๑.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๓ มีอายุระหว่าง ๓๐ - ๔๐ ปี จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕ มีการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน ๑๗๐ คนคิดเป็นร้อยละ ๕๓.๑ มีตำแหน่งข้าราชการจำนวน ๑๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๗ มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า ๒๐ ปีขึ้นไปจำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๒ มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง ๑๐,๐๐๐ ถึง ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๖

๕.๑.๒ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

๕.๑.๒.๑ การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔

ผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยในรายด้านพบว่า ด้านเมตตา มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกรุณา มีการปฏิบัติตนในระดับปานกลาง ด้านมุทิตา มีการปฏิบัติตนในระดับมาก ด้านอุเบกขา มีการปฏิบัติตนในระดับมาก

๕.๑.๒.๒ การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔

ผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยในรายด้านพบว่า ด้านฉันทะ มีการปฏิบัติตนอยู่ในระดับมาก ด้านวิริยะ มีการปฏิบัติตนในระดับมาก ด้านจิตตะ มีการปฏิบัติตนในระดับมาก ด้านวิมังสา มีการปฏิบัติตนในระดับมาก

๕.๑.๓ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลกอยู่ในระดับมาก โดยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตอยู่เสมอ ไม่แสวงผลประโยชน์เข้าตัวเอง รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี กระทำงานนั้นจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเสมอ ถ้างานที่ทำออกมาไม่ตรงตามมาตรฐานจะรีบแก้ไขทันที เสียสละ อุทิศเวลาให้กับทางราชการอยู่เสมอ ทำตามกฎระเบียบของหน่วยงานอยู่เสมอ ปฏิบัติงานตามหน้าที่ให้ดีที่สุดอยู่เสมอ ทำงานโดยคำนึงและปกป้องผลประโยชน์ของชาติอยู่เสมอปฏิบัติต่อผู้มารับบริการอย่างเป็นธรรมกับทุกคน ปฏิบัติงานด้วยความสุภาพอ่อนโยน ผู้มารับบริการดูญาติปฏิบัติต่อผู้มารับบริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งชนชั้น การทำเอกสาร แนวทางขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ ช่วยทำให้งานเกิดประสิทธิผล การปฏิบัติงานโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ทำงานตามกระบวนการที่ถูกต้องเป็นธรรม โดยมุ่งประสิทธิผลของงาน ใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน จนบรรลุผลสำเร็จ การริเริ่ม แนวคิดสร้างสรรค์ในการทำงานคิดว่าเป็นสิ่งดีดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ผักเงินประจำ ทุกๆเดือน ไว้ใช้หลังเกษียณ คิดว่าการจัดกิจกรรมตามประเพณีไทยในหน่วยงานเป็นสิ่งดีควรอนุรักษ์ไว้

๕.๑.๔ ความสัมพันธ์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

ผลการวิจัยพบว่า

๕.๑.๔.๑ การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r=0.630$)

๕.๑.๔.๒ การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.804$)

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่มีความสำคัญนำมาอภิปรายผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔

ผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีระดับการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่าเจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีชมรมจริยธรรมซึ่งจะมีการจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมทุกปี และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมนี้โดยไม่ถือเป็นวันลา รวมทั้งมีการจัดบรรยายธรรมะทุกปี โดยพระอาจารย์จากวัดมาบรรยายธรรมะให้แก่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลและบุคคลภายนอกสามารถเข้าร่วมกิจกรรมนี้ด้วย มีประเพณีตักบาตรในโรงพยาบาลตามหอผู้ป่วยและตึกต่างๆ ทุกปี สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้กล่อมเกลাজิตใจเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันทำงานอย่างมีความสุข ส่งผลเมื่อศึกษาออกมาทำให้ผลการศึกษพบว่า การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ อยู่ในระดับสูงแต่เมื่อศึกษารายด้านพบว่า ด้านเมตตาและกรุณาอยู่ในระดับปานกลาง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุภา เทิดอุดมธรรม ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาหลักพุทธธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการให้การรักษาตามบทบาทเชิงวิชาชีพ : ศึกษากรณีพยาบาลวิชาชีพ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ๑. การวิจัยที่เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานการพยาบาลพบว่า หลักพรหมวิหาร ๔ และฆราวาสธรรม ๔ ทำให้พยาบาลเป็นผู้ที่ประพฤติเกื้อกูลต่อผู้อื่น มีความอึดเอิบใจเมื่อผู้อื่นมีความสุข สามารถวางใจเป็นกลางต่อปัญหาที่เกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์ เสียสละ อดทนและอดกลั้น นับเป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลการปฏิบัติงานในวิชาชีพการพยาบาล ส่งผลให้พยาบาลปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข ๒. พฤติกรรมการให้การรักษาในบทบาทเชิงวิชาชีพของพยาบาลวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า พฤติกรรมการพยาบาล ด้านการป้องกัน พฤติกรรมการพยาบาลด้านการส่งเสริมสุขภาพ และพฤติกรรมการพยาบาล ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ อยู่ในระดับบ่อยครั้ง

ส่วนพฤติกรรมการพยาบาลด้านการดูแลรักษา อยู่ในระดับทุกครั้ง ๓. ลักษณะทางพระพุทธศาสนา พบว่า มีการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ อยู่ในระดับทุกครั้ง ส่วนการปฏิบัติตนตามหลักฆราวาสธรรม ๔ และวิถีชีวิตแบบพุทธอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ๔. พยาบาลวิชาชีพมีสุขภาพจิต อยู่ในระดับค่อนข้างดี ๕. การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ การปฏิบัติตนตามหลักฆราวาสธรรม ๔ วิถีชีวิตแบบพุทธ และสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพ โดยรวมและแต่ละด้านทั้ง ๔ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑๖ ปัจจัยภูมิหลัง ได้แก่ อายุ สถานภาพ และประสบการณ์การทำงานของพยาบาลที่แตกต่างกัน ส่งผลให้พยาบาลมีพฤติกรรมการพยาบาลในบทบาทเชิงวิชาชีพโดยรวมและรายด้านทั้ง ๔ ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และคำกล่าวของ **พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)** กล่าวว่าพรหมวิหาร ๔ คือเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา หมายถึงธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอย่างประเสริฐ ความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหัวใจและกับความประพฤติ จึงจะได้ชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายโดยชอบ

๕.๒.๒ การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบงานสูง ร่วมช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ได้รับการมอบหมายให้ทำงานตรงกับความรู้ความสามารถมากที่สุด ส่งผลให้มีความตั้งใจมุ่งมั่นทำงานทุกอย่างด้วยความเพียรพยายามแม้จะเหน็ดเหนื่อย ไม่ท้อถอยต่อ งานที่ทำจนกว่างานจะสำเร็จ ตรวจสอบประสิทธิผลของการทำงานเสมอมีการทำงานให้สอดคล้องกับ มาตรฐานวิชาชีพ มีคณะกรรมการคอยสอดส่องและตรวจสอบมาตรฐานการทำงานให้ถูกต้องได้ มาตรฐานแต่ละวิชาชีพของตน มีคณะทำงานแบบวิชาชีพในการดูแลผู้ป่วยแบบครบวงจรและมี มาตรฐานในการดูแลรักษาผู้ป่วยแต่ละรายโรค รวมทั้งมีชมรมจริยธรรม คอยจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ ธรรมะ มีการบริหารจัดการองค์ความรู้ส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มี การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการปฏิบัติงานอยู่เนืองๆ

สอดคล้องกับคำกล่าวของ **พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)** ที่ได้กล่าวไว้ว่า อิทธิ บาท ๔ คือ บทของพระธรรม เช่นว่าจะมี ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ที่เรียกว่า อิทธิบาท นี้ต้องมีและ มีได้โดยไม่รู้สึกตัวคนที่มีการทำงาน ย่อมทำงานด้วยความพอใจ ความขยันขันแข็ง ความเอาใจใส่ ใคร่ครวญอยู่เสมอ นี่เรียกว่า เขามีอิทธิบาททั้งสี่ประการนั้นอยู่ โดยไม่รู้สีกตัวและสอดคล้องกับ งานวิจัยของ **ไพบุลย์ ตั้งใจได้** ทำการศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตาม หลักอิทธิบาท ๔ กรณีศึกษาบริษัทแอมพาสอินดัสตรีจำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการ

ศึกษาวิจัยพบว่าการศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลักอิทธิบาท ๔ กรณีศึกษาบริษัทแอมพาสอินดัสตรีจำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

๕.๒.๓ ระดับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก มีการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภายใต้กฎเกณฑ์ตามระเบียบข้อบังคับข้าราชการที่กำหนดไว้ โดยมีหัวหน้าแต่ละหน่วยงานคอยกำกับดูแล จึงทำให้การทำงานต้องอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน มีการสร้างแรงจูงใจการทำงานโดยประเมินเพิ่มเงินเดือนทุก ๖ เดือน ในทุกเดือนจะมีการประเมินภาระงานมีค่าตอบแทนตามผลงานที่ทำ มีกิจกรรมในการตรวจสอบมาตรฐานการทำงานอย่างต่อเนื่องทุกปี ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องมีการพัฒนาศักยภาพตนเองอยู่เสมอ มีการเข้าร่วมอบรมเสริมสร้างความรู้ทั้งทางด้านการปฏิบัติงานทั่วไป การปฏิบัติงานในแต่ละวิชาชีพทุกปี และแต่ละวิชาชีพมีมาตรฐานวิชาชีพในการกำกับดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีการสร้างเครือข่ายวิชาชีพ มีเครือข่ายสหวิชาชีพในการดูแลผู้ป่วยแต่ละรายโรค มีคู่มือระเบียบการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกันที่สามารถอ้างอิงตรวจสอบแนวทางการทำงานได้ มีการสร้างองค์ความรู้ในการทำงานร่วมกันในองค์กรอย่างมีความสุข

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิพร บำราญ ได้ทำการศึกษารายเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากร กรณีศึกษาเฉพาะจังหวัดปัตตานี” ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานนั้น คือการได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา มีความเกี่ยวข้องมากที่สุดกับการปฏิบัติงาน ส่วนปัจจัยอื่นๆ คือความเข้าใจในบทบาทของพัฒนากร บรรยากาศองค์กร ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและมีโอกาสปฏิบัติตามบทบาทของพัฒนากรมีผลต่อการปฏิบัติงานตามลำดับและงานวิจัยของ จิตติมา พานิชกิจ ทำการศึกษา “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการปฏิบัติงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคหัดของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์” พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคหัด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า แรงจูงใจรวมทุกด้านของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภออยู่ในระดับสูง ร้อยละ ๘๑.๒ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า แรงจูงใจในสภาพงานและลักษณะงาน แรงจูงใจในรายได้และประโยชน์เกื้อกูลต่างๆ และแรงจูงใจในโอกาสก้าวหน้าในการทำงานมีความสัมพันธ์เช่นกัน และมีแรงจูงใจในระดับสูง ร้อยละ ๗๙.๔, ๖๘.๕ และ ๗๒.๑ ตามลำดับ

๕.๒.๔ ความสัมพันธ์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก

๕.๒.๔.๑ จากการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r=0.630$) ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก มีชมรมจริยธรรมที่มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้ช่วยในการกล่อมเกลาคิดใจให้มีคุณธรรม มีการจัดกิจกรรมในแต่ละเทศกาลทุกปี อาทิเช่น กิจกรรมปีใหม่ของโรงพยาบาลและในแต่ละแผนกก็มีการจัดกิจกรรมดังกล่าว แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านเมตตาและกรุณา มีความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงถึง การที่คนในองค์กรมีความรัก ประรณาคืออยากให้เพื่อนร่วมองค์กร มีความสุข มีจิตใจอันแผ่เมตตา ยังอยู่อยู่ในระดับต่ำเนื่องจากระบบการทำงาน ที่มีการแข่งขันกัน ไม่ว่าจะเป็นการทำคะแนนภาระงานของตนที่ทำในแต่ละเดือน (P&P) นำมาซึ่งค่าตอบแทน นั้น ทำให้แต่ละคนแย่งกันทำงาน มีความเห็นแก่ตัวเพิ่มขึ้น มีจิตใจไม่ตรีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันน้อยลง ทำให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันลดน้อยลง

โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนิสรา จรัสศรี ได้ศึกษาเรื่อง “ลักษณะทางพุทธและพฤติกรรมศาสตร์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมกรพยาบาลผู้ปฏิบัติงานที่เชื่อเอตสของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์กรุงเทพมหานครและสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหาร ๔ เป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการทำนายพฤติกรรมกรพยาบาล

๕.๒.๔.๒ จากการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลก มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับการปฏิบัติหน้าที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.804$) ที่เป็นเช่นนี้ อธิบายได้ว่า การที่มีระบบมาตรฐานงานในแต่ละวิชาชีพมาเป็นตัวควบคุมการทำงานให้ได้มาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิชณุโลกมีรับผิดชอบงาน ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้งานตรงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และได้รับมอบหมายให้ทำงานตรงกับความรู้ความสามารถเพราะมีระบบการบรรจุบุคคลากรให้ตรงกับตำแหน่งความรู้ความสามารถ มีการส่งเสริมพัฒนาความรู้ทุกปี โดยให้งบประมาณการไปอบรมปีละ ๒ ครั้งเป็นตัวชี้วัดในการพัฒนาบุคคลากรที่สำคัญ มีการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน มีการประเมินการทำงานปีละ ๒ ครั้งปัจจัยต่างๆเหล่านี้ ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องมีการทำงานกันอย่างมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์.

ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับ วิชญาภา เมธีวรฉัตรได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยาพบว่าโรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยา นั้นมีการ

ใช้หลักอริยาบท ๔ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีการปฏิบัติตามหลักอริยาบท ๔ อยู่ในระดับมาก ทุกด้านและไม่ว่าจะเป็นเพศใด อายุเท่าไร ระดับการศึกษาสูงหรือต่ำและแม้ว่าจะอยู่ในตำแหน่งอะไร บุคลากรของโรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยา ก็มีการนำหลักอริยาบท ๔ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านฉันทะ ด้านวิริยะและด้านวิมังสา เพราะฉะนั้นจึงส่งผลให้บุคลากรของโรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยา มีความพอใจ รักความชอบที่จะทำการพัฒนาตนเองทั้งกายและใจ มีความตื่นตัวในการทำงาน มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานเต็มความสามารถอย่างสม่ำเสมอ หมั่นตรวจสอบข้อบกพร่องของตนเอง มีความเอาใจใส่ในงานของตนอยู่เสมอและอดทนต่อปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น หาวิธีปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ จึงทำให้โรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยามีบุคลากรที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลให้โรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยามีมาตรฐานในการบริหารงานและสอดคล้องกับคำกล่าวของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ) ได้กล่าวถึงหลักอริยาบท ๔ ในหนังสืองานคือชีวิตชีวิตคืองานบันดาลสุข ว่าอริยาบท ๔ คือข้อธรรมที่เป็นบันไดแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติกิจทุกอย่างประกอบไปด้วย ฉันทะความพอใจในเรื่องที่เราจะทำ วิริยะความเพียรไม่ทอดทิ้งในการประกอบกิจนั้นๆ จิตตะเอาใจใส่ไม่ทอดธุระในเรื่องนั้นๆ วิมังสาจะต้องทำงานนั้นต่อไปจนได้สู่ความสำเร็จสำเร็จประการที่กล่าวนี้ข้อสุดท้ายสำคัญสุด

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลไปปฏิบัติงาน

จากผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ กับการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์ระดับสูง แต่ในรายชื่อดังด้านเมตตาและกรุณาอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ควรมีการจัดกิจกรรมที่เน้นด้านความสามัคคี ความรัก ประรณาดีต่อผู้อื่น มีจิตใจอันแผ่เมตตาและทำประโยชน์แก่มนุษย์ทั้งหลาย เช่น นโยบายการช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ นโยบายส่งเสริมความรักความสามัคคีในองค์กร มีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน หากกลยุทธ์ในการเสริมสร้างแรงจูงใจการทำงาน ส่งเสริมการทำให้เจ้าหน้าที่ มีความสามัคคี ในองค์กร

๒. มีการกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวมมีจิตอาสาในการช่วยเหลือคนอื่นที่มีความเดือดร้อน มีสวัสดิการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน

๓. มีการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่มีการใช้หลักธรรมในการปฏิบัติงานโดยเฉพาะหลัก

พรหมวิหาร ๔ ด้านเมตตาและกรุณา สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่เข้าร่วมกับชมรมจริยธรรมมากขึ้น กระตุ้นให้มีจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกัน สนับสนุนกิจกรรมการปฏิบัติธรรมะเช่น มีการฝึกนั่งสมาธิหลังเลิกงาน กิจกรรมฟังเทศน์ สวดมนต์ เข้าปฏิบัติธรรมเป็นช่วงๆ เป็นต้น

๔. สร้างวัฒนธรรมองค์กรในการอยู่ร่วมกัน มีกฎระเบียบในการปฏิบัติงานและการอยู่ร่วมกันในองค์กรทำให้งานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการทำการศึกษาดังต่อไปนี้

๑. ควรทำการศึกษาโดยแยกกลุ่มอายุและเปรียบเทียบแต่ละกลุ่มอายุ ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

๒. ควรทำการศึกษาโดยว่าอายุงานมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานหรือไม่อย่างไรและเปรียบเทียบแต่ละกลุ่มด้วยว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่

๓. ควรศึกษาโดยการนำหลักธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนและการปฏิบัติหน้าที่มาทำการศึกษาเพิ่มเติม เช่น ขรवासธรรม ๔, สังคหวัตถุ ๔ เป็นต้น เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยครั้งนี้

๔. ควรศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานหรือองค์กรอื่นเพื่อศึกษาข้อมูลว่า มีการระดับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมอยู่ในระดับใดแล้วส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ มีความเหมือนหรือแตกต่างจากการศึกษาค้างนี้หรือไม่

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

ถวิล ธาราโกชนและศรีนตน์ ดำริสุข. พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. พิมพ์ครั้งที่ ๔.

กรุงเทพมหานคร : หจก. พิมพ์วิสุทธิ, ๒๕๔๖.

ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์. พฤติกรรมของบุคคลในองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย spss. พิมพ์ครั้งที่ ๙.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บิซิเนสอาร์แอนดี, ๒๕๕๑.

นพพงษ์ บุญจิตราดูล. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์, ๒๕๒๙.

บัญชา เกียรติจรุงพันธ์. มนุษย์กับความต้องการ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔.

บุญมี แท่นแก้วและคณะ. พุทธศาสน์ - ปรัชญา . กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๕๐.

ประกอบ กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร :

ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ,

๒๕๓๕.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๙.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันท์ภิกขุ). **งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข.**

กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). **การงานที่เป็นสุข.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา,
๒๕๔๙.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **ทำอย่างไรจึงจะเรียนเก่ง.** กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

_____. **กายหายใช้ใจหายทุกข์.** พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก, ๒๕๔๕.

พระเทพดิลก (ระแบบ วิฑูรญาณ). **อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวโกวาท.** กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๘.

พิฑูร มลิวัลย์. **แบบเรียนวิชาธรรมและนักธรรมชั้นตรี.** กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๔.

พุทธทาสภิกขุ. **คู่มือมนุษย์ (ฉบับสมบูรณ์).** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓

_____. **ฆราวาสธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๓๗.

วิทย์ วิศทเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก. **หนังสือเรียนวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕.**

กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๔

ราชบัณฑิตสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน.** กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕.

รายงานประจำปี ๒๕๕๔ โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก. พิษณุโลก : สำนักพิมพ์รัตนสุวรรณ,

๒๕๕๕.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน,** พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สุวรี ศิริโกการภิรมย์. **การวิจัยทางการศึกษา.** ลพบุรี : สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์,

๒๕๒๒.

สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. **พฤติกรรมองค์การ ทฤษฎีและการประยุกต์.** พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. **หลักรัฐประศาสนศาสตร์แนวคิดและทฤษฎี.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :

รัตนพรชัย, ๒๕๓๗.

(๒) วารสาร :

ปิยภรณ์ และพวก. “ปัจจัยคัดสรร คุณลักษณะที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท สี่ กับพฤติกรรมบริการของพยาบาลวิชาชีพ ในโรงพยาบาลเอกชน”. **วารสารสภาการพยาบาล** ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ , ๒๕๕๔ : ๕๗-๖๙.

(๓) วิทยานิพนธ์ :

กัญแก้วพารณ์ กลิ่นนิ่มนวล. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. รัฐประศาสนศาสตร์.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.**

จิตติมา พานิชกิจ. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการปฏิบัติงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคหัดของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอ ในจังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. บริหารสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐.**

ชาญณรงค์ ชันประกอบ. “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการชั้นประทวนในจังหวัดหนองคาย”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐.**

ณัฐศักดิ์ แสนสุข. “ปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตามหลักพรบ. ๔ : กรณีศึกษา กองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต. รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.**

ทียพพร พิมพ์ชุมเหล็ก. “แนวคิดธรรม ๔ ประการ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยกู้ภัย มูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์ จังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต. พระพุทธศาสนา.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.**

ไพบูลย์ ตั้งใจ. “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ตามหลักอิทธิบาท ๔: กรณีศึกษา บริษัท แอมพาส อินดัสตรี จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.**

พระดณัย อนาวีโล (บุญสาร). “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา: กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.**

ยุภา เทิดอุตมชัย. “การศึกษาหลักพุทธธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพ : ศึกษากรณีพยาบาลวิชาชีพสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดสุราษฎร์ธานี”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

วรเศรษฐ์ สุวรรณมณีโชค. “การศึกษาทัศนคติในการประยุกต์ใช้ธรรมะเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานของบุคลากรคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่”. รายงานวิจัย. ๒๕๕๓.

วิษณุภา เมธีวรณัฏฐ์. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอริยบท ๔ : กรณีศึกษาโรงเรียนศรีวังศวิทยา จ.นครสวรรค์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

วิเชียร พากเพียร. “การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอริยบท ๔ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖. **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๑.

สมรภูมิ ขวัญคุ้ม. “ความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่มีต่อการจัดสวัสดิการภายในมหาวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.

สุทธิพร บำราญ. “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากร กรณีศึกษาเฉพาะจังหวัดปัตตานี **วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต.** คณะพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐.

อริสรา จรัสศรี. “ลักษณะทางพุทธและพฤติกรรมศาสตร์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรม การพยาบาลผู้ป่วยติดเชื้อเอดส์ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร และสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข”. **ปริญญานิพนธ์ วท.ม. (พฤติกรรมศาสตร์).** บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.

(๔) อื่น ๆที่ไม่ได้ตีพิมพ์ :

ดารณี จุนเจริญวงศา. “การจัดการความรู้ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๓ จังหวัดชลบุรี, ๒๕๔๘. (อัดสำเนา)

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ระบบบริหารผลการปฏิบัติงาน. [ออนไลน์].แหล่งที่มา: <http://www.ocsc.go.th/ocsc/th>.
[๑๔ ก.พ.๒๕๕๖].

ประกาศข้อบังคับสำนักงานปลัดกระทรวงว่าด้วยจรรยาบรรณสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ลง

วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๓.[ออนไลน์] แหล่งที่มา :

http://www.moph.go.th/power_moph [๑๘ ก.พ. ๒๕๕๖].

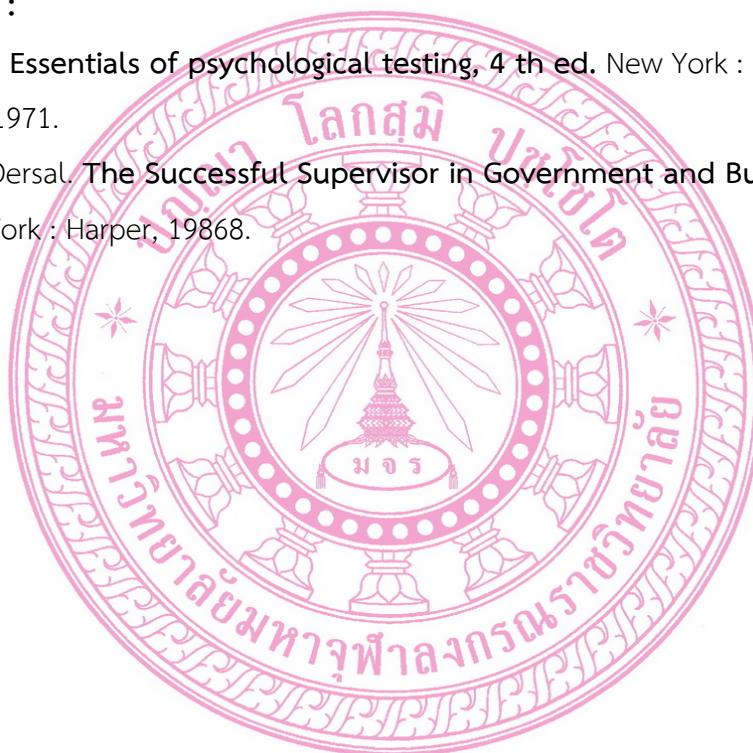
ประวัติโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก.[ออนไลน์] แหล่งที่มา

<http://www.budhopp.go.th/history.asp> [๕ เม.ย.๒๕๕๖].

๒. ภาษาอังกฤษ :

Cronbach, Lee J. *Essentials of psychological testing*, 4 th ed. New York : Harper & Row, 1971.

William R., Van Dersal. *The Successful Supervisor in Government and Business*. New York : Harper, 19868.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เลขที่.....

เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่
โรงพยาบาล

พุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลกซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ผู้ดำเนินการวิจัยประสงค์ให้ผู้ตอบแบบสอบถามอย่างอิสระโดยมิได้มีเจตนาที่จะทดสอบความรู้ความสามารถของผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด ดังนั้นผู้ตอบไม่จำเป็นต้องตอบตามหลักวิชาการ โปรดกรุณาตอบตามความคิดเห็นของท่าน โดยให้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงให้มากที่สุด

แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งเป็น ๔ ส่วน

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๖ ข้อ

ส่วนที่ ๒ ประเมินเกี่ยวกับการปฏิบัติตน จำนวน ๒๔ ข้อโดยใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า

ส่วนที่ ๓ ประเมินเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ จำนวน ๑๘ ข้อโดยใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า

ส่วนที่ ๔ ข้อมูลสอบถามข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นจำนวน ๑ ข้อ

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ลงในช่องให้ตรงกับความเป็นจริง

๑) เพศ

๑ ☐ ชาย

๒ ☐ หญิง

๒) อายุ

๑ ☐ น้อยกว่า ๓๐ ปี

๒ ☐ ระหว่าง ๓๐ - ๔๐ ปี

๓ ☐ ระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี

๔ ☐ มากกว่า ๕๐ ปี

๓) ระดับการศึกษา

๑ ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี

๒ ☐ ปริญญาตรี

๓ ☐ สูงกว่าปริญญาตรี

๔) ตำแหน่ง

๑ ☐ ข้าราชการ

๒ ☐ ลูกจ้างชั่วคราว

๓ ☐ ลูกจ้างประจำ

๔ ☐ พนักงานราชการ

๕) ประสบการณ์ในการทำงาน

๑ ☐ น้อยกว่า ๕ ปี

๒ ☐ ระหว่าง ๕ - ๑๐ ปี

๓ ☐ ๑๑ - ๒๐ ปี

๔ ☐ มากกว่า ๒๐ ปีขึ้นไป

๖) รายได้ ต่อเดือน

๑ ☐ ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท

๒ ☐ ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท

๓ ☐ ๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท

๔ ☐ สูงกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท

ส่วนที่ ๒ ประเมินเกี่ยวกับการปฏิบัติตนกับการปฏิบัติหน้าที่

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติตน ให้ตรงกับความเป็นจริงของท่านให้มากที่สุด ตามเกณฑ์ ดังนี้

ข้อ ที่	การปฏิบัติตน	ระดับการประเมิน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านเมตตา					
๑	ท่านจัดงานรวมญาติทุกปีใหม่เพื่อให้ญาติมีความรักใคร่สามัคคีกัน					
๒	ท่านทำเพื่อคนอื่นอยู่เสมอ คิดถึงจิตใจคนอื่น มีจิตใจเมตตาปรารถนาอยากให้เขามีความสุข					
๓	ท่านมักจะเข้าร่วมกิจกรรมช่วยสังคมอยู่เสมอ					
	การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านกรุณา					
๔	ท่านสมัครเป็นจิตอาสาในการออกหน่วยช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่มีความเดือดร้อนอยู่เสมอ					
๕	เมื่อท่านเห็นคนอื่นเดือดร้อนท่านจะรู้สึกสงสารหาวิธีช่วยเหลือเท่าที่ทำได้					
๖	ญาติเดือดร้อนมาขอยืมเงิน ถึงแม้ท่านไม่มี ท่านก็จะช่วยคิดหาวิธีช่วยเหลือจนสำเร็จ					
	การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านมุทิตา					
๗	ท่านสนับสนุนให้กำลังใจคนอื่นให้ทำความดีเสมอ					
๘	ท่านมีจิตใจที่สดชื่น เบิกบานอยู่เสมอ					
๙	ท่านมักจะแสดงความยินดีกับคนอื่นเสมอถ้าเขามีความสุข					
	การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านอุเบกขา					
๑๐	ท่านถือความถูกต้องตามกฎหมายระเบียบในทุกเรื่อง					
๑๑	เรื่องต่างๆที่เกิดขึ้นท่านจะใช้ความเป็นธรรมตัดสิน					
๑๒	ถ้ามีเหตุการณ์ใดๆเกิดขึ้น ท่านวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงถือแต่ความถูกต้อง เป็นใหญ่					
	การปฏิบัติตนตามหลักอริยบท ๔ ด้านฉันทะ					
๑๓	ท่านยินดีรับผิดชอบงานที่ทำและยินดีที่จะร่วมแก้ไขปัญหา					

ข้อ ที่	การปฏิบัติตน	ระดับการประเมิน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑๔	ท่านคิดว่ามีความมั่นคงในสังคมที่อยู่ ท่านจะอาศัยตลอดไป					
๑๕	ท่านได้รับมอบหมายให้ทำงานตรงกับความรู้ความสามารถมากที่สุด					
	การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ					
๑๖	ท่านตั้งใจมุ่งมั่นทำงานทุกอย่างด้วยความเพียรพยายาม จนกว่างานจะสำเร็จ					
๑๗	ท่านมักจะฝึกฝนพัฒนาทักษะฝีมือให้เกิดความชำนาญ					
๑๘	แม้จะเหน็ดเหนื่อย ท่านไม่ทอดทิ้งงานที่ท่านทำปัจจุบัน					
	การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ					
๑๙	เมื่อท่านทำงานใดๆ ท่านจะมีจิตใจแน่วแน่ มั่นคงต่องาน ไม่คิดเรื่องอื่น จนกว่างานนั้นจะสำเร็จ					
๒๐	ท่านมักจะตั้งใจจริงทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ ให้งานนั้นสำเร็จ					
๒๑	ท่านมักจะเอาใจใส่ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานที่ท่านทำอยู่เสมอ					
	การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา					
๒๒	ท่านมักจะให้ความสนใจในเนื้องานที่ได้รับมอบหมาย ก่อนลงมือทำอยู่ทุกครั้ง					
๒๓	ท่านมักจะพิจารณาใคร่ครวญหา ข้อดี- ข้อด้อยในตัวเองอยู่เสมอเพื่อเป็นการปรับปรุงตัวเอง ให้ดียิ่งขึ้น					
๒๔	ท่านมักจะตรวจสอบประสิทธิภาพผลของการทำงานเสมอ					
	การปฏิบัติหน้าที่					
๒๕	ท่านมักจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตอยู่เสมอ ไม่แสวงผลประโยชน์เข้าตัวเอง					
๒๖	ท่านรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี กระทำงานนั้นจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเสมอ					
๒๗	ถ้างานที่ทำออกมาไม่ตรงตามมาตรฐาน จะรีบแก้ไขทันที					

๒๘	ท่านมักจะเสียสละ อุทิศเวลาให้กับทางราชการอยู่เสมอ					
๒๙	ท่านมักจะทำตามกฎระเบียบของหน่วยงานอยู่เสมอ					
๓๐	ท่านมักปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุดอยู่เสมอ					
๓๑	ท่านทำงานโดยคำนึงและปกป้องผลประโยชน์ของชาติอยู่เสมอ					
๓๒	ท่านปฏิบัติต่อผู้มารับบริการอย่างเป็นธรรมกับทุกคน					
๓๓	ท่านปฏิบัติงานด้วยความสุภาพอ่อนโยน ผู้มารับบริการดูญาติของท่านคนหนึ่ง					
๓๔	ท่านปฏิบัติต่อผู้มารับบริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งชนชั้น					
๓๕	การทำเอกสาร แนวทางขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ ช่วยทำงานเกิดประสิทธิผล					
๓๖	การปฏิบัติงานของท่านโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้					
๓๗	ท่านมักจะทำงานตามกระบวนการที่ถูกต้องเป็นธรรม โดยมุ่งประสิทธิผลของงาน					
๓๘	ท่านใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน จนบรรลุผลสำเร็จ					
๓๙	การริเริ่ม แนวคิดสร้างสรรค์ในการทำงานเป็นสิ่งดี					
๔๐	ท่านดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย					
๔๑	ท่านฝากเงินประจำ ทุกๆเดือน ไว้ใช้หลังเกษียณ					
๔๒	ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมตามประเพณีไทยในหน่วยงานเป็นสิ่งดีควรอนุรักษ์ไว้					

ส่วนที่ ๓ คำถามปลายเปิด

คำชี้แจง เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมที่มี
ความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ กรุณาตอบตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ท่านคิดว่าการปฏิบัติตนตามหลักธรรมมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลทางวิชาการ

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan

ตารางแสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ของ Krejcie and Morgan

จำนวน ประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง
10	10	220	140	1200	291
15	14	230	144	1300	297
20	19	240	148	1400	302
25	24	250	152	1500	306
30	28	260	155	1600	310
35	32	270	159	1700	313
40	36	280	162	1800	317
45	40	290	165	1900	320
50	44	300	169	2000	322
55	48	320	175	2200	327
60	52	340	181	2400	331
65	56	360	186	2600	335
70	59	380	191	2800	338
75	63	400	196	3000	341
80	66	420	201	3500	346
85	70	440	205	4000	351
90	73	460	210	4500	354
95	76	480	214	5000	357
100	80	500	217	6000	361
110	86	550	226	7000	364
120	92	600	234	8000	367
130	97	650	242	9000	368
140	103	700	248	10000	370
150	108	750	254	15000	375
160	113	800	260	20000	377
170	118	850	265	30000	379
180	123	900	269	40000	380
190	127	950	274	50000	381
200	132	1000	278	75000	382
210	136	1100	285	100000	384

ค่า IOC แบบสอบถาม

การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านเมตตา

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๑	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๒	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๓	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๔	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๕	ดัชนี ความ สอดคล้อง IOC= $\Sigma R/N$	ความหมาย
๑	+๑	+๑	+๑	+๑	-๑	๐.๖๐	มีความสอดคล้อง
๒	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง
๓	๐	+๑	-๑	+๑	๐	-๐.๒	ไม่มีความสอดคล้อง

การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านกรุณา

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๑	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญคน ที่๒	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๓	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๔	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๕	ดัชนีความ สอดคล้อง IOC= $\Sigma R/N$	ความหมาย
๑	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง
๒	-๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๔	ไม่มีความสอดคล้อง
๓	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง

การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านมุทิตา

ข้อที่	ผู้เชียว ชาญ คนที่๑	ผู้เชียว ชาญ คนที่๒	ผู้เชียว ชาญ คนที่๓	ผู้เชียว ชาญ คนที่๔	ผู้เชียว ชาญ คนที่๕	ดัชนีความ สอดคล้อง IOC= $\Sigma R/N$	ความหมาย
๑	+๑	+๑	-๑	+๑	+๑	๐.๖	มีความสอดคล้อง
๒	-๑	+๑	-๑	+๑	+๑	๐.๖	มีความสอดคล้อง
๓	+๑	+๑	-๑	+๑	+๑	๐.๖	มีความสอดคล้อง

การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้านอุเบกขา

ข้อที่	ผู้เชียว ชาญ คนที่๑	ผู้เชียว ชาญ คนที่๒	ผู้เชียว ชาญ คนที่๓	ผู้เชียว ชาญ คนที่๔	ผู้เชียว ชาญ คนที่๕	ดัชนีความ สอดคล้อง IOC= $\Sigma R/N$	ความหมาย
๑๐	-๑	-๑	-๑	+๑	+๑	-๐.๒	ไม่มีความสอดคล้อง
๑๑	-๑	+๑	-๑	+๑	๐	๐	ไม่มีความสอดคล้อง
๑๒	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง

การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๑	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๒	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๓	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๔	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๕	ดัชนีความ สอดคล้อง IOC= $\Sigma R/N$	ความหมาย
๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๐.๘	มีความสอดคล้อง
๒	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง
๓	+๑	+๑	-๑	+๑	+๑	๐.๖	มีความสอดคล้อง

การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๑	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๒	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๓	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๔	ผู้เชี่ยวชาญ ชาญ คนที่๕	ดัชนีความ สอดคล้อง IOC= $\Sigma R/N$	ความหมาย
๑	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง
๒	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง
๓	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๐.๘	มีความสอดคล้อง

การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ

ข้อที่	ผู้เขี้ยว ชาญ คนที่๑	ผู้เขี้ยว ชาญ คนที่๒	ผู้เขี้ยว ชาญ คนที่๓	ผู้เขี้ยว ชาญ คนที่๔	ผู้เขี้ยว ชาญคน ที่๕	ดัชนีความ สอดคล้อง IOC= $\Sigma R/N$	ความหมาย
๑	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง
๒	-๑	+๑	-๑	+๑	๐	๐	ไม่มีความสอดคล้อง
๓	+๑	+๑	-๑	+๑	+๑	๐.๘	มีความสอดคล้อง

การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา

ข้อที่	ผู้เขี้ยว ชาญ คนที่๑	ผู้เขี้ยว ชาญ คนที่๒	ผู้เขี้ยว ชาญ คนที่๓	ผู้เขี้ยว ชาญ คนที่๔	ผู้เขี้ยว ชาญ คนที่๕	ดัชนีความ สอดคล้อง IOC= $\Sigma R/N$	ความหมาย
๑	+๑	+๑	-๑	+๑	+๑	๐.๘	มีความสอดคล้อง
๒	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง
๓	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง

การปฏิบัติหน้าที่

ข้อ ที่	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ ๕	ดัชนีความ สอดคล้อง $IOC = \Sigma R/N$	ความหมาย
๑	+๑	+๑	-๑	+๑	+๑	๐.๖	มีความสอดคล้อง
๒	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง
๓	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง
๔	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง
๕	๐	+๑	-๑	+๑	+๑	๐.๔	ไม่มีความ สอดคล้อง
๖	+๑	+๑	-๑	+๑	+๑	๐.๖	มีความสอดคล้อง
๗	๐	+๑	-๑	+๑	+๑	๐.๔	ไม่มีความ สอดคล้อง
๘	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง
๙	+๑	+๑	-๑	+๑	+๑	๐.๖	มีความสอดคล้อง
๑๐	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง
๑๑	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง
๑๒	+๑	๐	+๑	+๑	๐	๐.๖	มีความสอดคล้อง
๑๓	+๑	๐	+๑	+๑	๐	๐.๖	มีความสอดคล้อง
๑๔	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๘	มีความสอดคล้อง
๑๕	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๐.๘	มีความสอดคล้อง
๑๖	+๑	+๑	-๑	+๑	+๑	๐.๖	มีความสอดคล้อง
๑๗	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง
๑๘	+๑	+๑	๐	+๑	๐	๐.๖	มีความสอดคล้อง
๑๙	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	มีความสอดคล้อง

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของหลักพรหมวิหาร ๔

Cronbach's Alpha	N of Items
.๗๖๗๘	๑๒

Item-total Statistics				
Title	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A๑	๓๙.๗๓๓๓	๑๘.๕๕๗๑	.๕๗๗๒	.๗๔๓๗
A๒	๓๙.๖๐๐๐	๑๘.๙๓๗๙	.๗๐๘๒	.๗๒๐๔
A๓	๓๙.๗๐๐๐	๑๙.๕๕๘๖	.๕๖๖๑	.๗๔๔๔
A๔	๔๐.๓๖๖๗	๑๘.๗๒๓๐	.๕๗๕๒	.๗๓๐๔
A๕	๓๙.๖๓๓๓	๑๙.๔๑๒๖	.๖๖๙๔	.๗๒๖๖
A๖	๓๙.๖๐๐๐	๑๙.๐๗๕๙	.๕๕๑๘	.๗๓๕๑
A๗	๔๑.๔๐๐๐	๒๒.๔๕๕๒	.๐๒๐๑	.๘๐๖๙
A๘	๓๙.๔๖๖๗	๒๐.๘๐๙๒	.๓๒๐๑	.๗๖๑๑
A๙	๓๙.๑๐๐๐	๒๑.๗๔๘๓	.๓๕๖๕	.๗๕๘๑
A๑๐	๓๙.๔๓๓๓	๒๒.๒๕๔๐	.๑๘๔๑	.๗๗๑๖
A๑๑	๓๙.๓๖๖๗	๒๑.๖๑๙๕	.๒๕๙๒	.๗๖๕๙
A๑๒	๓๙.๒๖๖๗	๒๐.๗๕๔๐	.๕๕๙๐	.๗๔๒๖

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของหลักอิทธิบาท ๔

Cronbach's Alpha	N of Items
.๘๓๐๔	๑๒

Item-total Statistics

Title	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
B๑	๔๔.๕๐๐๐	๑๗.๘๔๔๘	.๔๘๕๒	.๘๑๗๙
B๒	๔๔.๗๓๓๓	๑๗.๖๕๐๖	.๔๓๗๙	.๘๒๒๘
B๓	๔๔.๗๓๓๓	๑๘.๓๔๐๒	.๒๔๕๔	.๘๔๕๖
B๔	๔๔.๔๖๖๗	๑๘.๘๐๙๒	.๔๔๖๖	.๘๒๑๖
B๕	๔๔.๕๐๐๐	๑๗.๔๓๑๐	.๕๑๔๐	.๘๑๕๖
B๖	๔๔.๖๖๖๗	๑๗.๔๐๒๓	.๕๗๘๓	.๘๑๐๔
B๗	๔๔.๖๐๐๐	๑๗.๔๘๙๗	.๖๓๓๓	.๘๐๗๒
B๘	๔๔.๕๐๐๐	๑๘.๔๖๕๕	.๕๖๕๖	.๘๑๕๑
B๙	๔๔.๕๐๐๐	๑๗.๖๓๗๙	.๖๗๓๐	.๘๐๖๐
B๑๐	๔๔.๕๐๐๐	๑๗.๓๖๒๑	.๗๔๐๗	.๘๐๑๔
B๑๑	๔๔.๘๓๓๓	๑๗.๘๖๗๘	.๓๙๕๒	.๘๒๖๘
B๑๒	๔๔.๘๐๐๐	๑๗.๘๘๙๗	.๔๔๕๑	.๘๒๑๔

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของการปฏิบัติหน้าที่

Cronbach's Alpha	N of Items
.๘๔๒๑	๑๒

Item-total Statistic

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
Title				
C๑	๖๔.๖๖๖๗	๓๙.๕๔๐๒	.๕๗๘๖	.๘๒๙๔
C๒	๖๔.๖๖๖๗	๓๘.๐๙๒๐	.๘๐๐๕	.๘๒๐๕
C๓	๖๔.๘๖๖๗	๓๙.๕๖๗๘	.๕๓๓๙	.๘๓๐๖
C๔	๖๕.๐๐๐๐	๓๘.๘๙๖๖	.๕๔๕๗	.๘๒๙๓
C๕	๖๖.๑๖๖๗	๓๙.๗๒๙๙	.๒๓๔๖	.๘๕๑๒
C๖	๖๕.๕๐๐๐	๔๐.๐๕๑๗	.๔๘๖๔	.๘๓๒๘
C๗	๖๕.๐๖๖๗	๓๙.๓๗๔๗	.๖๐๓๕	.๘๒๘๔
C๘	๖๔.๙๓๓๓	๓๘.๘๙๒๐	.๖๘๘๕	.๘๒๕๒
C๙	๖๔.๙๓๓๓	๓๘.๘๒๓๐	.๖๙๙๒	.๘๒๔๘
C๑๐	๖๔.๙๖๖๗	๓๘.๕๘๕๑	.๖๑๖๗	.๘๒๖๔
C๑๑	๖๔.๘๖๖๗	๔๐.๒๕๗๕	.๓๙๑๖	.๘๓๖๔
C๑๒	๖๔.๖๖๖๗	๓๙.๐๕๗๕	.๕๘๐๒	.๘๒๘๔
C๑๓	๖๔.๙๓๓๓	๓๙.๒๓๖๘	.๖๓๕๒	.๘๒๗๓
C๑๔	๖๔.๙๓๓๓	๓๗.๔๔๓๗	.๗๔๒๖	.๘๒๐๐
C๑๕	๖๕.๖๓๓๓	๔๐.๐๓๓๓	.๒๘๙๔	.๘๔๓๔
C๑๖	๖๕.๕๐๐๐	๓๗.๐๑๗๒	.๕๕๔๔	.๘๒๗๘
C๑๗	๖๗.๒๐๐๐	๔๖.๙๒๔๑	-.๒๘๖๘	.๘๘๔๒
C๑๘	๖๕.๐๖๖๗	๓๙.๗๘๘๕	.๓๓๘๔	.๘๔๐๐

ภาคผนวก ง

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
และหนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือ
ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือ		
ที่	รายนามผู้เชี่ยวชาญ	ตำแหน่ง
๑.	พระมหาสำราญ กมมสุทโธ,ดร.	Ph.D.(English) หัวหน้าสาขาวิชารัฐศาสตร์ ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๒.	อาจารย์นิเทศ สนั่นนารี	M.A.(Public Administration) อาจารย์ประจำ ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๓.	ดร.เจษฎา มุลยาพอ	Ph.D.(Bud.) อาจารย์ประจำ ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาหนองคาย
๔	อาจารย์บุญส่ง สีนอก	พร.ด.(พุทธศาสนา) (Candidate) อาจารย์ประจำ ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาหนองคาย
๕	พ.ต.ท.ทวีศักดิ์ ใหม่ประยูร	พร.ด.(พุทธศาสนา) (Candidate) อาจารย์พิเศษ ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาหนองคาย สารวัตรฝ่ายอำนวยการ กองกำกับการ ตำรวจตระเวนชายแดน ภาค ๒

ที่ ศธ.๖๑๒๓.๔/๕๐๒

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เจริญพร อาจารย์นิเทศ สนั่นนารี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามจำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางจิรพรรณ โปรตบำรุง รหัสประจำตัว ๕๕๐๕๔๐๕๒๕๑ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
ขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการ
ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ รพ.พุทธชินราชพิษณุโลก” โดยมีคณะกรรมการควบคุม ดังนี้ คือ ๑) ดร.ปัญญา
คล้ายเดช ๒) ผศ.ดร.ชาญชัย ยวดศรี

เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามเกณฑ์การวิจัย ศูนย์
บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลที่มีความสามารถและมีความเชี่ยวชาญใน
การตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการ
ศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต,ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.ศูนย์บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓๒-๖๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖
พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญโญ - จันท.ประสานงาน - ๐๘๕-๓๔๓-๓๖๐๐

๓๕๐๖๑๑๖

ที่ ศธ.๖๑๒๓.๔/ ๙๐๒

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เจริญพร ดร.เจษฎา มุลยาพอ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามจำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางจิรพรรณ โปรดบำรุง รหัสประจำตัว ๕๕๐๕๔๐๕๖๕๑ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
ขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการ
ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ รพ.พุทธชินราชพิษณุโลก” โดยมีคณะกรรมการควบคุม ดังนี้ คือ ๑) ดร.ปัญญา
คล้ายเดช ๒) ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี

เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามเกณฑ์การวิจัย ศูนย์
บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลที่มีความสามารถและมีความเชี่ยวชาญใน
การตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการ
ศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขออนุไทนขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต,ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ตนง.ศูนย์บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖
พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญไธย - จันท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

Opollaw

(ดร.เจษฎา มุลยาพอ)

หัวหน้าสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๖

ที่ ศธ.๖๑๒๓.๔/๕๐๒

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เจริญพร อาจารย์บุญส่ง สีนนอก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามจำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางจิรพรรณ ไพรค้ำรุ่ง รหัสประจำตัว ๕๕๐๕๔๐๕๒๕๑ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิเศษ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
ขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการ
ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ รพ.พุทธชินราชพิษณุโลก” โดยมีคณะกรรมการควบคุม ดังนี้ คือ ๑) ดร.ปัญญา
คล้ายเดช ๒) ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี

เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามเกณฑ์การวิจัย ศูนย์
บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญใน
การตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการ
ศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต,ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

(ลงชื่อ) อ.บุญส่ง สีนนอก
อ.บุญส่ง สีนนอก

สนง.ศูนย์บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๓๑๖
พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญไทย - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๖๖๐

ที่ ศธ.๖๑๒๓.๔/ ๗๐๒

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๔ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เจริญพร พ.ต.ท.ทวีศักดิ์ ใหม่ประยูร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามจำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางจิรพรรณ โปรคนำรุ่ง รหัสประจำตัว ๕๕๐๕๔๐๕๒๕๑ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิเศษ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
ขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักธรรมกับการ
ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ รพ.พุทธชินราชพิษณุโลก” โดยมีคณะกรรมการควบคุม ดังนี้ คือ ๑) ดร.ปัญญา
คล้ายเดช ๒) ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี

เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามเกณฑ์การวิจัย ศูนย์
บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลที่มีรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญใน
การตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการ
ศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต,ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.ศูนย์บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓๒-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖
พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญไญ่ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕๕-๗๔๗-๗๗๖๐

ศ.ดร.เจี๊ยง

ร.ว.ดร.ท.

ทวีศักดิ์ ใหม่ประยูร

ที่ ศร.ศร.๖๑๒๓.๔/๑๑๔๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโคกสี

อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

โทรศัพท์. ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๗

โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๕

๒๔ กันยายน ๒๕๕๖

โรงพยาบาลจุฬาราช พิณโลก

เลขที่ 20095

วันที่ 24 ก.ย. 2556

เวลา

ฝ่ายวิชาการและวิจัย

เลขที่ 209

วันที่ 26 ก.ย. 2556

เวลา

เรื่อง ขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามงานวิจัย

๑) เจริญพร ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก

ด้วย นางจิรวรรณ โปรคนำรุ่ง รหัสประจำตัว ๕๕๐๕๔๕๐๕๒๕๑ นิสิตปริญญาโทสาขาวิชา รัฐ
 ประศาสนศาสตร์ ภาควิเศษ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
 ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของ
 เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก” มีคณะกรรมการควบคุมดังนี้คือ ๑) คร.ปัญญา คล้ายเดช
 ๒) ศศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี มีความประสงค์แจกแบบสอบถามงานวิจัย เพื่อให้งานวิจัยถูกต้องตามวัตถุประสงค์

ดังนั้น จึงเจริญพรมขอความร่วมมือจากท่านได้อนุญาตให้นิสิตได้แจกแบบสอบถามและจัดเก็บข้อมูล
 เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อนานหรือหน่วยงาน
 ของท่านแต่ประการใด

๒) หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผอ.ผอ.ด้านการศึกษาศึกษาและวิจัย

- เพื่อโปรด...
 (นางสาวพัชราภา ส่วนโค)นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
 ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป(พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต.คร.)
 24 ก.ย. 2556 รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

เจริญพร

เรียนประธานและผอ.รพ.มจ.

- เสนอขอรับหนังสือวิจัยไป
 ๑๗ ธ.ค.

นพ.

26 เม.

ผู้ประสานงาน :

-พระมหาพิสิฐ วิสุทธิบุญโง - จันท.ศูนย์บัณฑิตฯ โทร. ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

เอกสารรับรองโครงการวิจัยในมนุษย์
คณะกรรมการจริยธรรมเกี่ยวกับการวิจัยในมนุษย์
โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก

92/56

ชื่อโครงการ	ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก
ชื่อหัวหน้าโครงการ	นางจิรพรรณ โปรดบำรุง
เลขที่โครงการ/รหัส	-
สังกัดหน่วยงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
การรับรอง	ขอรับรองโครงการวิจัยดังกล่าวข้างบนนี้ได้ผ่านการพิจารณาและรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมเกี่ยวกับการวิจัยในมนุษย์โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก เมื่อวันที่ 30 ก.ย. 2556

ลงนาม

(นายเบญจมาศ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมเกี่ยวกับการวิจัยในมนุษย์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อผู้วิจัย	นางจิรวรรณ โปรดบำรุง
เกิด	วันที่ ๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๑๐
สถานที่เกิด	จังหวัดยโสธร
การศึกษา	พ.ศ.๒๕๕๕ - ปัจจุบัน กำลังศึกษา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ที่ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต ขอนแก่น พ.ศ.๒๕๕๕ น.บ. (นิติศาสตร์บัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ.๒๕๕๓ - วท.บ. (กายภาพบำบัด) มหาวิทยาลัยมหิดล
ประสบการณ์การทำงาน	ปี ๒๕๓๖ - ปัจจุบัน นักกายภาพบำบัด ที่กลุ่มงานเวชกรรมฟื้นฟู งานกายภาพบำบัดโรงพยาบาล พุทธชินราช พิษณุโลก อาจารย์พิเศษ ควบคุมการฝึกปฏิบัติงานของนิสิตกายภาพบำบัด ปี ๒๕๔๙ - ๒๕๕๓ : เป็นอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยนเรศวรสอนนิสิตแพทย์ปี ๕
ผลงานทางวิชาการ	ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง ผลของการฝึกโยคะ พ.ศ.๒๕๕๐
สังกัด	งานกายภาพบำบัด กลุ่มงานเวชกรรมฟื้นฟู โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก
หน้าที่	ตรวจประเมิน รักษา ฟื้นฟู ผู้ป่วยทางกายภาพบำบัด
ปีที่เข้าศึกษา	พ.ศ.๒๕๕๕
ปีที่สำเร็จการศึกษา	พ.ศ.๒๕๕๗
ที่อยู่ปัจจุบัน	๑๒๓/๔๘ ม.๕ ต. อรัญญิก อ.เมือง จ.พิษณุโลก ๖๕๐๐๐ โทร ๐๘-๓๙๕๒-๗๗๘๒